

Ma:tiuma: wape pieke Pi Seliapoe

*Yesu Ketisona: apa:meina: bikimanu
(Luku 3:23-28)*

¹ Dota: mo hande Yesu Ketisona: apa:meina: biki-
manu wape pa:la:ekie. Deipidita: Yesuna: meiyeke
hayekeme. Kutupa Eipoloha:ma:ta: Deipidina:
meiyeke hayekeme.

² Eipoloha:ma:ma:ta: Aisa:ke mondu wiekeme.
Aisa:kema:ta: Dieikope mondu wiekeme.
Dieikopema:ta: Diuda hamala: hamala: mondu
wiekeme.

³ Diudama:ta: Petese pita: Seta yaapo mondu
wiekeme. Ipilika: ama:na: bikita: Tama.
Petesema:ta: Hesotono mondu wiekeme.
Hesotonoma:ta: La:mi mondu wiekeme.

⁴ La:mima:ta: Amina:da:be mondu wiekeme.
Amina:da:bema:ta: Na:sioni mondu wiekeme.
Na:sionima:ta: Sa:limoni mondu wiekeme.

⁵ Sa:limonima:ta: Boa:si mondu wiekeme.
Boa:sina: ama:ta: Leiha:pe hayekeme.
Boa:sima:ta: Obedi mondu wiekeme. Ipika:
ama:ta: Luti hayekeme.

Obedima:ta: Diesi mondu wiekeme.

⁶ Diesima:ta: mo hande kini halo pieke hali Deipidi
mondu wiekeme.

Deipidima:ta: Solomono mondu wiekeme. Koto
Solomono ipika: ama:ta: titina: Yutaeyama:
miekeme.

⁷ Solomonoma:ta: Leoboeme mondu wiekeme.

Leoboemema:ta: Abidia mondu wiekeme.

Abidiama:ta: Asa mondu wiekeme.

⁸ Asama:ta: Dia:hosapa:ti mondu wiekeme.

Dia:hosapa:tima:ta: Diehotami mondu wiekeme.

Diehotamima:ta: Asaiya mondu wiekeme.

⁹ Asaiyama:ta: Diota:mi mondu wiekeme.

Diota:mima:ta: Eiha:si mondu wiekeme.

Eiha:sima:ta: Hesikaiya: mondu wiekeme.

¹⁰ Hesikaiya:ma:ta: Ma:na:se mondu wiekeme.

Ma:na:sema:ta: A:mono mondu wiekeme.

A:monoma:ta: Diosaiya mondu wiekeme.

¹¹ Diosaiyama:ta: mo hande Isulai wanda:hali

Ba:biloni dipula hatuku peme natena:ta:

Dia:hoya:kini hamala: hamala: mondu

wiekeme.

¹² Ba:biloni nane hata:ta: Dia:hoya:kinima:ta:

Sietieli mondu wiekeme.

Sietielima:ta: Setubabele mondu wiekeme.

¹³ Setubabelema:ta: Abiudi mondu wiekeme.

Abiudima:ta: Eliakimi mondu wiekeme.

Eliakimima:ta: Aso mondu wiekeme.

¹⁴ Asoma:ta: Sa:doki mondu wiekeme.

Sa:dokima:ta: Akimi mondu wiekeme.

Akimima:ta: Eliudi mondu wiekeme.

¹⁵ Eliudima:ta: Eliasa mondu wiekeme.

Eliasama:ta: Ma:tani mondu wiekeme.

Ma:tanima:ta: Dieikope mondu wiekeme.

¹⁶ Dieikopema:ta: mo hande Meti mieke hali

Diosepe mondu wiekeme.

Metima:ta: mo hande Yesu biki ma:nda: Ketiso lo

pieke hali mondu wiekeme.

¹⁷ Koto ekina: Eipoloha:ma:ma: kini pu mea

pua Deipidima: tombo wia koto pa:ta: haemeke

apa:meita: kiki yaapona: tonkopu haemekeme.

Deipidima: kini pu mea pua Ba:biloni pemeke ekima: tombo wia koto pa:ta: haemeke apa:meita: kiki yaapona: tonkopu haemekeme. Kutaa make mo Ba:biloni pemeke ekima: kini pu mea pua Ketisoma: tombo wia koto pa:ta: haemeke apa:meita: kiki yaapona: tonkopu ombu haemekeme.

*Yesu Ketisona: ma:nda:la:eki
(Luku 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Ketisona: ma:nda:la: ekita: dupa. Ipika: ama: Metita: Diosepena: tome wandiki hayekepate ipika: da ai na peke hata: mo Holi Sipitidima: pitayeke weki mendia:peke yekeeki hando wiekeme.

¹⁹ Diosepe epeke hali yaalo mo Meti yaala:ma: homaaluekema: hone na wieke handaa ipilika: tome haepekeeki a:mbao mina:pa:lalueke hone wiekeme.

²⁰ Diosepema: koto piki honemanu witololo haena:ta: timba ma:nda:na: ipika: upa pa:ta: yama: Koda:na: enisolo homeke opolo a:pa alota: Deipidina: weki Diosepeo. Meti naka: wanda: haena: muluekema:ta: paala:ma: na homa:peke. Pa ekipeke mo weki pita:la: ekita: mo Holi Sipitidima: kone peawala:me.

²¹ Mo wekita: hali weki mendilieke. Kutu pia:ka:na: ipika: wanda:hali mea da:taalo pa:la: ekin:ina: yeketa: ipika: biki Yesue lelipipikie leekeme.

²² Meti pa:ta: do haumanu peayeke ekita: mo Tekehalima: amba: titina: ipika: potopede hali pa:ta: yama: la: wieke pimanu paeyao peneme yaaluekema: yeke piekeme.

²³ Mo potopede halima:ta: dupa leekeme. Mo halima: na watake wandikina: weleke pa:ta:ta:

weki weleke lombaata: hali weki mendilieke. Koto wekina: bikita: Imanua:le lelieke leekeme. Koto bikina: teketa: Koda: niki ameḷe a:pa hala:me.

²⁴ Diosepe tiaota: mo hande enisoloma: leeke tupa: Metima: ipika: wanda: haena: miekeme.

²⁵ Kutu piekepate mo weki pa pita: paleke haena:ta: loke na apa:tapekeme. Mo weki hamba: mieketa: Diosepema: ipika: bikita: Yesue leekeme.

2

Nate opa:la: nane haemeke kimisu haliweki

¹ Mo hande Hetodi kini hayeke dina:ta: Yesu Diudia kenke pa:ta: hayeke da Beteleha:ma: nane mendiekeme. Hosiki hao hoki naneta: hombulanka: yata:pu haemeke mandane haliwekima: nate opa:la: nanema: yama: Diutuseleme da nane a:pa

² lota: pitolo alota: Mo hande Diu wanda:halina: kini halo pa:la: panake weki ma:nda:la: wekita: hando pa:ta: hala:pe. Ipika: hombulanka: nate opa:la: nanema: opeeke nikana:ma: handaa ipiki pa:ta: panda: puluekema: epoma:me lemekeme.

³ Kini Hetodima: koto lemekeeki opuaata: ipiki make mo Diutuseleme wanda:hali paeyaoma: make penkilipa:tia pomimikime.

⁴ Hetodima: mo yeni peao haemeke you haliweki make mandane pi ula:eki walo hala: haliweki tonka:na: wi la: mea momba:laa iki pa:ta: lota: pitolo alota: Mo Ketisota: hando pa:ta: yama: mendilia:pe laa iki pa:ta: lota: piekeme. Ikana:ma: alota:

⁵ Mo hande Diudia kenke pa:ta: ula: daoni Beteleha:ma: pa:ta: mendilieke laa hombo

peaaso alota: Mo amba: haemeke potopede haliwekima:ta: dupa wape pa:la:me.

⁶ Diudia kenke pa:ta: ula: daoni Beteleha:ma:o. Neketa: mo Diudiana: biki ula: daoni manuna: hoki nane na haleme.

Pa ekipeke. Neke pa:ta:ta: mo You hali homeke ya Isulai wanda:hali handeteke hawaluekema: ipilieke laa wape pa:la:me leekeme.

⁷ Koto ekina:ta: Hetodima: mo hambulanka: ota: kini pea opeeke nate weiluekema: mo hande nate opa:la: nanema: epemeke kimisu haliweki a:mbao wi la: mea pi hotimikime.

⁸ Ika: pimanu opuaata: ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Mo hande weki yopu siki weilu pupe la alota: Mo weki handa: wimika:na:ta: kota: I make ipiki pa:ta: panda: pulu puluekema: a:pa la kia:pa:peke leekeme.

⁹⁻¹⁰ Ikana:ma: ipika: pi opuaa Diutuseleme mina:pa:lao pulu hata: mo amba: hande handemeke hambulanka: kone paa handemekeme. Koto hande hambulanka: paa handolo hata:ta: ika: pukima:ta: ta:na: wopu homemekeme. Mo hambulanka:ta: ika: leke popeleke nanema: ai puaata: mo weki wia pitieke da holu manda handa:niao hayekeme.

¹¹ Kutu pieke handa ikana:ma: mo da tukiki pa:ta: honda: pamba pua mo wekita: ipika: inkiki Metima: wia pitiekeeki handaata: ika: tumiki yotuaopanda: puniao pita: ipika: biki yeiya: laemekeme. Kutu polo hata:ta: ika: nu pa:ta: mendimiki yenki tieke alemanu kolo make mo lanka: yankea:ka:na: totopopiki lumu opa:la:

lanka: siki make mo totopo yolepiki ti pankeke
ale make toku mea ipiki pa:ta: halemekeme.

¹² Kutaata: Koda:ma: iki pa:ta: alota: Hetodi
pa:ta: paa na pua:pa:peke laa leeke handata: pota:
ma:nda: nanema: paka:lao ika: da yu nane la:ka:la
pemeekeme.

Idiepi nane pindipa pemekeeki

¹³ Mo hande kimisu haliweki pemeke hoki
naneta: mo Tekehalina: enisoloma: Diosepe pa:ta:
upana: walolo alota: Hetodima: mo wekisiki lu-
luekema: weilieke. Koto ekina:ta: tiao mo weki
ankula: hatuku mea Idiepi nane pindipa pua Ima:
paa la:ka:la pua:pa:peke lolo poloeki handeteke
hapa:peke.

¹⁴ Koto leekeeki opuaata: Diosepema: tiao ipika:
weki ankula: hatuku mea koto timba kone mo da
mina:pa:lao Idiepi nane pemekeme.

¹⁵ Koto pa:ta: puaata: Hetodi homena: yeke yu
wia haemekeme. Kutu pimiki ekima:ta: mo hande
Tekehalima: ipika: potopede hali pa:ta: yama: pi la:
witolo alota: Ya wekio. Idiepi kenke mina:pa:lao
epoe laa la: ua: pi yaaluekema: piekeme.

Wekiwandiki lia:peke pi

¹⁶ Hetodima:ta: mo hande nate opa:la: nane hao
epemeke kimisu hali wekima:ta: ipiki makeao
pemekeeki handaata: ipikana:ma: mineke tieke
pankeekeme. Koto ekina:ta: ipikana:ma: mo
Beteleha:ma: da teke pa:ta: make nepoko nepoko
haemeke damanu pa:ta: make ika: bapi yaapo
lombei na piki wekitonu paeyao homena: lu
paeyaapa:peke laa la: wiekeme. Mo hande kimisu
haliwekima: hande titina: hambulanka: opeeke

nate ipiki pa:ta: la halemekeeki Hetodima: hone puaata: dupiki wekitonu homeke lia:peke ya:la:me leekeme.

¹⁷ Do hau paeyao pieke ekita: mo hande amba: potopede Dietemaiyama: la: wiekeeki yaeyekeme. Koto ipikana:ma: leeke pita: dupa

¹⁸ Mo Lama kenke naneta: pi hoḷa:make ma:nda: opitelememe.

Wanda: homeke ma:nda:ma: ka:nda: tiekema: homolo hata: e tieke ala:me.

Leisoloma: ipika: wekiwandikina: e tieke ala:me.

Ipika: wekiwandiki paeyao homemeke handaa wanda:weki ma:nda:ma: ipiki ta:na:ma: homa:tiao tamba: mina: lapeketa: kiaasa:me laa leekeme.

Idiepi mina:pa:lao paa epemekeeki

¹⁹ Mo hande Kini Hetodi homeekeeki hoki naneta: Diosepeta: Idiepi kenke pa:ta: pa haena: mo enisolo homekema: ipika: upa pa:ta: opolo a:pa alota:

²⁰ Mo hande weki luluekema: taapeme haliwekita: homememe. Koto ekinā: neketa: tiao mo weki ankula: hatuku Idiepi mina:pa:lao Isulai kenke nane paa pua:pa:peke leekeme.

²¹ Koto leeke Diosepema: tiao mo weki ankula: hatuku mea mina: Isulai kenke nane pemekeme.

²² Pate Akelosima: ipika: ateke Hetodi mo Diudia kenke Kini halina: anketeke ma:la:me pi Diosepema: opuaata: koto kenke nane pua:peke paala:ma: homeekeme. Kutu pieketa: Koda:ma: Diosepema: upa pa:ta: pea:pekeeki mandaneeki ma:nda: paa waleekeme. Koto

ekina:ta: Diosepema: Ka:lili kenke nane hayeke da ma:nda:

²³ Na:sa:tete halo pemekeme. Koto halo pe-meke ekita: mo potopede haliwekima:la: wiekeeki yaeyekeme. Koto ikana:ma: la: wiekeeki dupa Ipikita: Na:sa:tete hali hala:me lelieke leekeme.

3

Bapitaisi peao hayeke hali Dionima: pi walee-keeki

(Maka 1:1-18, Luku 3:1-18, Dioni 1:19-28)

¹ Koto natena:ta: mo hande bapitaisi peao hayeke hali Dionima: mo Diudiana: hapiki kenke pa:ta: a:pa hata: pi kini pea walolo alota:

² Mo hande hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: teke pa:ta: ya:la:ma: ika: hoke haumanu paeyao mina:pa:lao hoki wala:pa:peke leekeme.

³ Do Dioni pa:ta:ta: mo hande potopede hali Aisayama: pi ma:nda: la: wiekeme. Koto la: wieke pita: dupa.

Ma:nda: halima: mo hapiki kenke pa:ta: hata: pi taka:lake lo hala:me.

Ipikana:ma: alota: Mo Tekehalina: pota: pilaowapa:peke.

Ipiki epeke alena: yapena: ipika: pota: wopu tiki-tiki yawapa:peke ala:me leekeme.

⁴ Dioni ipika: yameeke dauta: mo kemolo itikima: wepiki dau yameekeme. Ipika: hakota: kao yonkeleke wepiki hako yameekeme. Ipika: ne manuta: odouwamanu make mo pole pukini hapeke hanimanu make no hayekeme.

⁵ Mo Diutuseleme da wanda:hali make Diudia kenke wanda:hali make mo Diodani ikali tea:na:

pelia peeke wanda:hali make ota: paeyao ipiki pa:ta: tayaemekeme.

⁶ Kutupata: mo wanda:halima: ika: hoke haumanu ka:la:polo liaena: ikita: Dionima: mo Diodani ikali pa:ta: bapitaisi peayekeme.

⁷ Mo hande Pa:tisi tapake make Sa:dusi tapake make koto tapake yaapona: haliweki wopu Dionima: bapitaisi peaena: epemekeeki handaa ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Ketoma: handeke some hombo iki pa:ta: mo Koda:ma: ai taapolo pa:la: panisi tieke wendia:pekee pita: epima: lakia:pe.

⁸ Mo ika: hoke haumanu hoki walaa ota: mina:pa:laaseme hau peneme yaasa: ekimanu homeke pu hapa:peke.

⁹ Eipoloha:ma:ta: nika: meie lomeka:na:ta: mo Koda:ma: kulu pa:la: hoke yenkita: wendulumekee hone na wia:pa:peke. Lono opie. Koda:ma:ta: do ula: toopimanu mea Eipoloha:ma:na: wekiwandiki au lapeke ya:la:me alome.

¹⁰ Mo timanu ika: teke yoka: poka: bepe peaaepeke teita: do tikitiki yao ula: handa:e. Ti homeke homekema: ipika: epeke kiliki na eiyo haya:ka:na:ta: kota: poka: tina: yankilieke.

¹¹ Ima:ta: ika: hoke haumanu mina:pa:laemekkeeki peneme yaaluekema: ikalima: bapitaisi peaowalopate mo ya hoki nane ipilia: halima:ta: mo Holi Sipitidi pita: ti tala:eki yaapoma: iki bapitaisi pealieke. Mo someta: I ota: lombeipiki some halekena: ipika: anke dake kone Ima: mea tiaapeke ana: na pa:la:me.

¹² Ipikana:ma: mo hande widi kilikina: ambuku napeke yaapo putupa alu puluekema: pana:pulu pa:la: sa:sata: ipika: kikina: miniki hala:me. Ipika:

widi kiliki epekeeki paeyaota: ipika: widi napeke u hala: da pa:ta: momba:la wilieke. Pate mo ambuku paeyaota: tina: pana:pu yankilieke. Koto tita: na peayeke pa to halieke. Koto pi manuta: Dionima: iki pa:ta: leekeme.

*Yesu bapitaisi peayekeeki
(Maka 1:9-11, Luku 3:21-22)*

¹³ Koto pita:ma:ta: Yesu mo Ka:lili kenke mina:pa:lao Dionima: ipiki bapitaisi peaena: mo Diodani ikali pa:ta: epeekeme.

¹⁴ Kutu piekepate Yesuna: hone topo pina:yeke Dionima: ipiki pa:ta: dupa leekeme. Nakana:ma: I bapitaisi peapekealeo. Pa neketa: Ima: bapitaisi peano I pa:ta: epeka:ta:me leekeme.

¹⁵ Koto leekepate Yesuma: ipika: pi hombo peaaso hata: alota: Pina:ma: hone ma:nda: na wiki. Do pulu polopa: hauta: Koda:na: hone pa:la: hauna: pitolo pitolopa:me. Koto leekeeki Dionima: op-uaata: A:pa:la:me bapitaisi peano leekeme.

¹⁶ Yesu bapitaisi peao paeyeketa: koto kone mo ikali mina:pa:lao tea: nane yapeekeme. Kutu pitolo haena:ta: koto kone oli ya akolopa wiaata: mo hande Koda:na: Sipitidi melipu tupa: hola:pa:niao ipika: loke manda tapepekeeki handeekeme.

¹⁷ Kutaa oli ya nanema: pi hola:make homekema: pi alo alota: Dota: ya pukipiki wekie. Ima: ipiki pa:ta: ta:na:ma: wopu homolome laa pi la:niaeyekeme.

4

*Sadanima: Yesu la handeeke ekimanu
(Maka 1:12-13, Luku 4:1-13)*

¹ Koto pieke hoki naneta: Sadanima: Yesu la handena: Koda:na: Sipitidima: Yesu mo hapu hayeke ale ma:nda: pa:ta: hatuku peekeme.

² Koto pa:ta: hata:ta: Yesuma: hali tieke yaapo natena: timba: nate yaapona: ne ma:nda: na neke hayeke ekima: tea:ma: homeekeme.

³ Koto tea:ma: homolo haena:ta: Sadanima: ipiki pa:ta: a:pa alota: Neketa: ota: Koda:na: Eiyeke ya:ka:na:ta: kota: do toopimanu kone palaowa au lapeke leekeme.

⁴ Koto leekepate Yesuma: hombo peaaso alota: Mo Baiboloma:ta: Halima: palaowa homeke naa na hapeke ya:la:pate Koda:na: pi paeyao miniki halie ekima: homeke epeke tupa: halieke la:la:me leekeme.

⁵ Kutaata: Sadanima: Yesu mo yako piki daoni Diutuseleme nane hatuku peekeme. Ipikana:ma: Yesuta: mo tembolo da holu manda mea hao hata:

⁶ ipiki pa:ta: alota: Neketa: Koda:na: Eiyeke ya:ka:na:ta: kota: do pa:ta: hao oni kenkena: naka: kone lopa:niae. Pa ekipeke. Mo Baiboloma: alota: Mo enisolo tonuma: neke handeteke haena: Koda:ma: iki pa:ta: pi lelieke. Kutu pia:ka:na:ta: mo toopi manuma: naka: anke naapa:na:ta: mo enisolotonu ika: kikima: neke miniliao handeteke halimikie la:la:me leekeme.

⁷ Koto leeke Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Ota: alepate mo Baiboloma: pi ma:nda:ta: dupa la:la:me. Mo Tekehali naka: Koda:ta: la handa:la:eki na pia:peke la:la:me leekeme.

⁸ Koto leeketa: mo Sadanima: Yesu pa hatuku pote tieke ma:nda: manda hatuku puaata: koto pa:ta: hata:ta: mo kenke paeyaona: ta:ta: ta:ta: piki kilu tombuao hala:eki make ika: ta:ta: ta:ta: piki au epeke epeke make waleekeme.

⁹ Nakana:ma: I pa:ta: tumiki yotuaopanda:puniao pita: yeni pika:na:ta: kota: koto handele ale paeyaota: Ima: neke pa:ta: kulueke Sadanima: leekeme.

¹⁰ Koto leeke Yesuma: hombo peaaso alota: Sadani neke puma. Mo Baiboloma: alota: Koda: pa:ta: homeke panda:puniao yeiya: laaso hata: ipika: kakena: homeke homo hapa:peke la:la:me leekeme.

¹¹ Koto pi leeketa: mo Sadanima: Yesu mina:pa:lao pulu haena:ta: enisolo tonuma: ipiki tamba: muluekema: epemekeme.

*Yesuma: Ka:lili nane hata: pi waleekeeki
(Maka 1:14-15, Luku 4:14-15)*

¹² Dioni dipula mea pitaeyekeeki opuaata: Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao Ka:lili nane peekeme.

¹³ Ipikana:ma: Na:sa:tete da na hao hake mo ikali leke Ka:lili tea: nane hayeke da homeke bikita: Kapeneami halo peekeme. Koto data: mo Sebuloni kenke pita: Na:petali kenke yaapo pa:ta: wiekeme.

¹⁴ Kutu pieke ekima:ta: mo hande potopede hali Aisayama: amba: la: wiekeeki yaaluekema: piekeme. Koto la: wieke pita: dupa

¹⁵ Mo Diodani ikali mone tea:na: mo ikali leke pa:ta: opolo pula: pota: ula: Sebuloni kenkeo o Na:petali kenkeo mo Diendaili wanda:halina: kenke Ka:lilio

16 mo timba: leke pa:ta: hao haleme wanda:hali paeyaoma: paa tieke handilimikie.

Mo homo hala: timba: leke kenke pa:ta: haleme wanda:hali iki pa:ta: mo paama: paa pealieke leekeme.

17 Koto tomona:ta: Yesuma: ipika: pi walolota: dupa Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: teke pa:ta: ya:la:ma: ika: hoke haumanu hoki walaa la:ka:la:pa:peke lo hayekeme.

*Yesuma: tonkopu hali wi leekeeki
(Maka 1:16-20, Luku 5:1-11)*

18 Yesuma: mo hande Ka:lili ikali leke houna: pulu hata:ta: ta:peli mu haepeke hamala: yaapo Saimono biki ma:nda:ta: Pida make hameke A:ndutu yaapoma: mo hande ikali leke pa:ta: tenki nuna: ta:peli minolo haepekeeki handeekeme.

19 Yesuma: ipiliki pa:ta: alota: Ipilikana:ma:ta: wanda:hali mu hapena: Ima: wala:tialuekema: ya hoki nane teli mea ipupe leekeme.

20 Koto leeketa: koto kone ipilika: tenki numanu mina:pa:lao ipiki teli mea pepekeeme.

21 Mo pate leke pulu hata: hamala: ma:nda: Dia:mesi Dioni yaapo handeekeme. Ipilika: apa:ta: Sepedie. Ipilikita: ipilika: apa: ameje kawaso manda pita: ika: tenki numanu epeaaso pitimikime. Kutu polo pitina:ta: Yesuma: ipiliki wi leekeme.

22 Kutu pieketa: koto kone ipilika: apa: make mo kawaso make mina:pa:lao Yesu teli mea pepekeeme.

*Wanda:hali wamo pu pi wala:la:eki yaapo
(Luku 6:17-19)*

²³ Yesuma: mo Ka:lili kenke paeyao pa:ta: pomino-
nolo hata: ika: pi hotu haemeke damanu pa:ta:
pi waleekeme. Ipikana:ma: mo Koda:na: Kilu
Tombuao Hala: ekina: Pi Seliapomanu walolo
hata: mo wanda:halina: ta:ta: ta:ta: piki yeni ki
paeyao wamo peayekeme.

²⁴ Koto ipika: pieke hau manuna:ta: Sitia kenke
paeyao pa:ta: kende tupa: wiekeme. Koto pi op-
uaata: wanda:halima: yeni ta:ta: ta:ta: hake tanda
mu haemeke wanda:hali make hoke temoko-
manu pitu make lu keaaso hata: lopo haemeke
wanda:hali make kiki anke lupa wiki wanda:hali
make ota: paeyao ipiki pa:ta: mea epemekeme.

²⁵ Wanda:hali wopu Yesu pa:ta: teli mea
pemekeme. Koto wanda:halita: Ka:lili kenke
nanema: wanda:hali make Diudia kenke nanema:
wanda:hali make mo Diodani mone tea: nanema:
wanda:hali make iki paeyaoma: ipiki teli mea
pemekeme.

5

Potena: hata: waleeke pi

¹ Yesuma: mo mombelemeke wanda:hali han-
daata: oli peiyene a:meiya pua pitiekeme. Kutu
pina: ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki a:pa
ipiki hopa:liao haemeketa:

² ipikana:ma: iki pa:ta: pi kini pu mea walolo
alota:

Ota: epeke ta:na:ma: homa:la:eki
(Luku 6:20-23)

³ Mandane wanda:hali epi ikana:ma: ika: pukima:
Ya temoko teketa: natehali halome hone

- u haemeka:na:ta: kota: koto wanda:halita:
ta:na:ma: homo halememe.
Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: ika: ekie.
4 Mo e tapu tapu hata: pukima: homo haleme
wanda:halima:ta: ta:na:ma: homo
halememe.
Ika: pukita: Koda:ma: epeaalieke.
5 Homu pea hao haleme wanda:halima:ta:
ta:na:ma: homo halememe.
Koda:ma: pi la: ula: ekita: ikana:ma: milimikie.
6 Koda:na: hone pa:la:eki puluekema:
na:na: na:na:ma: homa pu haleme
wanda:halima:ta: ta:na:ma: homo
halememe.
Iki pa:ta: Koda:ma: ota: ana:na: ana: lawaalieke.
7 Mandane wanda:hali pa:ta: a:ta:ma: homo
haleme wanda:halima:ta: ta:na:ma: homo
halememe.
Koda:ma: iki pa:ta: make a:ta:ma: homilieke.
8 Ika: puki pa:ta: ala:ta: ma:nda: na talena: leke
wamo pea haleme wanda:halima:ta:
ta:na:ma: homo halememe.
Koto wanda:halima:ta: Koda: handilimikie.
9 A:nda: ape kakeneli homao hala:
wanda:halima:ta: ta:na:ma: homo
halememe.
Koto wanda:halita: Koda:ma: Ya wekiwandikie
lelieke.
10 Ika: Koda:na: hone pa:la:eki peaaseme ekina:
kone mandane wanda:halima: iki pa:ta: tan-
damanu halemeka:na:ta:
kota: ikana:ma:ta: ta:na:ma: homo halememe.
Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: ika: ekie.
11 Ikita: ya hoki nane tolu haleme ekina:
mandane wanda:hali ika: pima: iki yaala:ma:

homao make iki pa:ta: tanda ku make ika: biki
hoeyaaluekema: hoke ba:sa: pitolo yayapiki
pimanu sa:mba:lao pitolo haena: kone kota:

¹² pa pina:ma: ikana:ma:ta: pa epeke puki haaso
hata: ta:na:ma: homo hapa:peke. Pa ekipeke.
Ika: mulu peleme yenki tieketa: oli hepeni nane
wiawala:me. Do iki pa:ta: kita:la: tanda tupa:
kone mo hande amba: haemeke potopede hali-
weki pa:ta: make tanda halo haemekeme.

Epi pita: Paa yaapo

(Maka 9:50, Luku 14:34-35)

¹³ Ikita: do kenke wanda:halina: epi halememe.
Koto pelemepate mo epina: tende pa:la:eki a:nda:
alu pia:ka:na:ta: kota: ikana:ma: mo epina: tende
paa peapeke na ya:la:me. Mo tende alu pa:la:
epita: pa alema: handa:la:me. Kutu pia:ka:na:ta:
bao wanda:hali ankema: tumba tumba pea pomu
halimikie.

¹⁴ Ikita: do kenke wanda:halina: paa halememe.
Mo peiyene elinina: hala: daonita: a:mbao hapeke
na ya:la:me.

¹⁵ Ma:nda:ma: ipika: ola:pake ka:wata: mo disi
kawaso tiekema: a:mbao na wilieke. Kotoeki na
pikita: mo da pa:ta: pila: wanda:hali paeyao pa:ta:
paa peaena: mo teipolo manda wilieke.

¹⁶ Koto tupa: kone wanda:halima: ika: epeke
haumanu handolo hata: ika: hepeni hala: Apa:
pa:ta: yeiya:lawaena:ma: paeyaoma: handena: ika:
paa peapeke haumanu pu hapa:peke.

Pi ula: ekina: mana: pimanu waleekeeki

¹⁷ Mo hande Mosesina: Pi Ula: ekimanu make
o Potopede haliwekima: walemeke pimanu

make paeyaluekema: a:pa:la:me hone na wia:pa:peke. Koto ika: walemeke mana: pimanu paeyaaluekema: dia: ya:pate pa yawaluekema: epolome.

¹⁸ Ota: pi alome. Oli hepeni do kenke yaapo ai na paeke pa ula: tomona:ta: mo Mosesima: la: wieke pi ula:eki wape pea ula: pi homeke siki make o tombo hodikali siki make ma:nda: amba:la ota: na alu pilieke. Kotoeki na pikita: do kenke ya yaapo paelia: natena: mandake paeyaena: pa wilieke.

¹⁹ Kutu piliepate pa hali homeke ma:nda:ma: mo Lo Pi Ula: ekina: hosiki pi siki kone yoka: mea bao make o mandane wanda:halima: make kutu pina: wala: tiaeya:ka:na:ta: kota: ipika: bikita: oli hepenina: Kilu Tombuao Hala:eki pa:ta:ta: ota: hosiki siki ya:lieke. Pate pa hali homeke ma:nda:ma: mo Lo Pi Ula:eki miniki hata: mandane wanda:halima: make kutu pina: wala: tiaeya:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: oli hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: biki tieke milieke.

²⁰ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ika: hauna: tikitiki pa:la: ekima:ta: mo hande Pa:tisi haliwekina: hau pita: mo Lo Pi Ula:eki wala:la: haliwekina:eki make ota: lombei na pia:ka:na:ta: kota: ikita: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala:eki pa:ta: ota: pua:peke na yelimikie.

Mineke pankala: ekina: mana: pimanu walee-keeki

²¹ Amba: hande ika: mei tonu pa:ta: la haleeke yeke opu haleme pita: dupa. Hali ma:nda: ota: na lu homaapeke. Lu homaekena:ta: kota: neketa: pi yokaaluna: mea halieke leekepate

²² Pa ameta: Ima: iki pa:ta: alota: Epima: ipika: yankeke pa:ta: mineke pankea:ka:na:ta: kota: ipikita: pi yokaaluna: mea haena: lelieke. Kutupa hali ma:nda: epima: ipika: yankeke pa:ta: alota: Neketa: Ima: dopi taapeke ekie lea:ka:na:ta: kota: koto someta: Kalesete tieke pa:ta: mea haena: lelieke. Kutaa make ma:nda: epima: ipika: yankeke pa:ta: alota: Neketa: you hoke hone wopu na wiki someo lea:ka:na:ta: kota: koto someta: ti to hala: pa:ta: pua:peke ya:la:eki teke pa:ta: hala:me.

²³ Koto ekina:ta: nakana:ma: naka: pa hameke hala:pekeeki Koda:na: oloda pa:ta: mea ipulu hata: naka: honema: Ya kamema:ta: I pa:ta: ka:nda: piki pi ma:nda: ala:me hone wika:na:ta:

²⁴ kota: naka: mo pa hameke hala:pekeeki koto pa:ta: kone mina:pa:laota: koto kone ai la:ka:la pua naka: kame yaapo a:nda: pelia:pa:peke. Kutupa paeya:ka:na:ta: la:ka:la a:pa mo naka: pa hameke hala:pekeeki Koda: pa:ta: hala:peke.

²⁵ Hali ma:nda:ma: neke yaapo pi yokaalu puluekema: hatuku pea:ka:na:ta: kota: koto pota:na: pulu hata: kone ipiki yaapo koto kone tikitiki yao epeapa:peke. Kotoeki na pika:na:ta: kota: ipikana:ma: neketa: mo pi yokaalu pita:la: ekina: you hali pa:ta: halieke. Kutaa mo you halima:ta: mo polisi haliweki pa:ta: neke halieke. Kutu pia:ka:na:ta: mo polisi haliwekima: neke dipula mea pitalieke.

²⁶ Koto pa:ta:ta: naka: pu hauna: yenki paeyao ota: ai na haleka:na:ta: pa pitu halipikie.

Tool ka:taasa: ekina: mana: pi waleekeeki

27 Amba: la: wimiki pi opu haleme pita: dupa. Tooli ka:taasa: hau na pea:peke leekeme.

28 Pate ame Ima: iki pa:ta: la kitolo ekita: dupa. Hali epima: wanda: homeke ma:nda: handolo ipika:ta: ya meawee la honema: we pambea:ka:na:ta: kota: koto some ipika: honema:ta: mo wanda: hakopu amba: tunkulula:me.

29 Koto ekina:ta: naka: popeke nane lekema: neke hoke hau puelena: yeke neke yolea:ka:na:ta: kota: koto leke yokaa baapeke. Pa ekipeke. Naka: loke tieke tonka:na: ti to hala: alena: puaama:na: mo naka: lokesiki homeke ma:nda: alupao haeka:na:ta: ota: epilieke.

30 Kutaa make naka: popeke kikima: neke hoke hau puelena: lea:ka:na: kota: koto kikita: tunkulu baapeke. Pa ekipeke. Naka: loke tieke tonka:na: ti to hala: alena: puaama:na: naka: paleke homeke alupao haeka:na:ta: ota: epilieke.

*Tooli kiaasa: ekina: mana: pimanu waleekeeki
(Ma:tiu 19:9, Maka 10:11-12, Luku 16:18)*

31 Mo amba: pi wieke ma:nda:ma: make leeke pita: dupa. Hali ma:nda: epima: ipika: wanda: kiao ota: baaluke hone wia:ka:na:ta: kota: mo wanda: pa:ta: Neketa: ota: baasome pi wape pa:la: wape miniki haena: hala:peke ya:la:me leekeme.

32 Pate ame Ima: iki pa:ta: la kitolo ekita: dupa. Hali homeke ma:nda:ma: a:nda: ipika: wanda:ta: hali na yolo halia:pate pa hameke kone kiaeya:ka:na:ta: kota: koto wanda:ma: wetepe hali ma:nda:na: da pea:ka:na:ta: kota: mo kiao baeya: halima:ta: mo wanda:ma: hali yola:la: hau pina: la:la: hali hala:me. Kutaa mo koto wanda: mina:la: hali make yola:la: hau kone pita:la:me.

Pi la: witolo hali keke wita:la: ekina: mana: pi-manu waleekeeki

³³ Amba: hande ika: meitonu pa:ta: la haleeke yeke opu haleme pi ma:nda: make dupa. Naka: la: wili pi na yambleketa: mo Tekehali pa:ta: hali keke witolo la: wilieki paeyao ota: pea:peke leekeme.

³⁴ Pate ame Ima: iki pa:ta: la kitolo ekita: dupa. Ikana:ma: la: wita:la: pi la: wimika:na:ta: kota: mo hali keke witolo pimanu apa:tao na la: wia:pa:peke. Kutupa mo Hepenina: biki laa hali keke wita:la: pi na lapa:peke. Pa ekipeke. Hepenita: Koda:na: pitu hala: ale yeleke loa:me.

³⁵ Do kekena: biki lo make na lapa:peke. Pa ekipeke. Do kenketa: Koda:na: anke ula: ale yeleke loa:me. Mo hande Diutuseleme lo make na lapa:peke. Pa ekipeke. Mo data: mo Kini tiekena: daoni yeleke loa:me.

³⁶ Ika: you lo kone ota: na lapa:peke. Pa ekipeke. Ikana:ma: ika: itiki homeke siki kone topo pea hake o punu na peapeke ya:la: ekina: loa:me.

³⁷ Ikana:ma:ta: pa Aowe o Dia:me homeke lapa:peke. Mandane pi apa:taemeka:na:ta: kota: kotota: hoke Sadanima: wala:la: pie.

Hoke ekima: hombo peaasa: ekina: mana: pi-manu waleekeeki

(Luku 6:29-30)

³⁸ Amba: la: wimiki pi opu haleme pita: dupa. Leke hoeyaeya:ka:na:ta: paa leke hoeyapa:peke. Kake hoeyaeya:ka:na:ta: paa kake hoeyapa:peke leekeme.

³⁹ Pate ame Ima: iki pa:ta: la kitolo ekita: dupa. Ma:nda:ma: neke tekipleke laeya:ka:na:ta:

nakana:ma: hombo na peapeke. Hali ma:nda:ma: naka: popeke nanema: pakena: dakapoma: lia:ka:na:ta: kota: mo hoe nane pakena: make lina: la:ka:lapeke.

⁴⁰ Hali ma:nda:ma: naka: sedi muluekema: neke pi yokaaluna: mea haena: lea:ka:na:ta: kota: naka: kosa: aka: make mina: hala:peke.

⁴¹ Handeteke hala: hali tieke homeke ma:nda:ma: hakoto mea tia polena:e alo hata: pota: tombo dupana: tia pua:peke lea:ka:na:ta: nakana:ma:ta: kotoeki haka:ta:pao tia pua:peke.

⁴² Ma:nda:ma: neke pa:ta: ala:ta: ma:nda: honke lea:ka:na:ta: hala:peke. Kutupa make naka: ala:ta: ma:nda: ta:ka:li kie lea:ka:na:ta: kota: pa ta:ka:li hala:peke.

*A:nda: tunkuliki wanda:hali pa:ta: pukima: homa:la:eki
(Luku 6:27-28,32-36)*

⁴³ Amba: la: wimiki pi opu haleme pita: dupa. Tapake pa:ta: pukima: homolota: tunkuliki halita: honditi pia:peke leekeme.

⁴⁴ Pate ame Ima: iki pa:ta: la kitolo ekita: dupa. Ika: a:nda: tunkuliki haliweki pa:ta: pukima: homo make mo iki tanda kiteme wanda:hali epeaena: Koda: pa:ta: yeni peao hapa:peke.

⁴⁵ Kutu pimika:na:ta: kota: ikita: ika: hepeni hala: Apa:na: eiyeke tonu halimikie. Pa ekipeke. Ipikana:ma: ipika: natena: paata: mo hoke wanda:hali epeke wanda:hali paeyao pa:ta: mandake piki nate paa kone peaasa:me. Koto tupa: kone mo epeke hau pu haleme wanda:hali hoke hau pu haleme wanda:hali pa:ta: ipikana:ma:

lako iki paeyao mandake tupa: kone ana:na: halo hala:me.

⁴⁶ Ikana:ma: mo iki pa:ta: pukima: homeleme wanda:hali homeke pa:ta: a:nda: pukima: home-meka:na:ta: pa ekipeke Koda:ma: iki pa:ta: epeke yenki kina:pe. Mo hande dakisi mu hala: hali-wekima: kone kutu piki hau pu halememe.

⁴⁷ Ika: ta:ma:ni pa:ta:manu homeke mo ta:na:ma: homa:la: pimanu lo haemeka:na:ta: kota: ikana:ma: kotota: ota: hau pitoloma:me laa hone witelemepe. Dia:me. Mo pi na miki wanda:halima: make ika: ika: kone kutu piki hau pu halememe.

⁴⁸ Ikana:ma: ika: hepeni hala: Apa:ta: ota: tondepe wopu pea hala: tupa: iki make tondepe pea hao hapa:peke ya:la:me.

6

Dia:ya:la: wanda:hali tamba: mina:la: ekina: mana: pimanu

¹ Koda:na: pi miniki haleme wanda:halima: ika: tamba: mina:la: haumanu pea:pekeeki wanda:halima: handena: handaena: tupa: puluekema: hone ota: na wiki yopu kone pea:pa:peke. Pa ekipeke. Wanda:halima: handena:yeke handaena: hau pimika:na:ta: kota: mo naka: hepeni hala: Apa:ma: kia:ka:na: mulu peleme epeke yenkita: homeke siki a:nda: make ota: na milimikie.

² Koto ekina:ta: mo hande natehali wanda:hali tamba: muluekema: ala:ta: ma:nda: halemeka:na:ta: kota: wala: wala: pea na hala:pa:peke. Mo hande yayapiki hau pu haleme

haliwekima: oni hande pota: hopiki nina: make yeni da pa:ta:manu make kutu piki wala: wala: piki haumanu pu halememe. Koto hau pimiki ekita: mo wanda:halima: ika: biki daeyaena: yeke pu halememe. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Koto tapakema: ika: pimi hauna: yenki manuta: ame do hata: mu paeyaasememe.

³ Mo natehali wanda:hali tamba: mimika:na:ta: kota: mo ika: ota: teke pa:ta: eki sikima: kone ota: na handena: leke hala:pa:peke.

⁴ Kutu pimika:na:ta: ika: mone honema: a:mbao hata: hala:pa:peke alee. Kutaa make mo ika: mone honema: piteme hau handa:la: Apa:ma:ta: ika: epeke yenki kilieke.

*Yeni pita:la: ekina: mana: pimanu waleekeeki
(Luku 11:2-4)*

⁵ Yeni pimika:na:ta: mo hande yayapiki hau pu haleme haliwekina: hau na honda:pa:peke. Wanda:halima: iki handena: hone hone witolu hata: mandane pota: hopiki nina: make yeni da pa:ta:manu make tialiao hata: Koda: pa:ta: yeni pu halememe. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ikana:ma: ika: pimi hauna: yenki manuta: ame do hata: mu paeyaasememe.

⁶ Ikana:ma: yeni pimika:na:ta: kota: ika: da panda: pa:ta: pota: poka:neao pua pita: ika: lekema: handa:peke na yeke Apa: pa:ta: yeni pea:pa:peke. Kutu pimika:na:ta: kota: mo ika: mone honema: piteme hau handa:la: Apa:ma:ta: ika: epeke yenki kilieke.

⁷ Ikana:ma: yeni a:nda: pimika:na:ta: kota: mo hande yayapiki koda:manu pa:ta: yeni pu haleme wanda:halima: napeke na pitiki pi eleke eleke

wopu lo haleme tupa: yeni na pea:pa:peke. Ika: honema:ta: nika: yeni hokulu peaoma:ka:na:ta: kota: Koda:ma: opilieke hone witelememe.

⁸ Ikita: koto wanda:hali leke na hapa:peke. Ika: hone pa:la:eki manuta: ikana:ma: honke ai na leke hamena: kone ika: Apa:ma: amba: handa hone ula:me.

⁹ Yeni pimika:na:ta: kota: do tupa: pea:pa:peke. Nika: hepeni hala: Apa:o.

Naka: yako piki bikita: ota: manda wia haena:e.

¹⁰ Naka: Kilu Tombuao Haleeki do ane opolo epena:e.

Naka: hone pa:la:eki oli hepeni nane peao haleme tupa: do kenkena: make peawaena:e.

¹¹ Do ame nolo poloma: ne ana:na: kia:peke.

¹² Mandane wanda:halima: niki pa:ta: hoke hau pimi ekimanu nikana:ma: pa paeyaaso hamono nika: hoke hau puma: ekimanu make nakana:ma: koto tupa: pa paeyawapeke.

¹³ Ka:nda:piki ekima: niki na la handa:peke.

Kotoeki na pikita: hoke Sadanima: niki hoeyaama:na:ma: nakana:ma: niki epeke tupa: handeteke hapeke laa yeni pea:pa:peke ya:la:me.

¹⁴ Kutupa ikana:ma: mo iki pa:ta: hoke hau pimiki wanda:hali ika: hoke haumanu pa paeyae-meka:na:ta: kota: ika: hepeni hala: Apa:ma: ika: pimi hoke haumanu make pa paeyawalieke.

¹⁵ Pate ikana:ma: mo iki pa:ta: hoke hau pimiki wanda:hali ika: hoke hau pa na paeyaemeka:na:ta: kota: ika: Apa:ma: make mo ika: pimi hoke haumanu tonka:na: pa na paeyawalieke.

Nee pi wita:la: ekina: mana:manu waleekeeki

¹⁶ Ikana:ma: nee pi a:nda: wimika:na:ta: kota: mo ika: puki pa:ta: ula: haumanu a:mbaaso hata: mo makeaaso hau piteme haliweki ika: hoke wenoko haseme tupa: na hapa:peke. Mo haliwekima:ta: wanda:halima: handolo hata: ikita: nee pi ula: some ya:ka:ta:me hone wina: ika: loke hande-teke hala: hau mina:pa:latiki pu halememe. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Koto haliwekima: ika: mulumeke hone wilimi aleta: ame do hata: mu paeyaasememe.

¹⁷ Pate ikana:ma: nee pi a:nda: wimika:na:ta: kota: wanda:halima: handa: wiaama:na:ma:

¹⁸ ika: leke popeleke tanda:pa itiki yola hapa:peke. Kutu pimika:na:ta: kota: mo naka: handa:peke na ya:la: Apa:ma: handaa hone wilieke. Kutaa mo naka: honumake siki pitele hau handa:la: Apa:ma:ta: naka: yenki wialieke.

Hepeni pa:ta: hamoko hapeekeeki

(Luku 12:33-34)

¹⁹ Mo maka:ta: ikiki pu o bisapu inkikima: no o haliwekima: pake no kutu pulu peleme kenke pa:ta: ika: alemanu na amu pikita:

²⁰ pa mo maka:ta: ikiki na pu bisapu inkikima: na no make haliwekima: pake na mulu peleme Hepeni nane ika: alemanu amu pia:pa:peke.

²¹ Pa ekipeke. Ika: alemanu amu peleme pa:ta:ta: ika: honemanu make mandake wina: lo halimikie.

Lokena: paa

(Luku 11:34-36)

²² Mo leketa: lokena: ola:pakee. Naka: leke yaapo telipina: epea:ka:na:ta: kota: naka: loke paeyaota: paama: tumbilieke.

²³ Pate naka: leke yaapo a:nda: hoeya:ka:na:ta: kota: mo naka: loke paeyaota: timba: la: pambilieke. Koto mo naka: lokena: paā a:nda: timba: lea:ka:na:ta: a:pee kota: kotota: ota: timba: tiekee.

Homeke halima: ta:ta: piki you hali yaapona: hone pa:la: haumanu homeke dina: na pia:pekeeki (Luku 16:13, 12:22-31)

²⁴ Homeke ma:nda:ma: mo you hali yaapona: e pokaasa: hali hapeke na ya:la:me. Puluekema: taapo haya:ka:na:ta: kota: ma:nda: pa:ta: pukima: homolota: ma:nda:ta: honditi pilieke o ma:nda: pa:ta:ta: hone wopu pitolo hata:ta: ma:nda:ta: ki-aalieke. Kutaa ikana:ma: make mo mani pita: Koda: yaapoma: ika: you hali yaapo haena: laa ipilika: e homeke dina: pokaapa:peke na ya:la:me.

Wetepe epolo pa:la: hauna: ka:nda:ma: na homa:la:eki

²⁵ Do ekina: yeke iki pa:ta: dupa la kitolome. I homaama:na: ikali ne aleke nolua:pe laa make ya yama:peke ale tonka:na: ekipa mulua:pe laa ka:nda:ma: na homo hapa:peke. Do ekina:yeke loa:me. Mo ika: da:ta:la: ekima:ta: mo ne na lombei pu make o ika: lokema:ta: mo aka:manu ota: na lombei pa:lekeyeke yekea.

²⁶ Mo bitutu laa pomineleme bamanu handa:pe. Ikana:ma:ta: ika: nolo peleme ne waemanu nokopa kilikimanu talaata: mo ne amu pu hala: da pa:ta:manu na amu pu halememe. Koto hau na pu halemepate pa mo hepeni hala: Apa:ma:

ika: nemanu ana:na: halo hala:ka:ta:me hone
umana:e. Kota: iki make mo bamanu ota: lombei
na pelemekeyeke yekea.

²⁷ Ika: ka:nda:ma: homo halemeeki manuma:ta:
ika: halo peleme nate leke hokulu peaapeke
ya:la:pe.

²⁸ Ika: aka:manu ekipa muluepe laa pa ekipeke
ka:nda:ma: homo halemepe. Mo si ale ma-
nuna: momamanu opa:la:eki hone wipee. Koto
moma manuma:ta: ika: yama:peke aka:manu mu-
luekema: e na poko halememe. Koto hau na pu
halemepate

²⁹ Ima: iki pa:ta: alota: Mo hande Kini
Solomonoma: kone ipika: mani tieke tiekema:
mo moma manuna: au la:la: ekima: handeke
aka:manu na hambo yameekeme alome.

³⁰ Mo ame homeke opa haena: laa tunkula ha-
puaoli beliatu: tina: yanka:peke yeke moma ma-
nuna: auta: Koda:ma: lawao haya:ka:na:ta: a:pee
kota: ika: hone tulaaseme ekita: ota: hodikale siki
ya:ka:ta:me. Koto alemanu pa:ta: kone Koda:ma:
kutu pu haya:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: iki make
ota: ana:na: kone handeteke halieke.

³¹ Kutu piliekema: ikana:ma:ta: Ya nolo polo ne
ikali make aka: peaata: hanema: epea:ka:na: mu-
lua:pe laa ka:nda:ma: na homo hapa:peke.

³² Mo Koda:na: biki na opimiki wanda:halima:ta:
hoto paeyao koto ale manuna: anke wopu tolu
haleme. Pate mo ika: hepeni hala: Apa:ma:ta:
koto alemanu nate paeyao ikana:ma: make mu
hapa:peke ekita: hone ula:me.

³³ Koto pa:la: ekina:ta: ikana:ma: mo Koda:na:
Kilu Tombuaoli Hala:eki make ipika: tikitiki piki
hau make epena: loluekema: yeke titina: amba:la

weiyu haemeka:na:ta: kota: Koda:ma: mo koto ika:
hone peleme ale manuta: iki ana:lao ku halieke.

³⁴ Koto ekina:ta: beliana: ka:nda: manuta:
ame kone na mia:pa:peke. Beliana: ka:nda:na:
ka:nda:ta: beliaeki ipika: ale homekee. Mandane
nate manuna: ka:nda: manuta: ame do natena:
ka:nda: taapuna: apa:taapeke na ya:la:me.

7

Pi yokaalu teli pita:la:eki

(Luku 6:37-38)

¹ Koda:ma: iki pa:ta: pi yokaalu kiaapa:na:
ikana:ma: make ma:nda: pa:ta: pi yokaalu na
hala:pa:peke.

² Pa ekipeke ikana:ma: mo mandane wanda:hali
pa:ta: pi yokaalu pimika:na:ta: kota: ika: pi yokaalu
pimi tupa:ta: Koda:ma: make iki pa:ta: mandake
piki pi yokaalu kone kilieke. Kutupa ikana:ma:
ma:nda: pa:ta: manda: mineme manda:ma: kone
Koda:ma: iki make homeke manda:ma: kone mi-
lieke.

³ Ekipeke naka: kamena: leke pa:ta: ula: dokolo
siki hone wopu witolo hata:ta: mo naka: leke pa:ta:
ula: ti taka:la:pake tieketa: hone na u halepe.

⁴ Mo ti taka:la:pake tieke naka: leke pa:ta: pa
wina: alo hata:ta: ekipa naka: kame pa:ta: Naka:
leke ula: dokolo siki meanoe lelipikipe.

⁵ Aa yapi pi miki some. Titina: mo naka: leke
ula: ti taka:la:pake kiake amba:la mea baeka:na:ta:
kota: mo naka: kamena: leke pa:ta: ula: dokolo siki
mea waluekema:ta: epeke handilipikie.

⁶ Ika: Koda: pa:ta: haluekema: wia: haleme ale-
manu kika pa:ta: na hala:pa:peke. Pa ekipeke

ikana:ma: paa la:ka:la iki lu naama:na: loa:me.
Kutupa ika: yenki tiekema: hambeeke munduku
teke manuta: mo ma:na:na: leke pa:ta: na lopa
moneaapa:peke. Kutu pimika:na:ta: kota: koto
munduku manuta: mo ma:na:manu ika: ankema:
pa tombua tombua piliekee.

*Honke ala:eki Weita:la:eki Kilikili laasa:eki
(Luku 11:9-13)*

⁷ Honke leka:na:ta: kilieke. Weika:na:ta: handa:
wilipikie. Kilikili laeka:na:ta: mo neke pa:ta: lom-
bawalieke.

⁸ Homeke epima: honke la:tiki pu haya:ka:na:ta:
kota: koto somema: milieke. Kutaa make
ma:nda: epima: weiya:tiki pu haya:ka:na:ta:
ipikana:ma: handa: wilieke. Epima: pota: lia:tiki
pu haya:ka:na:ta: kota: mo pota:ta: koto some pa:ta:
lombawalieke.

⁹ Wekina: ateke tonuma:ta: ika: wekima: tia
honke lea:ka:na:ta: iki epi amedama: toopi mea
halimikipe

¹⁰ o ta:peli honke lea:ka:na:ta: hoke keto mea
halimikipe.

¹¹ Ikana:ma: hoke wanda:hali hata: kone
ika: wekiwandiki pa:ta: epeke epeke alemanu
hala:pekeeki hone wimika:na:ta: kota: mo ika:
hepeni hala: Apa:ma:ta: ikana:ma: piteme hau ota:
lombei peao koto honke lo haleme wanda:hali
pa:ta: ota: epeke epeke alemanu halieke.

¹² Wanda:halima: mandane haumanu iki pa:ta:
pina:e laa hone peleme tupa: ikana:ma: koto hau-
manu kone iki pa:ta: pu hapa:peke. Kota: Moses-
ima: mo Lo Pi wiekeeki make potopede hali-
wekima: wimiki mana: pi make do koto hau
peomono loluekema: wieke pie.

Dekepeke pota: petipeke pota: yaapo
(Luku 13:24)

¹³ Mo dekepeke pota: kake pa:ta: honda: pamba pua:pa:peke. Pa ekipeke. Mo ti to hala: alena: pua:peke pota: kaketa: peo tieke la make ipika: polo pa:la: pota: make aleta: ma:nda: na wieke handaa wanda:hali wopuma: pua:tiki pua:tiki pu halememe.

¹⁴ Kutu pu halemepate mo wanda:halima: deto hala:eki mia:peke ya:la: pota: kaketa: ota: dekepeke pota: kakee. Kutupa ipika: pota: make ka:nda: pa:leke handaa wanda:hali hosikima: homeke handa: u halememe.

Tina: hau pita: ipika: kilikina: hau yaapo
(Luku 6:43-44)

¹⁵ Mo yayapiki potopede haliwekima: iki makeaama:na: leke leke lo hapa:peke. Ikana:ma: iki makealuekema:ta: ika: lokena: manda hau manuma:ta: sipisipi nono pilimipate ika: puki tukiki naneta: hali lu no hala: tikene kikamanu leke kone halememe.

¹⁶ Ika: ota: hau pu halemeeki handuluekema:ta: kota: ikana:ma: ika: kiliki manuma: peneme yae-meka:na: handa: wilimikie. Wanda:halima:ta: waini kiliki taluekema:ta: mo taola: puna: eiyo haleke talo hala:pe o nose kiliki taluekema:ta: ka:la:ta:na: talo hala:pe.

¹⁷ Kutaa make mandane ipi saosao liki tima:ta: epeke kilikimanu a:ilia:pate pa haka:teke tima:ta: hoke kilikimanu a:ilieke.

¹⁸ Kutu pulu pa:la:pate ipi saosao liki tima:ta: hoke kiliki a:eya:peke na yelieke. Kutaa make haka:teke tima: epeke kiliki a:eyo pea:peke na ya:la:me.

19 Hande ti ma:nda:ma: ipika: epeke kiliki na a:eya:ka:na:ta: kota: mo tita: yankuluekema: pok- ilieke.

20 Kutaata: kota: ikana:ma: mo hande yayapiki potopede haliwekima: ika: kilikimanu peneme yaemeka:na:ta: handa: wilimikie.

Tekehali Tekehaliio alemeeeki
(Luku 13:25-27)

21 Mo I pa:ta: Tekehali Tekehali lo haleme wanda:hali paeyaoma: oli hepenina: Kilu Tombuao Hala: pa:ta: na pelimikie. Kotoeki na pulu pelemepate mo ya hepeni hala: Apa:na: hone pa:la: hau pu haleme wanda:hali homeke homeke honda: pambaa pelimikie.

22 Mo hande wanda:hali paeyao momba:lalo pa:la: Koda:na: nate opolo epea:ka:na:ta: wanda:hali wopuma: dupiki pimanu I pa:ta: lelimikie. Tekehaliio. Tekehaliio. Naka: biki alo hata: Koda:na: pimanu walao haloma:me. O Naka: biki loma: ekima: hoke temokomanu wopu tolu lu make ta:ta: piki na handeke haumanu tonka:na: wopu puma:me lelimikie.

23 I pa:ta: kutu piki pimanu lelimipate Ima: ika: pimanu hombo peaso hata: alota: Ima: ikita: hosiki make ota: na handoa:ma: iki hoke wanda:hali I teke pa:ta: na hake pupama laa tolu lueke.

Hali yaapoma: da yaapo a:epekeeki
(Luku 6:47-49)

24 Kutaata: wanda:hali epima: do ya pimanu opuaata: koto alo ekimanu ota: pu haya:ka:na:ta: kota: ipikita: mo hande hone wopu wia toopi manda da a:eyeke hali tupa: hala:me.

²⁵ Nate ma:nda:na: lako tieke lopeeke ekima: ikalimanu paeyao too make po tilipu tiekema: mo dana: ambula ambula piekepate mo data: toopi manda a:eyeke ekima: na lombiekeme.

²⁶ Pate wanda:hali epima: do ya pimanu op-uaata: koto alo ekimanu na pu haya:ka:na:ta: kota: ipikita: mo hande hone wopu na wiki hou manda da a:eyeke hali tupa: hala:me.

²⁷ Nate ma:nda:na: lako tieke lopeeke ekima: ikalimanu paeyao too make po tilipu tiekema: mo dana: ambula ambula pieke ekima: mo data: mea lombayekeme. Ota: hoeya:hapu mea lombao hoeyaeyekeme.

²⁸ Yesuma: do koto pimanu walo paeyaeyeketa: mo hande mombelemeke wanda:hali paeyaoma:ta: leke opo handaake wimikime.

²⁹ Pa ekipeke ipikita: mo ika: hande Lo Pimanu walo haemeke haliwekima: walo haemeke tupa: na waleekeme. Pate ipikita: biki ula: halima: waleke nono pieke handaa pimikime.

8

*Yesuma: kindi yeni hake hali epeaeyekeeki
(Maka 1:40-45, Luku 5:12-16)*

¹ Yesuma: oli hande pote pa:ta: hao hola:pa:niao epeeke handaata: wanda:hali tieke ipika: hoki nane teli mea epemekeme.

² Kutupa Yesu opolo ipulu haena:ta: kindi yeni hake hali homeke ipiki pa:ta: a:pa panda: puniaaso hata: alota: Tekehalio. Neke hone pia:ka:na:ta: kota: nakana:ma: ya yeni epeawalena:e leekeme.

³ Koto leeke Yesuma: ipika: kiki tindipao wataaso hata: alota: Aowe. I hone pa:la:me. Naka:

kindi yenita: epeao epeke loke halena: alome leekeme. Koto leeke tomona: kota: mo somena: kindi yenita: hapua mateekeme.

⁴ Kutu pieketa: Yesuma: mo some pa:ta: Opie la alota: Doeki ma:nda: pa:ta: amba:la na leketa: pa mo yeni peao hala: halima: titina: amba:la naka: yeni ota: paela:pe laa handena: ai ipiki pa:ta: pua:peke. Kutaata: wanda:halima: naka: yenita: ota: paela:me hone wina: mo hande Mosesima: la: wieke tupa: Koda: pa:ta: lia hala:la: ale lia hala:peke leekeme.

*Ami you halina: e pokaasa: some epeaeyekeeki
(Luku 7:1-10)*

⁵ Yesu mo hande Kapeneami daoni pa:ta: opolo pua haena: mo hande Loma: wanda:halina: ami haliwekina: you halima: Yesu manda: hande pitolo honke alo alota:

⁶ Tekehalio. Ya e pokaasa: halita: kiki anke lupa wiki yeni mea pota: pomua:peke na yaalo tanda tieke mea ya da pa:ta: u peli pelia hala:me leekeme.

⁷ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Epeaalo pulueke leekeme.

⁸ Koto leeke handaata: mo somema: alota: O dia:me. Neke ya da pa:ta: epo alota: Ita: epeke hali dia: ya:la: ekina: nakana:ma: ipika: yeni pa paena:e pi homeke leka:na:ta: kota: ya e pokaasa: hali tialieke.

⁹ Pa ekipeke. Ita: mandane ami you haliweki oto pa:ta: halome. Kutaa I oto pa:ta: make mandane ami haliweki halememe. Kutupa Ima: ma:nda: pa:ta: Pue loa:ka:na:ta: pelieke. Ma:nda: pa:ta: make Epoe loa:ka:na:ta: ipilieke. Kutupa

ya pa hameke e pokaasa: some pa:ta: Do e poka
loa:ka:na:ta: kota: ota: pealieke leekeme.

¹⁰ Koto leekeeki Yesuma: opuolota: penkilipa:tia
pominolo hata: mo hande ipika: hoki nane telimiki
wanda:hali pa:ta: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome.
Mo Isulai tapake tukiki pa:ta: dupiki hone tulaake
some homeke ma:nda: a:nda: I na handolome.

¹¹ Koto ekina: Ima: iki pa:ta: pi ma:nda: make
dupa alome. Mo nate opa:la: nanema: make
pamba:la: nanema: make wanda:hali wopuma:
mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: yawe
lulu pa:la: pa:ta: a:pa Eipoloha:ma: Aisa:ke make
Dieikope ameḷe mandakena: apa:tao pita: ne-
limikie.

¹² Pate mo hande Kilu Tombuao Hala:eki tukiki
pa:ta: ota: pua hapa:peke yolo peleme wanda:hali
kone pa mo timba: la:papeke pa:ta: yolo baalieke.
Koto pa:ta:ta: mo wanda:halima: e tieke alo hata:
ika: kake nokopa hata: kake lenkena: tieke lo hal-
imikie laa

¹³ Yesuma: mo ami you hali pa:ta: alota: Naka:
hone tulale ekima: kone pealieke: da pue
leekeme. Mo ami you halina: e pokaeyeke halita:
koto kone tiaeyekeme.

*Wanda:hali wopu Yesuma: epeaeyekeme
(Maka 1:29-34, Luku 4:38-41)*

¹⁴ Yesuma: Pidana: da pa:ta: peekeme. Koto
pa:ta:ta: Pidana: meiyekeme wanda: hoputiti yeni
hao ipika: da panda: pa:ta: polu pitiekeeki han-
deekeme.

¹⁵ Kutu pieketa: Yesuma: mo wanda:na: kiki
wataaso haena: mo yeni tandleekeme. Kutu

pieke handaa ipiki tiao hata:ta: Yesu pa:ta: ne-manu haleekeme.

16 Nate pambolo haena:ta: mandane wanda:halima: mo hoke temokomanu pitiki wanda:hali wopu Yesu pa:ta: mea epemekeme. Mo hoke temoko manuta: Yesu ipika: pima: tolu liaata: yeni haemeke wanda:hali ika: yenimanu make tandelaeyekeme.

17 Yesuma: koto wanda:hali epeaeyeke hau manuta: amba: hande potopede hali Aisayama: la: witolo hata: alota:

Ipikana:ma: ipika: kone nika: ki yenimanu meao make mo biki ula: yeni tekemanu make yoka: mea baeyekeme laa la: wieke pi yaaluekema: yeke piekeme.

*Yesu ameḷe poluekema: taapa:la: haliweki
(Luku 9:57-62)*

18 Yesuma: mo hande ipiki a:pa ambulaemeke wanda:hali handaa hone wiaata: ipika: hoki nane telimiki haliweki pa:ta: alota: Mo ikali leke mone tea:na: baape leekeme.

19 Mo hande wape pea wala:tiki pu hayeke hali homekema: ipiki pa:ta: a:pa alota: Wala:la: halio. Ita: neke hando pa:ta: peka:na: make ota: teli mea pomuluekema: yeke Ima: tikitiki yao halome.

20 Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Keao hala: kika manuma: kone ika: polu peleme ale ula:me. Kutaa ba manuma: make ika: pelia:pa:peke dakemanu hao hala:me. Pate mo Wanda:halina: Eiyekema: ipika: you wia pelia:peke da panda: ma:nda: na ula:me.

21 Hali ma:nda: Yesuna: hoki nane telia:la: hali hata: kone Yesu pa:ta: alota: Ita: ya apa: mea hoiluekema: paa la:ka:la ponoe leekeme.

22 Pate Yesuma: hombo peaaso alota: Ika: toko manuma: ika: kone hoina:ma: neketa: I teli mea epoe leekeme.

*Yesuna: pima: po tilipu tunkulaeyekeeki
(Maka 4:35-41, Luku 8:22-25)*

23 Yesuma: kawaso homeke pa:ta: honda: pamba pitulu peeketa: ipika: disaipolo haliweki make telimea pemekeme.

24 Mo kawaso pua ikali leke tukiki tukikina: haena: penkilipake po tilipu tiekema: mo ikali lekena: ambulaeyekeme. Kutu pieke ekima: mo kawasota: teke pa:ta: honki lapeke yekepate Yesuta: u peliekeme.

25 Mo disaipolo haliwekima: Yesu teke pa:ta: pua ipiki mea tiaaso alota: Tekehalio. Nikita: ikali naa homa:pekeeki teke pa:ta: ta ya:la:ma: niki pa:ta:la:e lemekeme.

26 Yesuma: hombo peaaso alota: Ekipeke handa paala: tiekema: homelemepe. Ikita: hone wotu na tulake some hombo ya:ka:ta:me laata: Ipikana:ma: tia liao hata: mo hande po tilipu pita: ikali ho yaapo tunkulina: pi leekeme. Koto leeketa: mo hande po ikali yaapo tunkula la:ma: na piki e pondo na leke wiekeme.

27 Kutu piekeeki handolo hata: paeyaoma: penkilipa:tia pomimikime. Mo ikali pita: po tilipu yaapoma: ipika: pi ota: opita:la: ekita: do someta: eki piki some yekea lemekeme.

*Yesuma: yaapo halina: hoke temoko tolu liekeeki
(Maka 5:1-20, Luku 8:26-39)*

²⁸ Yesuma: mo hande ikali leke mone tea:na: wieke kenke Kedata nane opolo ipulu haena:ta: hali hoiyu hayeke tikene da pa:ta: haepeke hali yaapoma: Yesu a:pa manda: hande pipikime. Mo hali yaapo pa:ta:ta: hoke temokomanu pitieke ekima: ipilikita: ota: ka:la:ta: wopu piki some yaapo haepekeme. Koto ekima:ta: wanda:halima: mo hali yaapo haepeke ale teke pa:ta: wieke pota:na: pua:peke na yekeme.

²⁹ Koto hali yaapoma: Yesu handolo hata: koto kone wi la alota: Koda:na: Eiyekoo. Niki pa:ta: eki hau puluekema: ipulipe laa Mo hande niki hoeyaalo pa:la: nate ai na epeke haena: niki hoeyaaluekema: a:pa pipe lemekeme.

³⁰ Iki haemeke ale mo pate leketa: ma:na: titima: ne nalo haemekeme.

³¹ Kutaata: mo hande hoke temoko manuma: Yesu pa:ta: alota: Nakana:ma: niki tolueke hone wika:na:ta: kota: mo ma:na: titi pa:ta: pitulu pomono tapaapeke laa honke lemekeme.

³² Yesuma: koto hoke temokomanu pa:ta: pupee leeke pita:ta: kota: ikana:ma: mo hali yaapo mina:pa:lao mo ma:na: titi pa:ta: pua honda: pambemekeme. Koto ekina: mo ma:na: titi paeyaota: mo lombeeke alena: aiya hola:pa:niao ikali leke pa:ta: lopaata: ikali naa homa: pitaemekeme.

³³ Kutupa mo ma:na: titi handeteke haemeke hali manuma: ika: teke da nane pindipa puaata: mo hande pieke hau paeyao make hande hoke temoko pitiki hali yaapo pa:ta: pieke

haumanu tonka:na: paeyao wanda:hali pa:ta: moka:laemekeme.

³⁴ Koto ekina:ta: mo daoni pa:ta: haemeke wanda:hali ota: paeya tapaoma: Yesu manda: hande pulu pemekeme. Kutupa ikana:ma: Yesu handaa ipiki pa:ta: honke alo alota: Nika: da yu mina:pa:lao pue lemekeme.

9

Yesuma: dola:pake piki hali homeke epeaeye-keeki

(Maka 2:1-12, Luku 5:17-26)

¹ Yesuma: mo kawaso pa:ta: pitulu pua mo ikali leke tunkula paa la:ka:la mone tea:na: ipika: teke da pa:ta: opolo peekeme.

² Kutu pieketa: mandane wanda:halima: dola:pake piki hali homeke ipiki pa:ta: tilina: mea tia epemekeme. Yesuma: ika: hone tulaemekeeki handaa mo dola:pake piki hali handolo alota: Apa:ma:ta: epolo pila:taa. Naka: hoke hauta: pa paeyaasome leekeme.

³ Mandane wape pea walo haemeke haliwekima: koto leekeeki opua ika: honema: alota: Do somema: Koda:na: biki hoeyake pi ala:me hone wimikime.

⁴⁻⁵ Mo haliwekima: hone wimikieki handaa Yesuma: amba: kokele pea hata: iki pa:ta: alota: Ekipeke handa ika: puki manuma: koto hoke honemanu miniki halemepe laa lota: pitolo alota: Ikana:ma: eki hone witemepe. Ima: Naka: hoke hauta: paeyaasome alo pi yapa: pa:la:pe o Neke tiao pue alo pi yapa: pa:la:pe laa

⁶ iki pa:ta: alota: Wanda:halina: Eiyekema: do kenkena: hata: hoke haumanu paeyaaapeke wele wia halo ekita: ame pene yanoma: handa:pa:peke. Koto laata: mo hande dola:pake some pa:ta: alota: Tiao. Naka: yapa:ta: yoka: mea mina da pue leekeme.

⁷ Mo halima: koto pi opuaata: tiao ipika: da peekeme.

⁸ Wanda:halima: koto hau handolota: paala:ma: homemekeme. Do epeaasa: weleta: Koda:ma: haliweki pa:ta: halaa pia:ka:ta:me laa ipika: biki yeiya: laemekeme.

*Ma:tiu pa:ta: I telimea epoe leekeeki
(Maka 2:13-17, Luku 5:27-32)*

⁹ Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao pulu hata:ta: dakisi mu hayeke hali bikita: Ma:tiu ipika: mani yata:po hayeke da pa:ta: pitiekeeki handeekeme. Yesuma: ipiki pa:ta: alota: I teli mea epoe leekeme. Koto leeke Ma:tiu tiao ipiki telimea peekeme.

¹⁰ Kutupa Yesuma: Ma:tiuna: da pa:ta: ne nalo pitina: dakisi mani mu haemeke haliweki wopu make hoke haliweki wopu make Yesu ipika: hoki nane telimiki haliweki ameḷe mandake pa:ta: pitimikime.

¹¹ Kutu pimikieki mandane Pa:tisi haliwekima: handolo hata: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ekipeke mo ika: disama: mo dakisi mani mu haleme haliweki mo hoke haliweki ameḷe ne no pilimipe lemekeme.

¹² Yesuma: koto lemeke pi opua iki pa:ta: alota: Yeni na hasa: wanda:halima: dokeda hali pa:ta: na polo pelemepate pa yeni hasa: wanda:halita: dokeda pa:ta: pelimikie.

13 Hande Baiboloma: alota: Mo hoteke lia hala:la: ekita: Ima: hone na pa:la:pate a:ta:ma: homo hasa: hau homeke hone pa:la:me la:la: pina: tekemanu amba:la hone uemena: ikana:ma: pua weiya:pe. Ima:ta: epeke hau pu hala: wanda:hali hone ma:nda: la:ka:la wina:yeke wi loluekema: na epoa:pate pa hoke hau pu hala: wanda:halima: hone ma:nda: la:ka:la wina:yeke wi loluekema: epoa:me leekeme.

*Nee pi wita:la: ekina: lota: pita:la:eki
(Maka 2:18-22, Luku 5:33-39)*

14 Kutupa nate ma:nda:na: mo hande bapitaisi peao hayeke hali Dionina: hoki nane telimiki haliweki ikana:ma: Yesu pa:ta: a:pa alota: Pa ekipeke nikana:ma: make mo Pa:tisi haliwekima: make tana: eleke elekena: nee pi u moneao haloma:pate naka: disaipolo haliwekima:ta: nee pi ota: na wilimime leekeme.

15 Koto lemeke Yesuma: iki pa:ta: alota: Wanda: panake ta:ma:ni pita:la: natena: wanda: tekehalima: mo ipika: wi leeke epemeke wanda:hali ameḷe mandake hao haya:ka:na:ta: ikana:ma: ka:nda:ma: homo halimikie hone witemepe. Dia:me. Koto pea:peke na ya:la:me. Pate ipiki mea polo pa:la: nate ipilia: natena:ta: mo wanda: teke halita: iki ameḷe na halieke. Koto natena:ta: ikana:ma: nee pi wilimikie.

16 Ma:nda:ma: amba: dau tombulu epeaaluekema: mo panake dau sinkipikieki mea talao na tombulu hala:me. Kutu pia:ka:na:ta: panake dau sinkipiki talaasa: ekima: amba: dau paa sinkipa ka:ka:na: tieke wilieke.

17 Koto tupa: kone ma:nda:ma: panake waini ikalita: amba: ma:na: yonkelekema: wa:pa:la: ipi kanake manuna: na holo pambo hala:me. Kutu pia:ka:na:ta: mo waini ikali hoelolu baalieke. Kutu pilia: ekima:ta: mo ma:na: yonkeleke make ota: hoeya pa wilieke. Kutu piliepate panake ma:na: yonkelekema: wa:pa:la: kanakemanu mea panake waini ikali holo pambea:ka:na:ta: kota: mo ikali kanake yaapota: ota: epeke tupa: endialipipikie laa leekeme.

Homa:pa wieke wandiki pita: yeni hao hayeke wanda: yaapo

(Maka 5:21-43, Luku 8:40-56)

18 Yesuma: mo hande haliweki pa:ta: do koto pimanu alo haena: Diu wanda:halina: yeni dana: you hali Yesu pa:ta: opolo a:pa tumiki yotua o pita: alota: Ya wandikita: homa:la:pate pa ipika: lokena: naka: kiki a:pa wika:na:ta: tiaalieke leekeme.

19 Koto leeke Yesu tiao ipiki telimea peeke ipika: disaipolo haliweki make mandake pemekeme.

20 Ikana:ma: koto pulu haena:ta: wanda: homeke Yesuna: hoki nanema: a:pa ipika: dopieke dau nepoko wataeyekeme. Mo wanda:ta: bapi 12 tukiki pa:ta: hayeke andusa: we wopu yopu lombei peao hayekeme.

21 Koto wanda:na: honema:ta: Ima: ipika: dau watawa:ka:na:ta: ya yeni paelieke hone wiekeme.

22 Yesuma: la:ka:la:moneao ipiki handolo alota: Naka: hone tulaale ekima: neke epeleme leekeme. Koto leeke pa:ta: koto kone mo wanda:na: yeni paeyao epea hayekeme.

²³ Koto hoki naneta: Yesu mo hande you halina: da pa:ta: honda: pambeekeme. Koto homa: da tukiki pa:ta: mombelemeke pe kanake lita:la: tapake make homa: witolo e ala: tapake wopu make pitimikieki handaata: Yesuma: iki pa:ta: alota:

²⁴ Koto wandiki sikita: ota: na homa:la:pate pa u pa:ela:me. Koto pa:la:ma: iki paeyao hama pupe leekeme. Koto leeketa: iki paeyaoma: ipiki kitaemekemepate

²⁵ Yesuma: koto wanda:hali tolu lia hama nane haena: laata: mo wandikina: da panda: pa:ta: pua ipika: kiki mieketa: mo wandiki koto kone tiaeyekeme.

²⁶ Koto wandiki mea tiaeyeke ekina: pita: koto kenke paeyao pa:ta: kende tupa: wiekeme.

Yesuma: leke holupiki hali yaapo epeaeyekeeki

²⁷ Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao pulu haena: leke holu piki hali yaapoma: ipika: hoki nane wi tieke la: paleke teli mea pulu alota: Deipidina: eiyeko. Diki pa:ta: a:ta:ma: homa:peke la:tia pepekeme.

²⁸ Yesu da pa:ta: honda: pambolo haena: koto leke holu piki hali yaapota: ipiki pa:ta: epepekeme. Kutu pipiki Yesuma: ipiliki pa:ta: lota: pitolo alota: Ipilika: honema:ta: I pa:ta: ipiliki epeapeke wele ula:me hone witolo hone ti lalepepe leekeme. Ipilikana:ma: koto pi hombo peaaso alota: Aowe lep-ekeme.

²⁹ Koto lepeke pi Yesuma: opua ipilika: leke wataaso alota: Koto ipilika: hone ti lalepe tupa: kone pina:e leekeme.

³⁰ Koto pi alo haena: kone ipilika: leke ki leekeme. Kutu pieke Yesuma: ipiliki hando alo hata: alota: Ma:nda: pa:ta: na pua lapa:peke leekeme.

³¹ Koto leekepate ipilikana:ma: mo da mina:pa:lao pulu hata: mo Yesuma: pieke hauta: koto haepeke kenke pa:ta: kende tupa: wina: lepekeme.

Pi na leke hali epeaeyekeeki

³² Mo hande leke holu piki hali yaapo mo da mina:pa:lao pulu haena:ta: pa mandane wanda:halima: pi na leke hali homeke Yesu pa:ta: hatuku epemekeme. Mo halina: pi na leeke ekita: hoke temoko pita: piekeme.

³³ Yesuma: mo hande hoke temoko tolu lieketa: koto kone mo hande pi na leke halima: pi paa leekeme. Koto piekeeki wanda:hali paeyaoma: handolo tola:tia pominolo alota: Dupiki hau homeke ma:nda: Isulai kenke pa:ta: ota: na handoma:me lemekeme.

³⁴ Koto lemekepate mo hande Pa:tisi haliwekima: alota: Do somema:ta: mo hande hoke you temokona: wele mea koto hande hoke temokomanu tolu lia pia:ka:ta:me.

Yesuma: wanda:hali pa:ta: a:ta:ma: homeekeeki

³⁵ Yesuma:ta: koto pa:ta: haemeke da paeyao pa:ta:manu pomu lopeekeme. Ika: teke da tieke pa:ta: make ika: da teke pa:ta:manu make pomu lopo piekeme. Kutaata: ika: yeni pu haemeke damanu pa:ta: make pi walo hayekeme. Iplikana:ma: mo Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: Pi Seliapomanu walolo hata: make mo

ta:ta: ta:ta: piki yeni haemeke wanda:halina: yeni tekemanu tonka:na: wamo peatiki pomu hayekeme.

³⁶ Koto pomieke ale pa:ta:manu mombelemeke wanda:hali tieke handaata: iki pa:ta: ipika: pukima: a:ta: tieke ota: wopu homeekeme. Pa ekiepina: ikita: mo handeteke hala: hali na hake sipisipimanu hata: pita:la: tupa: ika: kone tamba: mia:peke na yo make hone mataalo hone ti yoko haemeke haumanu handolo kutu piekeme.

³⁷ Koto ekina: ipika: hoki nane telimiki haliweki handolo alota: Ne napeke tieke wopu pota:la:pate mo mea momba:laapeke wanda:halita: aneke dia:me.

³⁸ Koto ekina:ta: mo e teke halima: ipika: ena: ne napeke mea momba:laalo peleme haliweki ana:na: tapaena: ikana:ma: ipiki pa:ta: yeni pu hapa:peke leekeme.

10

Mo 12 Aposolo haliwekina: bikimanu (Maka 3:13-19, Luku 6:12-16)

¹ Yesuma: ipika: hoki nane telimiki 12 haliweki wi la: mea momba:lao hata: mo hoke temokomanu tolu lia:peke welemanu make hoke yeni tekemanu make wamo pea:peke welemanu make iki pa:ta: ana:na: haleekeme.

² Koto 12 Aposolo haliwekina: biki manuta: doe. Titina:ta: Saimono biki ma:nda:ta: Pida kutu-pata: Pida ipika: hameke A:ndutu make Sepedina: eiyeke Dia:mesi Dioni hamala: make

³ Pilipi make Badolomiu make Tomasi make mo hande dakisi mu hayeke some Ma:tiu make A:lopiya:sina: eiyeke Dia:mesi make Ta:dia:si make

⁴ Saimono Seloti make mo hande Yesu lina: a:nda: lombea: hali Diudasi Isekatioti make ika: biki paeyaota: koto wape pea ula: handa:pe.

Mo 12 haliwekima: e pokaena: tapaa tapaa piekeeki

(Maka 6:7-13, Luku 6:12-16)

⁵ Koto 12 haliweki tapaaluekema: hata:ta: Yesuma: iki pa:ta: dupiki pi leekeme. Mo Diendaili tapakena: da yu pa:ta:manu o Sametia tapakena: da teke pa:ta:manu make na pua:pa:peke leekeme.

⁶ Pate kutu piteleme tupa:ta: mo Isulaina: alu peleme sipisipima: handeleme wanda:hali pa:ta: pua:pa:peke leekeme.

⁷ Kutupa iki puaata: dupiki pi lapa:peke Mo hande Hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki teke pa:ta: ta a:pa hala: handa:pe lapa:peke.

⁸ Koto alo hata:ta: mo yeni haleme wanda:halina: yeni wamo peao make mo homemeke tokomanu mea da:tao make wanda:halina: lokena: hala: kindi yenimanu epeaaso hata: mo hoke temokomanu tolu lu pia:pa:peke. Do koto pea:pa:peke alo ekita: pa hameke mimi ekina: ikana:ma: make pa hameke hala:pa:peke.

⁹ Ika: pausa pa:ta: kolo mani o silipa mani o wepiki toeamanu make na mendia:pa:peke.

¹⁰ Ta pota:na: poluekema:ta: nu o topo dau o topo ankedake o tumapu make na mea pu pea:pa:peke. Pa ekipeke. Mo e pokaasa: halima:ta: ipika: e pokaasa: alemanu kone hala:peke ya:lieke.

¹¹ Ikana:ma: mo daoni pa:ta:manu o da teke pa:ta:manu opolo pemeka:na:ta: kota: koto pa:ta: mo epeke tikitiki piki hali ma:nda: weiya handaata: koto somena: da topo na piki pa pelia haota: kenke ma:nda: pa:ta: puluekema: mina:pa:lao pua:pa:peke.

¹² Da homeke a:nda: pa:ta: honda: pambolo hata:ta: dupiki pi lapa:peke Do da pa:ta: haleme wanda:hali paeyaota: Koda:ma: epeaena:e lapa:peke.

¹³ Koto da pa:ta: halimi wanda:halima: a:nda: iki pa:ta: ta:na:ma: homolo hata: A:pa:la:ma: epoe lemeka:na:ta: kota: koto epeaasa: pita: mo da pa:ta: ota: u pelia haena: lapa:peke. Pate iki ta:na: na homemeka:na:ta: kota: koto epeaasa: pita: paa yoka: mea:pa:peke.

¹⁴ Kutaa make mandane daoni o da teke manuma: a:nda: iki pa:ta: Epeke a:pa:la:me laa na handa: mu make o ika: pi na opu pimika:na:ta: kota: koto da yu mina:pa:lao ika: ankena: pa:la: dokolo tande laa mina:pa:lao pua:pa:peke.

¹⁵ Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Mo Koda:na: pi yokaalu pulu pa:la: nate tieke ipilia: dina:ta: mo hande Sodomu da pita: Komoto da yaapo pa:ta: halo pa:la: hoke yenkita: ota: tieke mulu pelepepate pa koto ikana:ma: walimi pi kiaalimi wanda:hali ikana:ma: mulu peleme yenkita: Koda:ma: ota: haka:ta:pao halieke alome leekeme.

Tanda mea:pekeeki

(Maka 13:9-13, Luku 21:12-17)

¹⁶ Opua:pe. Ikita: mo honkopu wopu na hake sipisipimanu tupa: ya:la:pate Ima: iki mo tikene

iyamanu tukiki pa:ta: hamena: tapaasome. Koto ekina: mo hande ketoma: kimelema: pomua:la: tupa: iki make kimelema: pomua:pa:peke. Kutaa make mo hande dokolo ba manuma: epeke tupa: momba:la pitu haleme tupa: iki make sembepela hao hapa:peke.

¹⁷ Mo haliwekima: iki pa:ta: pulu pelele eki-manu wopu handeteke hao hapa:peke. Ikana:ma: iki da:ka:pa: mina pi yokaaluna: mea pua make mo ika: pi hotu haleme da pa:ta:manu iki yombil-imikie.

¹⁸ Paa yanaaso ya biki hoeyaaluekema: ikana:ma: ikita: mo kapomani tumiki haliwekimanu pa:ta: make mo kinimanu pa:ta: make hatuku pelimikie. Kutu pilimi toma:na:ta: ikana:ma: mo Pi Seliapota: koto kapomani tumiki haliweki pa:ta: make mo Diendaili wanda:hali pa:ta: make waloemena: waleke wilieke.

¹⁹ Iki da:ka:pa: minilimi pita:ma:ta: Do pi yokaalu pa:ta:ta: eki pi lolua:pe o eki pa hombo pealua:pe laa hone ti na yoko hapa:peke. Pa ekipeke. Mo pi yokaalu tukiki pa:ta: ika: pi kini pilimi toma:na:ta: mo ika: lolo pelele pita: pa peneme yaeya:ka:na:ta: ana:na: mea lelimikie.

²⁰ Koto mo ikana:ma: lolo pelele pi manuta: ika: pimanu dia: ya:la:pate mo ika: Apa:na: Sipi-tidima: ika: lelimi pi pa:ta: yama: la:na: yeke epena: ala:ekie.

²¹ Haliwekima: ika: hamekemanu kone lia homaena: mea halimikie. Ateke tonuma: ika: weki wandiki pa:ta: make homeke hau kone pina: lelimikie. Mo wekiwandikima: make paa ateke inkiki pa:ta: la:ka:la: moneao a:nda: litolo hata: mo

ateke inkiki ma:nda:ma: lia homaena: halimikie.

²² Ikana:ma: ya e pokaaseme haliweki hata: ya biki miniki haleme ekina:ta: wanda:hali paeyaoma: iki hoki wala kialimikie. Kutu pilimipate kone mo haumanu ipulu haena: kone mo paelo pa:la: nate opolo epena: yu wia hata: honkopu hao bepolatiki pu halia: someta: da:taa haena: lelieke.

²³ Ikana:ma: daoni homeke a:nda: pa:ta: halimipate wanda:halima: iki pa:ta: tanda kimika:na:ta: kota: daoni ma:nda: pa:ta: pindipa pua:pa:peke. Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Mo Wanda:halina: Eiyeké opolo epea:ka:na:ta: ikana:ma: mo Isulaina: daoni paeyao pa:ta: pokolo peleme emanu paeyao titina: amba:la na mina:pa:lalimikie alome.

²⁴ Mo sukulu pita:la: weki o wandikita: ipika: wala:la: disa some lombei peao na hala:me. Koto tupa: kone mo pa hameke e pokaasa: some make ipika: e teke hali lombei peao na hala:me.

²⁵ Koto ekina:ta: mo sukulu pita:la: wekima:ta: ipika: hone pa:ta:ta: Yaka disa some tupa: halueke laa hone pia:ka:na:ta: kota: ana: pilieke. Koto tupa: kone mo e pokaasa: somema: make Ya e teke hali tupa: kone halueke laa hone pia:ka:na:ta: kota: koto make ana: pilieke. Wanda:halima: mo da homeke pa:ta: pambo haleme tapakena: Ateke pa:ta: mo hande hoke biki Bielisibulu la: wiaemeka:na:ta: kota: ipika: wekiwandiki pa:ta: make koto biki ota: lombei piki ota: hoke bikimanu kone la:tiki pilimikie.

²⁶ Kutu pu halimipate ikana:ma: mo wanda:hali pa:ta: paala:ma: na homa:pa:peke.

Epi pa:ta: paala:ma: homa:peke ya:la:pe
(Luku 12:2-7)

Mo ame do a:mbao ula: alemanu paeyao wetepena:ta: paa lumba:pa wylieke. Kutupa mo a:mbaaso hata: aleme pi paeyao make wetepena:ta: paeyaoma: opina: paa peneme yaalieke.

²⁷ Ima: iki pa:ta: timba nane la kitolo pimanu paeyao natepa nane ikana:ma: peneme yao wilimikie. Kutupa ika: honumake siki pita: opimi pimanu paeyaota: mo da holu manda nina: tiao hata: paeyaoma: opina: peneme yao la halimikie.

²⁸ Mo ika: loke lia homalo pa:lemepate ika: temoko lia homaaluekema: wataapeke na ya:la: wanda:hali pa:ta: paala:ma: na homo hapa:peke. Pate mo ika: loke pita: temoko yaapo ti to hala: ale pa:ta: tapao hoeyaapeke Koda: pa:ta: homeke ota: paala:ma: homo hapa:peke.

²⁹ Hosiki ba siki yaapota: makedina: yenki 10 toea sikima: hamba:peke ba siki yaapo yolo pa:la:pate mo Apa: Koda:ma: mo basunu homeke ma:nda: honda:pa pene waleke na wina: lea:ka:na:ta: kota: homeke a:nda: kenkena: honda:pa na lopilieke.

³⁰ Kutaa ameta: ika: ekina: make dupa alome Ika: you itiki paeyaota: amba: kone yata:pa ana: lao ula:me.

³¹ Koto ekina:ta: ikana:ma: paala:ma: na homo hapa:peke. Pa ekipeke. Ika: tombota: koto hosiki basunu wopuna: yenki ota: lombei pa:la:me.

Ketisona: biki peneme yaasa:eki
(Luku 12:8-9)

32 Ma:nda: epima: wanda:halina: leke popelekena: peneme yaaso hata: Ita: Ketisona: halie lea:ka:na:ta: kota: Ima: make mo ya hepeni hala: Apa:na: leke poto poto hata: ipiki pa:ta: make homeke hau kone pulueke.

33 Pate ma:nda:hali epima: wanda:halina: leke poto poto hata: yaka biki na leke I hoki wala haya:ka:na:ta: kota: Ima: make mo ya hepeni hala: Apa:na: leke poto poto hata: ipiki pa:ta: make kutu pulueke.

*I pa:ta: amba:la pukima: homa:pekeeki
(Luku 12:51-53, 14:26-27)*

34 Ika: honema: Ima:ta: do kenkena: a:nda: peliaasa:eki mea epea:me hone na wia:pa:peke. Dia:me. A:nda: peliaasa:eki na mea epoa:pate pa a:nda: pita:la: kepete mea epoa:me.

35 I epolo hauma:ta: hali homekema: ipika: apa:na: a:nda: tunkuliki hali haena: lo make wandikima: ipika: inkikina: a:nda: tunkuliki wandiki haena: lo make aeyekema: ipika: halikina: inkikina: a:nda: tunkuliki wanda: haena: lo make

36 kutupa hali homekena: titina: a:nda: tunkuliki wanda:hali manuta: ipika: da pa:ta: haleme tapake kone ya:lieke.

37 Ma:nda: hali epima: I pa:ta: puki wilia:pate pa ipika: pukima: homa:la: ekita: ipika: apa: ama: pa:ta: titina: amba:la wia:ka:na:ta: kota: koto someta: ya disaipolo hali haena: lapeketa: ana: na pa:la:me. Hali epima: I pa:ta: puki wilia:pate kone pa ipika: pukima: homa:la: ekita: titina: amba:la ipika: wekiwandiki pa:ta: u haya:ka:na:ta: kota: koto someta: ya disaipolo hali haena: lapeketa: ana: na pa:la:me.

³⁸ Ma:nda: hali epima: ipika: a:ka:tei wape piki ti mea tia ya hau honda: mea na telia pia:ka:na:ta: kota: koto someta: ya disaipolo hali haena: lapeketa: ana: na pa:la:me.

³⁹ Ma:nda: hali epima: ipika: honkopuma: kone ipika: da:ta:la:eki muluekema: taapo haya:ka:na:ta: kota: ipika: da:ta:la:eki alupalieke. Pate ya e amba:la pokaaluekema: ipika: da:ta:la:eki amba:la hone na wia:ka:na:ta: kota: koto somena: da:ta:la: ekita: pa u halieke.

⁴⁰ Wanda:hali epima: ta:na:ma: homolo hata: iki ya disaipolo haliweki handa: mimika:na:ta: kota: kotota: I kone handa: minelememe. Koto tupa: kone epima: I pa:ta: ta:na:ma: homolo hata: handa: mimika:na:ta: kota: kotota: mo I tapaala: Apa: pa:ta: kone pitememe.

⁴¹ Wanda:hali epima: Koda:na: e pokaasa: hali homeke handaata: Do someta: Koda:na: e pokaasa: somee hone witolo hata: ta:na:ma: homaa handa: mimika:na:ta: kota: koto somema: mulu pa:la: yenki putu piliki kone milimikie. Wanda:hali epima: mo epeke hali ma:nda:na: epeke hau handaa Ipikita: epeke halie laa ta:na:ma: homaa handa: mimika:na:ta: kota: koto epeke somema: mulu pa:la: yenki putu piliki kone milimikie.

⁴² Epima: do ya hoki nane tolu hala: you hali dia: ya:la:pate kone pa ya hoki nane tolu hala: hali ya:leke handaa mo hande ipi kanake homeke ma:nda: halo haeya:ka:na:ta: kota: koto ikali halia: somema: ipika: yenki putu piliki ota: ana:na: milieke hone wia:pa:peke alome leekeme.

*Dionima: dipula pita: pi tapaeyekeeki
(Luku 7:18-35)*

¹ Yesuma: ipika: 12 disaipolo haliweki pa:ta: koto mana: pimanu la hala paeyeke hoki naneta: koto kenke mina:pa:lao pa mo teke pa:ta:manu haemeke daonimanu pa:ta: pua mo Koda:na: mana: pimanu walo moka:la: tiao make mo Pi Seliapo walo hayekeme.

² Kutu pitolo haena: mo hande bapitaisi peao hayeke some Dionima: mo dipula pita: mo Keti-soma: kutupiki haumanu pita:la:me leekeeki op-uata: ipika: disaipolo haliwekimanu Yesu pa:ta: tapaeyekeme.

³ Mo haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa alota: Do nika: lota: pita:la:eki ota: la kuelena:e. Dionima: hali ma:nda: ipilieke lea: halita: nekepe o ma:nda: opena: yu wia hamonope leekeme.

⁴ Yesuma: iki pa:ta: hombo peaaso alota: Ikita: paa la:ka:la pua do ika: lekema: handeleme ekimanu make katakema: opiteleme ekimanu make Dioni pa:ta: dupa pua la hala:pa:peke.

⁵ Hande leke holu piki wanda:hali ameta: ki lelememe. Dola:pake wanda:hali make tiao pominelememe. Kindi yeni haeme wanda:hali make ameta: epea halememe. Katake pokeme wanda:halina: katake make lumbula:me. Homea: wanda:hali make paa da:taa tiao haena: la:la:me. Kutupa mo Pi Seliapota: natehali wanda:hali pa:ta: wala:la:me.

⁶ Koto ekina: do Ima: pitolo haumanu handaa ka:nda:ma: na homa:la: halima:ta: ta:na:ma: homo hala:me laa pua lapa:peke leekeme.

⁷ Kutupa mo Dionina: hoki nane telimiki hali-weki la:ka:la paa pulu haena:ta: Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: Dionina: pi dupa lawaeyekeme. Ikana:ma: mo hapu hala: alena: puluta: aleke handulumeke hone wimipe. Poma: hambe make mea aneya moneya pu tonkua:la:eki handulumeke hone wimipe. Dia:me.

⁸ Koto alena: puluta: aleke handulumeke hone wimipe. Ika: honema:ta: epeke aka: seliapo yameke hali halia:eki handulumeke hone wimipe. Dia:me. Aka: seliapo yameke haliwekita: mo kini haliwekina: pitu hala: alenina: homeke handa:peke ya:la:pate

⁹ I opuono ai la kipa:e. Koto pemeke dina:ta: aleke handulumeke hone wimipe. Koda:na: pi la: mea halaasa: potopede hali yekepe. Aowe. Ipikita: potopede hali ya:la:pate pa potopede halina: hauta: ota: lombei piki some hala:me.

¹⁰ Koto some Dionita: mo hande Baibolona: wape pa:la: pina: Koda:ma: alota:

Ya pi lawalo pula: hali amba:la mo naka: pota: tiki tiki yawaena:e tapaalueke leeke pita: kota: ipikina: leekeme.

¹¹ Ima: ota: pi alome. Mo hande bapitaisi peao haya:hali Dionita: mo amba: haemeke hali paeyao ota: lombei piki some hala:me. Pate mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekinā: ota: biki na ula: some a:nda:ma:ta: Dioni lombei pa:la:me.

¹² Dionima: mo hande pimanu walea: natena: kini pu mea a:pa ame do natena: kone mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekima: lombei lombei pua:tiki ipu hala:me. Kutupa mo honkopu

hao haleme haliwekima: koto hepenina: Kilu Tombuao Hala:eki miniki halememe.

¹³ Amba: haemeke potopede haliweki paeyaoma: make mo hande Mosesina: la: wieke Lo pi manuma: make Koda:na: pi wala:tiki a:paata: Dionina: nate opolo a:pa haena:ta: lo naeyekeme.

¹⁴ Kutupa ikana:ma: mo hande haliwekima: la: wimiki pimanu opuluekema: hone pimika:na:ta: kota: mo hande haliwekima: ipilieke laa la: wimi Elaidiata: Dionina: lemeke yekeme.

¹⁵ Ika: katakema: opua:peke yemeka:na:ta: kota: opua:pa:peke.

¹⁶ Amedo do haleme wanda:halita: alekema: handelememe lonope. Ikita: mo makedi hama putupa alu pea pilimi wekiwandiki leke halememe. Ane kalale pitimi tapakema: mone kalale pitimi tapake wi la: moneao alota:

¹⁷ Ikana:ma: sama: puemena:yeke tapeke luma:pate ikana:ma: sama: na piki kiaememe.

Kutu pimikita: a:ta: piki emelimanu loma:pate e na leke kiaememe alememe.

¹⁸ Dioni a:pa ikali ne na neeke ekita: hande wanda:halima: alota: Ipiki pa:ta:ta: hoke temoko pila:me lemekeme.

¹⁹ Pate Wanda:halina: Eiyeye a:pa ikali ne yaapo no hayeke ekita: koto wanda:halima: kone handolo alota: Do hali handa:pe. Ipikita: ikali ne wopu no hake some ya:ka:ta:me. Kutupa ipikita: mo hande dakisi mu make hoke hau pu haleme haliweki ameḷe apa:taala:me lemekeme. Kota: mo hone wiki hauma:ta: ipika: pu hala:eki manuma:

ipika: honeta: ota: epeke hone o hoke hone laa pa peneme yaasa:me.

*Wanda:halima: puki na la:ka:la:lemekeeki
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mo hande Yesuma: ipika: na handeke haumanu pu hayeke daoni pa:ta:manu haemeke wanda:halima:ta: mo haumanu handaa kone ika: hoke haumanu mina:pa:lao na la:ka:la:lemeke yeke handaa

²¹ ipikana:ma: koto da teke pa:ta:manu haemeke wanda:hali hando alo alota: A:ta:e. Kotaasini daoni neke pa:ta: ka:nda: tieke ma:nda: ipuluekema: pila:me. Betesaidao. Neke pa:ta: make kutu piki hau kone ipuluekema: pila:me. Ima: mo ipiliki pa:ta: pua: na handeke haumanu a:nda: mo hande daoni yaapo Taiya Saidoni pa:ta: pua:ka:na: yoluta: kota: koto da yaapo pa:ta: haleme wanda:hali ika: puki la:ka:la:meka:ta:me laa Koda:ma: handena:ta: busa: pitikimanu wepia yamaata: lanka: apolo kitulu pimime.

²² Ima: ipiliki pa:ta:ta: ota: ota: pi alome. Mo pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: kota: Koda:ma: mo Taiya Saidoni yaapo pa:ta: halo pa:la: a:ta:ma: homa:la: ekita: mo ipiliki Kotaasini Betesaida yaapo pa:ta: kulu pa:la:eki ota: haka:ta: pao halieke.

²³ A:pei Kapeneamio. Naka: honema: neketa: oli hepeni nane naka: kone mea a:meiyalueke hone wilipe. O dia:me. Neketa: ti to hala: ale pa:ta: mea tapaalieke. Ima: neke pa:ta: pua: na handeke haumanu a:nda: mo hande Sodomo daoni pa:ta: pua:ka:na: yoluta: kota: koto data: ame pa hao halo pia:me.

24 Ima: neke pa:ta: ota: ota: pi alome. Mo pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: kota: Koda:ma: mo Sodomu halo pa:la: a:ta:ma: homa:la: ekita: mo neke Kapeneami pa:ta: kulu pa:la:eki ota: haka:ta: pao halieke.

*Hoto pituluekema:ta: I pa:ta: epoe leekeeki
(Luku 10:21-22)*

25 Koto toma:na: Yesuma: Koda: pa:ta: alota: Apa:o. Neketa: do kenke oli hepeni yaapona: Tekehalio. Keiyae tieke aloe. Pa ekipeke. Nakana:ma: mo hande handa:wiki wanda:hali pa:ta: a:mbao wina: le hau manuta: pa mo hone wopu na wiki wanda:hali pa:ta: peneme yaaleme.

26 Aowe Apa:o. Koto ekita: naka: hone piekeyeke eki yaena:yeke pina: aleme laa leekeme.

27 Ala:ta: ala:ta: paeyaota: ya Apa:ma: I pa:ta: amba: ka:la:me. Eiyeketa: hali ma:nda:ma: ota: na handa:la:pate Apa:ma: homeke handa:la:me. Koto mandake tupa: kone Apa:ta: hali ma:nda:ma: ota: na handa:la:pate Eiyekema: homeke handa:la:me. Koto pa:la: ekina: mandane wanda:halima: make Ateke handena: Eiyekema: iki maleke lia peneme yaeya:ka:na:ta: handilimikie.

28 Mo ka:nda:piki alemanu tia pominolo hata: soka:la:ma: homa haleme wanda:hali paeyao iki pa:ta: ya kulu polo hoto pita:la: pa:ta: ula:ma: muenena: I pa:ta: a:pa:peke.

29 Ima: iki pa:ta: kitolo tita: mea ika: peiyokona: tia hata:ta: ya hau honda: mea pia:pa:peke. Pa ekipeke. Ita: kimelema: hata: ya pukima: homu pea halome. Koto ekima:ta: ikana:ma: ika: pukina: lopaasa: ekita: ana:na: milimikie.

³⁰ Do Ima: ika: peiyokona: tuemena: mea tiaaso tima:ta: ika: peiyoko na hoeyaalieke. Kutaa mo Ima: mea tipe alo ka:nda:ta: ka:nda: wopu na piki yapa: pilieke alome leekeme.

12

Hoto pila: natena: pi ula:eki
(Maka 2:23-28, Luku 6:1-5)

¹ Hosikima: hao hao pea hoki naneta: Yesu ipika: hoki nane telimiki haliweki ameḷe Diu wanda:halina: hoto pila: nate homekena: mo widi e manuna: pulu hata:ta: mo disaipolo haliwekima: iki tea: pieke handaa widina: kilikimanu honda:mipi pea nemekeme.

² Kutu pimikieki mo Pa:tisi haliwekima: handaa Yesu pa:ta: alota: Handa:e. Mo naka: disaipolo haliwekima: piteleme ekita: do Hoto Pila: natena: pia:peke na ya:la: hau pitolo pitelememe lemekepate

³ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Mo hande Deipidi ipika: haliweki ameḷe iki tea:ma: homemeke natena:ta: Deipidima: pieke ekita: hoto homeke a:nda:na: na yata:pa handemepe.

⁴ Ipikana:ma: Koda:na: da tukiki pa:ta: honda: pambaata: mo Koda: pa:ta: wieke palaowa meata: ipika: haliweki ameḷe nemekeme. Koto wanda:halima: naama:na: pi wieke palaowata: mo yeni peao haemeke da handeteke haemeke haliwekima: homeke napeke yeekeeki kone ikana:ma: mea nemekeme.

⁵ Kutupa pi ma:nda: mo hande Mosesina: wape pa:la: Lo Pi ula: tameiya: pa:ta:ta: mo hande yeni peao haleme haliwekima: mo Hoto Pila: nate

paeyao nina: koto natena: pi ula:eki yamba:la:tiki pu halemepate ikana:ma: ata:ka: na pea:tiki pu halememe. Kutu piki wape ma:nda: a:nda: na yata:pemepe.

⁶ Pate mo koto tembolo da ota: lombei piki ala:ta: ma:nda: homeke do a:pa ula:me laa iki pa:ta: alome.

⁷ Mo Baiboloma: alota: Ita: mo lia kita:la: hoteke manuta: hone na pa:la:pate pa mo a:ta:ma: homaa tamba: mina:la: hau homeke hone pa:la:mee la:la: pina: tekemanu a:nda: hone wopu wimika:na: yoluta: kota: ikana:ma: mo ata:ka: na peao haleme wanda:hali pa:ta: hoke hau peleme pi na lolo pimime.

⁸ Pa ekipeke mo Wanda:halina: Eiyeketa: mo Hoto Pila: natena: handeteke hala: tekehali kone hala:me alome laa leekeme.

*Kiki hoke halina: pi
(Maka 3:1-6, Luku 6:6-11)*

⁹ Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao pulu hata: mo Diu haliwekina: yeni peao haemeke da ma:nda: tukiki pa:ta: honda: pambaata:

¹⁰ kiki hapueke endiki hali homeke koto da pa:ta: hayekeme. Mandane halima:ta: Yesuta: pi ula: ekina: yamba:la:la: somee loluekema: yeke ipiki handa: pelia haemekeme. Ikana:ma: ipiki lota: pitolo alota: Nika: pi ula:eki manuma:ta: do Hoto Pila: natena: mo yenimanu epeaapeke hau pia:peke ekina: waleke ula:pe o dia:pe lemekeme.

¹¹ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Iki ma:nda: hondo naka: sipisipi homeke a:nda: mo Hoto Pila: natena: keona: lopea:ka:na:ta:

nakana:ma: kutaa kone hopula: mea a:meiyapeke
na yelia:pe.

¹² Kutu pieke ekina: halina: tombota: mo sip-
isipina: yenki ota: lombei pa:la:me. Koto ekina:ta:
mo Hoto Pila: natena: kone wanda:hali ma:nda:
tamba: miomono nika: Lo Pi ula:eki manuma:
waleke wiawala:me leekeme.

¹³ Koto pi la paeyeke Yesuma: mo kiki hapueke
endiki some pa:ta: alota: Naka: kiki tindipae
leekeme. Koto leeke ipika: kiki tindipaeyekeme.
Tindipata: mo kiki epeata: ipika: epeke kiki
ma:nda: leke kone hayekeme.

¹⁴ Kutu pieketa: kota: mo Pa:tisi haliwekima:
koto da mina:pa:lao hama puaata: Yesu luekema:
a:nda: lomba: wimikime.

Koda:na: māleke lieke e pokaasa: hali

¹⁵ Ipiki luekema: a:nda: lomba: wimikieki
Yesuma: opuaata: koto pa:ta: mina:pa:lao
peekeme. Kutu pieketa: wanda:hali wopuma:
ipiki telimea pemekeme. Yesuma: ika: homa:pa
wimiki wanda:hali paeyao epeao haena: laata:

¹⁶ ikana:ma: ipika: biki mandane wanda:hali
pa:ta: la halaama:na: yeke na lapa:peke leekeme.

¹⁷ Ipikana:ma: kutu piki hauta: Koda:ma: mo
hande potopede hali Aisaya pa:ta: yama: la: wieke
yekeeki peneme yaaluekema: pate piekeme.
Aisayama: wape pieke pi manuta: dupa la:la:me.

¹⁸ Do ya e pokaasa: halita: Ima: māleke lia do
haena: lolome.

Ima: ipikita: pukima: wopu homo hata: ya pukima:
ta:na: wopu pa:la:me.

Ya temokota: ipiki tukiki pa:ta: pitina: tapaalueke.

Kutu poa:ka:na:ta: ipikana:ma: mo kenke
 paeyaona: haleme tapake paeyao pa:ta:
 ya tiki tiki peaasa: pimanu la hawalieke.

19 Ipikana:ma: ma:nda: lu tombualuekema:
 mineke pi make o lu tombuake pi na lelieke.

Kutupa mo pota: ka:pa nina: hata: make pi tieke-
 manu na lelieke.

20 Hambe homeke ma:nda: hosiki tonda:pa:
 hata: pou tea:ka:na:ta: ipikana:ma: ota: na
 tonda:pa: mea baalieke.

Kutupa mo ola:pake homekena: lankake siki make
 na lu honialieke.

Ipikana:ma: mo tiki tiki piki hau manuma: be-
 polaena: loluekema: yeketa: mo ipika: e
 poka:la:eki na mina:pa:lake pa poka:tiki pu
 halieke.

21 Kutupa kenke paeyaona: haleme tapake
 wanda:hali ipiki pa:ta: hone tulao yu wia
 hao halieke la:la:me leekeme.

*Bielisibuluna: welema: e poka:la:me lemekeeki
 (Maka 3:20-30, Luku 11:14-23)*

22 Koto pita:ma:ta: mandane wanda:halima: hali
 homeke Yesu pa:ta: hatuku mea epemekeme. Koto
 some ipika: puki pa:ta: hoke temoko pitieke ekima:
 leke holu peao pi na lao piekeme. Yesuma: mo
 some wamo pieketa: ipika: leke kila handolo hata:
 pi epeke tupa: leekeme.

23 Kutupa mo hande mombelemeke
 wanda:halima: kutu pia:eki handolo ikana:ma:
 tola:tia pomino aloa: Do someta: Deipidina:
 eiyeye yaalo pa:la:me laa lota: lota: pimikime.

24 Do lota: lota: pimiki pimanu opua mo Pa:tisi
 haliwekima: hombo peaaso aloa: Do somema:

hoke temokomanu tolu hala: ekita: mo hoke temoko paeyaona: you temoko Bielisibuluna: welema: kone pia:ka:ta:me lemekeme.

²⁵ Mo haliwekina: wimiki hoke honemanu Yesuma: handolo iki pa:ta: alota: Homeke kenke wanda:halima: ika: kone putupa: alualu pea a:nda: lia:ka:na:ta: kota: koto kenke wanda:hali homeke pa:ta: momba:la haleme ekita: ai koto kone paelieke. Kutupa homeke da wanda:hali make o homeke tapake sunuma: ika: kone putupa: alualu pea a:nda: pimika:na:ta: kota: koto tapaketa: epeke tupa: hapeke na yelieke.

²⁶ Koto tupa: kone mo Sadanina: kilu tombuao hala:eki pa:ta:ta: kalale ya alu pea a:nda: pu alu pipika:na:ta: kota: ipika: kilu tombuao hala: ekita: amba: tekilipa: alu pea ai paelieke.

²⁷ Ikana:ma: I hotiolo hata: Do somema: hoke temokomanu tolu hala: ekita: Bielisibuluna: welema: pia:ka:ta:me aleme ekina: teke a:nda: ota:eki ya:ka:na:ta: kota: mo ika: disaipolo haliwekima: mo hoke temokomanu teliaena: yeke wele peake hauta: epina: welema: peaasemepe. Mo ika: disaipolo haliwekima: pu haleme hauma: walolota: mo ika: aleme pita: ota: pi na alememe.

²⁸ Dia:me. Ima: mo hoke temokomanu teliolo weleta: Bielisibuluna: welema: na pitolopate Koda:na: Sipitidina: welema: peaaso haena: pitolome. Koto ekina:ta: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki teke pa:ta: a:pa hala:pate na handelememe.

²⁹ Honkopu hake somena: data: ma:nda:ma: pa yamba:la honda: pamba pua ipika: alemanu mia:peke na ya:la:me. Pate ipikana:ma: mo da tekehali amba:la mina tonkao wina: laata: kota:

ipika: ula: alemanu hone pa:la: tupa: talo pea mea pelieke.

³⁰ Mandali epi a:nda: yaeki na haya:ka:na:ta: kota: koto somema:ta: I pa:ta: a:nda: lita:la:me. Kutaa make mandali epima: I tapu na mombelea:ka:na:ta: kota: koto somema:ta: hoela: lita:la:me.

³¹ Koto ekina:ta: Ima: iki pa:ta: dupa alome Wanda:halima: pimiki hoke haumanu make hoke hoke pimanu lo haleme ekimanu make kotoeki paeyao Koda:ma: pa paeyaapeke ya:la:pate pa hali epima: mo Holi Sipitidina: biki hoeyaeya:ka:na:ta: kota: Koda:ma: ipika:eki ota: na paeyaalieke.

³² Mandali epita: mo Wanda:halina: Eiyekena: biki pa:ta: pi lea:ka:na:ta: kota: koto hoke pi aleme ekita: Koda:ma: ana:na: paeyaapeke ya:la:pate pa mo Holi Sipitidi hoeyaaluekema: pi ma:nda: lea:ka:na:ta: kota: ipika: ekita: Koda:ma: ame do make wetepe make ota: na paeyawalieke.

Ti kilikina: peneme yaasa:eki

(Luku 6:43-45)

³³ Epeke kilikimanu ta la:la: ekima:ta: epeke ti hala:eki peneme yaasa:me. Pate hoke ti haya:ka:na:ta: kota: hoke kiliki kone talipikie. Ti paeyaona: hala: hauta: ika: kiliki a:ilia: ekima: peneme yaalieke.

³⁴ Ketoma: handeke some hombo ikita: hoke some hombo haemeka:na:ta: ekipa epeke pimanu lo hapa:peke yelemepe. Pa ekipeke. Mo hone pa:ta: tumba ula:eki kone kake pa:ta: a:pa:tiki pu hala:me.

³⁵ Epeke halima:ta: ipika: puki pa:ta: wilia: hone epeke manuta: ipika: pilia: hauma: peneme yao

walieke. Koto tupa: kone hoke halima: ipika: puki pa:ta: wilia: hoke hone manuta: ipika: pilia: hauma: peneme yao walieke.

³⁶ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Mo pi yokaalu pulu pa:la: nate tieke opolo epea:ka:na:ta: mo wanda:hali ika: leme handiki na piki pimanu paeyao Koda:ma: ana: piki tupa: kone telipalieke.

³⁷ Neketa: hoke halie o epeke halie pita: ika: leme pi kone Koda:ma: mea telipeao la kilieke.

Na handeke hau homeke handa:mono wala:e lemekeeki

(Maka 8:11-12, Luku 11:29-32)

³⁸ Mandane Pi Ula:eki wala:la: haliweki pita: Pa:tisi halimanu tonka:na: ikana:ma: Yesu pa:ta: alota: Disao. Mo na handeke hau homeke handa:mono nakana:ma: pie lemekeme.

³⁹ Yesuma: koto lemeke pi opuolo alota: A:pei do hoke hau pu haluekema: Koda: kiao haleme wanda:halio pa ekipeke handaa mo na handeke hau ma:nda: handuluekema: alemepe. Dia:me. Mo amba: hande Diona pa:ta: pieke yeke na handeke pate hau homeke waloa:ka:na:ta: handil-imikie.

⁴⁰ Hande Dionata: ta:peli tiekena: weleke pa:ta: timba: tepo nate tepo pea pitiekeme. Kota: mo Wanda:halina: Eiyek make mandake tupa: kone timba: tepo nate tepo pea kenke tukiki pa:ta: wileke.

⁴¹ Mo Koda:na: pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: mo hande Ninipa wanda:halima: Dionana: waleeke pi opua ika: hoke hau mina:pa:lao puki la:ka:la haemeke handaata: ikana:ma: tiao hata: iki la: mea lopaalieke alome.

Pa ekipeke. Ameta: iki pa:ta:ta: mo hande Diona ota: lombei piki hali ma:nda: ta a:pa hala: handepe.

⁴² Mo Koda:na: pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: mo hande Siba kenkena: kuini wanda:ta: mo hande hone wopu wieke kini hali Solomonoma: leeke epeke mana: pimanu opuluekema: papate hao epeeke handaata: ipikana:ma: tiao hata: iki la: mea lopaalieke. Pa ekipeke. Ameta: iki pa:ta:ta: mo hande Solomono ota: lombei piki hali ma:nda: ta a:pa hala: handa:pe.

*Hoke temokoma: la:ka:la paa epolo pa:la:eki
(Luku 11:24-26)*

⁴³ Hoke temoko ma:nda: hali ma:nda:na: puki mina:pa:lao ala:ta: ala:ta: na opeke kenke tukiki pa:ta: pominolo hata: ipiki pita:peke epeke da panda: ma:nda: weiliepate pa na handa: wia:ka:na:ta:

⁴⁴ ipikana:ma: Ya da nane paa la:ka:la polueke laa paa la:ka:la pua mo hande mina:pa:layeke data: ma:nda: na hake wamo pea bao epeke hau pea wilia:eki handilieke.

⁴⁵ Kutupa ipika: pu hala: hoke haumanu ota: lombei peao pu hake hoke mandane watake hata: temokomanu ma:nda: hatuku mea a:paata: ipiki ameḷe mo hande da pa:ta: honda: pamba hao halimikie. Kutu pimika:na:ta: mo hande halima: hande amba: pieke hoke hau ota: lombei peake hoke hau pilieke. Kutu piki hauta: ame do haleme hoke wanda:hali pa:ta: make opolo ipilieke alome leekeme.

*Yesuna: inkiki hameketonu
(Maka 3:31-35, Luku 8:19-21)*

⁴⁶ Yesuma: koto wanda:hali pa:ta: pimanu panake alo haena:ta: ipika: inkiki hameketonu opolo epemekeme. Ikana:ma: da hama: nane a:pa hata: Yesu pa:ta: pi lomono epena:e laa honke lemekeme.

⁴⁷ Kotoeki opuaata: hali ma:nda:ma: Yesu pa:ta: alota: Yesuo. Naka: ama: kame tonuma: neke ameḷe pi loluekema: hama: nane a:pa yu wia hale-meme leekeme.

⁴⁸ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Epita: ya ama:pe o epita: ya kame tonupe.

⁴⁹ Koto pi alo hata:ta: ipikana:ma: ipika: hoki nane telimiki wanda:hali maḷeke litolo hata: alota: Ya ama: kame tonuta: do handa:pe.

⁵⁰ Mo ya hepeni nane hala: Apa:na: hone pa:la: haumanu peao haleme wanda:halita: ikita: ya ana: ama: kametonue leekeme.

13

*Wae ale manuna: onkoluma: pi
(Maka 4:1-9, Luku 8:4-8)*

¹ Koto natena: kone Yesuma: mo da mina:pa:lao mo hande ikali leke mone tea:na: pua wanda:hali pa:ta: pi walo pitiekeme.

² Wanda:hali wopu ipiki pa:ta: a:pa mombele-meke handaata: Yesuma: mo wanda:hali ikali tea:na: haena: ipikita: palai kawaso pa:ta: pua pitiekeme.

³ Kutupa ipikana:ma: iki pa:ta: onkoluma: laa pimanu wopu waleekeme.

Dupa leekeme. Nate ma:nda:na: hali ma:nda:ma: wae alemanu tande loluekema: peekeme.

⁴ Kutupa ipikana:ma: tande lea:tiki pulu haena: mandane wae manuta: pota:na: lopa: lopa: pieke ekita: ba titima: a:pa talopu nemekeme.

⁵ Kutaata: mandane wae manuta: toopimanu manda taleeke kenke sikina: lopeekeme. Mo kenketa: aneke na wiekeeki yaalo mo wae sunuta: koto kone opeekepate ika: piki onina: toluma: wopu na puayeke ekina:

⁶ nate talo hata:ta: pou ta hapiekeme.

⁷ Kutaata: mandane wae manuta: tekeke hake ale polu pa:ta:manu lopeekeme. Kutupa tekeke hake alemanu opa:liaaso hata: hande wae alemanu opolo pieke ekita: tombuaeyekeme.

⁸ Kutu piekepate mandane wae ale manuta: epeeke kenkena: lopeeke handaa napeke epeeke tupa: wiekeeki manuta: dupae. Mandaneeki 100 tupa: mandaneeki 60 tupa: mandaneeki 30 tupa: wiekeme.

⁹ Kutupa Yesuma: koto ipika: onkoluma: pi paeyaaso alota: Katake lomba:la: halima: wotu opina:e leekeme.

*Onkoluma: pi manuma: leeke ekina: teke
(Maka 4:10-12, Luku 8:9-10)*

¹⁰ Koto hoki naneta: mo disaipolo haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa lota: pitolo alota: Nakana:ma: do wanda:hali pa:ta: pi alo hata:ta: ekipeke onkoluma: pima: la halepe.

¹¹ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Mo hep-enina: Kilu Tombuao Hala: ekina: a:mbao ula: hone manuta: ikita: opua hone wilimipate mo

wanda:halita: hone na wina:yeke onkoluma: pi alome.

¹² Pa ekipeke. Ala:ta:manu amba: wia hala: somema:ta: ipika:eki lombei pina: loluekema: haka:ta: pao halia:ka:na: milieke. Pate ala:ta:manu wopu na wiki natehali someta: ipika: wia hala: alesiki kone ma:nda:ma: yoka: mea pelieke.

¹³ Ima: do onkoluma: pimanu laa iki pa:ta: pi alo ekina: teketa: do ekina:yeke alome. Ika: lekema:ta: handa:peke ya:la:pate na handelememe. Ikana:ma: opuluekema: katake wia pelimipate pa na opu make hone na wilimiki handaa alo alome.

¹⁴ Mo hande potopede hali Aisayama: wape pieke wapena: la: ula: pita: ame do wanda:halima: yaalememe. Koto yaaleme ekita: dupa

Do wanda:halima: opitolo opitolo halo pelemepate ika: hone pa:ta: na wilimikie.

Kutaa make handolo handolo halo pelemepate ika: honema:ta: na handilimikie.

¹⁵ Pa ekipeke. Ika: hone manuta: timba: lo make ika: katakemanu poko make ika: lekemanu handupu pelememe.

Koda:ma: alota: Kutu piki haumanu na pia:ka:na: yoluta: ika: lekema: epeke hando make ika: katakema: epeke opu make ika: honema: epeke hone wia hata: ikana:ma: I pa:ta: la:ka:la epolo pimika:na: yoluta: kota: Ima: iki wamo pulu pua:me la:la:me leekeme.

¹⁶ Amba:ta: Aisayama: kutu piki pi leekepate ameta: Ima: iki pa:ta: dupa alome. Ikana:ma: ta:na:ma: homo hapa:peke. Pa ekipeke. Ika:

lekema:ta: ala:ta: ala:ta: handa:pa:peke yo make
ika: katakema: pi epeke opu pia:peke ya:la:me.

¹⁷ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Amba: haemeke
potopede haliweki wopuma: make mandane
tikitiki piki haliweki wopuma: make ikana:ma:
ame do handeleme haumanu handuluekema:
hone wopu pieke taapo haemekepate na
handemekeme. Koto haliwekima:ta: do opueleme
pimanu make opuluekema: hone wopu pieke
taapo haemekepate na opimikime.

*Wae nokopa:la: onkoluma: pina: teke la halee-
keeki*

(Maka 4:13-20, Luku 8:11-15)

¹⁸ Yesuma: iki pa:ta: alota: Mo wae ale nokopa:la:
onkoluma: pi alo ekina: teketa: hone wopu ue-
mena:ma: ikana:ma: wopu opua:pa:peke.

¹⁹ Mo hande Koda:na: Kilu Tombuaio Hala: ekina:
pi wala:la: ekina: pi opitelemepate hone wopu wia
na mea mendieleme wanda:hali ikita: mo hande
pota:na: lopeeke wae manuma: handelememe.
Ika: puki pa:ta: nokopeeke pi manuta: Sadanima:
ai a:pa yoka: mea pula:me.

²⁰ Kutupa mo waleme pi opuolo hata: ta:na:ma:
homaa ai mea miniki haleme wanda:hali ikita: mo
hande toopi manda wieke kenkesiki pa:ta: lopeeke
wae manuma: handelememe.

²¹ Mo opiteleme pita: ika: puki tukiki nane wopu
na wina: alemeke handaa hosiki hao hao peata:
koto kone paelieke. Pa ekipeke. Mo Pi Seliapo
wala:la: ekina: kiaasa: halima:ta: iki pa:ta: tanda
o ka:nda:manu hala:leketa: kota: koto kone lopo
halememe.

²² Kutupa mo hande tekeke hake pu polu pa:ta: lopeeke wae alemanu tupa:ta: mandane wanda:halima: pi epeke tupa: opua miniki haleme pate do kenkena: haumanu pa:ta: hone tieke eleke eleke wopu witelemeeki pita: mani tieke wopu amu pulueke hone witelemeeki yaapoma: Koda:na: pi tombuatiki pina: lea:ka:na:ta: epeke kilikimanu na a:ilimikie.

²³ Kutu pu haleme pate mo waleme pi opuolo epeke mea miniki haleme wanda:hali ikita: mo epeke kenkena: lopeeke wae manuma: handelememe. Ika: kiliki a:elo peleme tupa:ta: dupa. Mandane wanda:hali ika: kilikita: 100manu tupa: mandane ekita: 60manu tupa: mandane ekita: 30manu a:eyeke tupa: halimikie leekeme.

Hoke waemanu tande leekeeki

²⁴ Koto la paeyeketa: Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda:ta: dupa leekeme. Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: dupiki hone wia:pa:peke. Hali homekema: ipika: e pa:ta: epeke waemanu tande laa peekeme.

²⁵ Kutupa peeke hoki naneta: timba ma:nda:na: mo wanda:hali u pelia pemeke naneta: ipika: a:nda: tunkuliki hali homeke a:pa mo hande epeke wae taapuna: hoke wae tande la: pamba peekeme.

²⁶ Mo hande epeke wae alemanu opa napeke honke pankeeki pita:ma:ta: kota: mo hande hoke ambu apa:tao opekeeki manuta: peneme yeekeme.

²⁷ Koto ekina: mo hande e teke halina: e pokaeyeke haliwekima: ipiki pa:ta: a:pa alota: Tekehalio. Naka: ena: epeke kiliki homeke tande

lepate do hoke ambu manuta: ekipa a:pa hao pa:la:pe lemekeme.

²⁸ Ipikana:ma: ika: pi hombo peaaso alota: Ya a:nda: tunkuliki hali ma:nda:ma: do hoke wae tande alo pia:me leekeme. Koto leeke ikana:ma: alota: Mo hoke ambu manuta: nikana:ma: talo baalo pomonope laa lota: pimiki handaa ipikana:ma:

²⁹ ika: pi hombo peaaso alota: Dia:me. Mo hoke ambu talemeka:na:ta: mo epeke kilikimanu tonka:na: talo baama:na:ma:

³⁰ mo napeke naa pilia: nate epena: yu wia hata: hokeeki epekeeki pa apa:tao opena:e. Koto nate opolo epea:ka:na:ta: Ima: mo napeke momba:la:la: haliweki pa:ta: mo hoke ambu amba:la talo tonka tonka pea tia pua panane yanka:pa:peke lolueke. Kutaata: mo epeke napekemanu talaata: ya amu pitolo da pa:ta: wia:pa:peke lolueke lea:me leekeme.

*Masidadi waena: onkoluma: pi
(Maka 4:30-32, Luku 13:18-19)*

³¹ Yesuma:ta: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: la halolo hata: alota: Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: dupiki hone wia:pa:peke. Hali homekema: ipika: e pa:ta: mo kimilema: handeke ale masidadi kiliki nokopa peekeme.

³² Mo kilikita: ota: hodikale siki yeke kiliki yekepate ipika: opolo hata:ta: mandane wae manuna: opa:la: tombo lombei peao opaa ti tupa: halieke. Kutu pia:ka:na:ta: kota: bamanu a:pa ipika: paleke pa:ta:manu ika: dakemanu halimikie.

*Palaowa pombei yaasa: yisitina: onkoluma: pi
(Luku 13:20-21)*

³³ Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: paa la haleekeme dupa. Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: yisitima: handa:la:me. Wanda: homekema: mo yisitimanu mea sini tieke tumbiki palaowa tapu dakole pealieke. Kutu pilia: hoki naneta: koto palaowa paeyao pombei ya halieke leekeme.

*Yesuma: waleeke ekita: onkoluma: pima: homeke
waleekeeki
(Maka 4:33-34)*

³⁴ Yesuma: mo hande mombelemeke wanda:hali pa:ta: waleeke pi paeyaota: onkoluma:ma: homeke waleekeme. Ipikana:ma: pi homeke siki ma:nda: onkoluma: pima: na leke pa na la haleekeme. Dia:me. Pi paeyaota: ota: onkoluma: pima: homeke waleekeme.

³⁵ Koto pieke ekita: amba: hande potopede halima: la: wieke pimanu yaena: yeke piekeme. Koto hande potopede halima: la: wieke pita: dupa Wanda:hali pa:ta: pi loluekema:ta: onkoluma: manuma: homeke lolueke. Do kenke wepia wieke ane kini pu mea a:pa ame do halome anema: a:mbao ula: pi manuta: iki pa:ta: Ima: peneme yao la halueke leekeme.

Hande hoke waena: onkoluma: pina: teke

³⁶ Yesuma: koto mombelemeke wanda:hali mina:pa:lao da tukiki pa:ta: honda: pambolo haena: ipika: disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: a:pa alota: Mo hande ena: nokopeeke wae alena:

onkoluma: pina: teke niki la kuelena:e laa lota: pimikime.

³⁷ Yesuma: kota: pi hombo peaaso alota: Mo hande epeke wae alemanu tande leeke hali tupa:ta: mo Wanda:halina: Eiyeeke.

³⁸ Kutupa mo e tupa:ta: do kenkee. Mo epeke waemanu tupa:ta: mo Koda:na: Kilu Tombuao Hala: pa:ta: haleme wanda:halie. Mo hande hoke ambumanu tupa:ta: mo hoke Sadanina: wanda:halie.

³⁹ Kutupa mo hande hoke wae tande leeke a:nda: tunkuliki some tupa:ta: Sadanie. Mo napeke momba:lapeke nate tupa:ta: do kenke paelo pa:la:ekie. Kutupa napeke mombeleeke haliweki tupa:ta: mo hande enisolo haliwekie.

⁴⁰ Pa mo hande hoke ambumanu yoka mea tonkao pua tina: momba:la yankolo pieke tupa:ta: kota: do kenke ya paelia: dina: make mandake hau kone pilieke.

⁴¹ Koto dina:ta: mo Wanda:halina: Eiyekema: ipika: enisolomanu tapaalieke. Ikana:ma: ipika: Kilu Tombuao Hala: ekina: tukiki pa:ta: hala: hoke hau pu haleme wanda:hali pita: mo hoke haumanu pu tiaasa: wanda:halimanu paeyao tonka:na: paeyao yokilimikie.

⁴² Kutaata: mo hoke wanda:hali paeyaota: mo enisolo manuma: tonuma: ti tieke to hala: alena: mea lopaalimikie. Koto pa:ta:ta: ika: kake lenkene laaso hata: e wi lo halimikie.

⁴³ Koto natena:ta: mo ika: Apa:na: Kilu Tombuao Hala: tukiki pa:ta: epeke hau peleme wanda:hali ikita: mo natena: paꞑ tupa: pu halimikie. Hali

epima: ipika: katake lombea:ka:na:ta: kota: do pi ota: opina:e.

Ti teke pita:la: onkoluma: pi

⁴⁴ Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: do tupa:e. Hali homekema: ma:nda:na: e mopuna: pa peekepate kone amba: haliwekima: ti teke pimikieki handa: wiekeme. Kutupata: ipikana:ma: ta:na: tiekema: homolo hata: paa a:nka:la: pam-baata: mo ti teke wieke e hamba:peke mani man-daneeki wopu muluekema: ipika: wia hayeke ale-manu paeyao mandane wanda:halima: hambena: tapao mani meaata: koto kone mo ti teke piekeeki handeeke e hambuluekema: paa la:ka:la peekeme.

Sekete hapeke belekena: onkoluma: pi

⁴⁵ Hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: do tupa: make ya:la:me. Hali homekema: mo mani tieke mia:peke sekete hapeke beleke seliapo weita:la:me.

⁴⁶ Kutupa ipikana:ma: nate homeke a:nda: koto beleke teke ota: ta:ta: pupapeke seliapo pikieki handa: wia:ka:na:ta: kota: koto beleke teke hambuluekema: ipika: wia hala: ala:ta: ala:ta: paeyao ma:nda:ma: hambena: tapaa tapaa pilieke.

Tenki nuna: onkoluma:

⁴⁷ Hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: do tupa: make ya:la:me. Mandane ta:peli mu haleme haliwekima: ika: tenki nu tieke mea ikali lekema: lopao ta:ta: ta:ta: piki ta:pelimanu paeyao wopu mondu haleme.

⁴⁸ Kutupa mo tenki nu a:nda: tumbia:ka:na:ta: kota: ikali tea: nane yola: mea wia hata: ho-keeki epekeeki telipa u halememe. Mo epekeeki

manuta: ika: kawasomanu pa:ta: lopaota: hokeeki
manuta: bao halememe.

⁴⁹ Kutupa mo paelo pa:la: nate opolo
epea:ka:na:ta: koto tupa: kone pilieke. Mo
hande enisolo manuma: opolo a:paata: mo epeke
wanda:hali taapu halimi hoke wanda:hali talopu
mea momba:lao

⁵⁰ mo ti tieke to hala: ale pa:ta: mea
lopa:nialimikie. Koto pa:ta:ta: ika: kake lenkene
laaso hata: e wi lo halimikie.

Amba: epeke ale pita: panake epeke ale yaapo

⁵¹ Yesuma: iki lota: pitolo alota: Do alo pina: teke-
manu iki hone wilimipe laa leekeeki ikana:ma:
hombo peaaso alota: Aowe lemekeme.

⁵² Koto lemeke opitolo Yesuma: alota: Hali
ma:nda: epi a:nda:ma:ta: mo amba: la: wieke Lo Pi-
manu walo hala: hali hata:ta: pa mo hepenina: Kulu
Tombuaio Hala: ekina: hau paeyao miniki hala:
hali make haya:ka:na:ta: kota: koto someta: mo
da tiekena: tekehali tupa: hata: ipika: momba:la
nu pindu hao u hala: da panda: pa:ta: pua amba:
epeke alemanu make panake epeke alemanu
make apa:tao mea a:pa peneme yaasa: somema:
handilieke leekeme.

*Na:sa:tete da wanda:halima: Yesu kiaemekeeki
(Maka 6:1-6, Luku 4:16-30)*

⁵³ Koto onkoluma: pimanu paeyao la paeyeketa:
Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao

⁵⁴ ipika: teke da nane paa peekeme. Ipikana:ma:
ika: pi hotu haemeke da pa:ta: pi waleekeeki opi-
tolota: wanda:hali wopuma: penkili pimikime. Do
somema: dupiki mana: pi manuta: hando pa:ta:
opia:pe laa lota: pualu alu pitolo alota: Mo hande

ipika: pieke na handeke hau manuna: teketa:
ekipape laata:

⁵⁵ Ipikita: mo hande da a:eta:la: halina: eiyeke
kutupa ipika: inkikita: Meti dia:yeke yekea.
Ipikita: mo hande Dia:mesi Diosepe Saimono
Diudasi do hamala: hamala:na: hameke dia:yeke
yekea.

⁵⁶ Kutupa ipika: beliki tonu make niki ame
mandakena: na halemeke yekea laata: Do
somema: do ala: pi paeyaota: hando pa:ta: mea
pa:la:pe laata:

⁵⁷ ikana:ma: ipiki kiaemekeme. Kutu pimiki
ekina: Yesuma: iki pa:ta: alota: Potopede hali
ma:nda:ta: da ma:nda: wanda:halina: leke
popelekena:ta: biki wilia:pate pa ipika: teke da
nane o ipika: wanda:halina: leke popelekena:ta:
biki na wilieke leekeme.

⁵⁸ Koto ekina: ikana:ma: ipiki pa:ta: hone wopu
na tulaemeke handaa kota: ipikana:ma: make mo
na handeke haumanu iki tukiki pa:ta: wopu na
piekeme.

14

*Bapitaisi peao hayeke hali Dioni homeekeeki
(Maka 6:14-29, Luku 9:7-9)*

¹ Mo hande Ka:lili kenke handeteke hayeke hali
Hetodima:ta: Yesuma: pieke ekina: pi laemeke eki-
manu pouaata:

² ipikana:ma: ipika: e pokaemeke haliweki pa:ta:
alota: Hande lua: hali Dioni paa da:taa a:pa hala:
ekima: wele tieke wopu pitolo hata: mo na han-
deke haumanu pitolo pila:me leekeme.

³ Do pi leeke ekina: teketa: hosiki amba: leke Hetodima: Dioni da:ka:pa: minina: laata: senipuma: tonkao dipula mea pitaena: leekeme. Koto ka:nda: epeeke ekina: teketa: mo hande Hetodima: ipika: hameke Pilipina: weteke Hetodiasi mieke ekima: piekeme.

⁴ Nate mandaneeki nina: Dionima: Hetodi pa:ta: Do wanda:ta: naka: wanda: ale ekita: hoke hau piteleme laa pi wopu la:tiki piekeme.

⁵ Koto leeke pita:ma: kone Hetodima: Dioni luekema: piekepate mo Diu wanda:hali pa:ta: paala:ma: homeekeme. Pa ekipeke. Mo Diu wanda:halina: honema: Dionita: ota: potopede halie hone wimikime.

⁶ Hetodina: mendieke natena: ne tieke pambeekeme. Kutu pieke dina:ta: mo hande Hetodiasina: wanekema: mo wanda:halina: leke popelekena: ma:nda: liekeme. Kutu pieke handaa Hetodima: ta:na: wotu pieke handaa

⁷ mo wandiki pa:ta: ipika: pi tieke la: witolo alota: Nakana:ma: I pa:ta: aleke ma:nda: kie laa honke leka:na:ta: kota: Ima: ota: kulueke laa la: witolome leekeme.

⁸ Koto leeke pita:ta: inkikima: doeki lapeke laa hone u tiaeyekeeki opuaata: mo wandikima: Hetodi pa:ta: honke alota: Ame do siki kone mo hande bapitaisi peao hayeke some Dionina: you tunkula kawasona: wia I pa:ta: kie leekeme.

⁹ Koto pi opitolo Hetodima: ta:na:ma: na homekepate ipika: la: wita:la: pita: ipika: kimisu wanda:hali paeyaona: leke popelekena: la: wieke ekina: ipiki ya:la: mea:peke yeke handaa ipika: a:ndeli miniki haliweki pa:ta: alota: Do wandikina: hone pa:la: hau pua peape leekeme.

¹⁰ Koto leeke pi opuaata: mo haliwekima: dipula da pa:ta: pua Dionina: make tunkulaata:

¹¹ ipika: youta: kawaso manda wia mea a:pa mo wandiki pa:ta: halemekeme. Mo wandikima: ipika: ama: pa:ta: mea pua haleekeme.

¹² Dionina: disaipolo haliwekima: ipika: toko a:pa mea tia ma:nda: pa:ta: pua hoiyaata: Yesu pa:ta: la haluekema: pemekeme.

Yesuma: 5 daoseni haliweki pa:ta: ne haleekeeki (Maka 6:30-44, Luku 9:10-17, Dioni 6:1-14)

¹³ Dioni lia:me lemekeeki opuaata: Yesuma: koto kenke mina:pa:lao kawasona: pita: mea keneme pa:ta: peekeme. Ipiki peekeeki wanda:halima: opitolota: ika: teke damanu mina:pa:lao mo ikali tea: lopa:la: ankema: Yesu telimea pemekeme.

¹⁴ Yesuma: mo kawaso mina:pa:lao kenke nane opolo pulu hata: wanda:hali wopu handaata: ipika: pukima: e alo hata: iki pa:ta: a:ta:ma: homeekeme. Kutupieke ekina:ta: mo homa: pa wieke wanda:hali mea tiaeyekeme.

¹⁵ Koto welealota: ipika: disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: a:pa alota: Do aneta: keneme nanee. Ameta: nate paeta:la:me. Da pa:ta:manu wanda:halima: ika: ne hamba:tiki pena: tapaa tapaa pie lemekeme.

¹⁶ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Dia:me. Na pena: leke ikana:ma: nemanu ma:nda: mea hala:pa:peke leekeme.

¹⁷ Ikana:ma: paa Yesuna: pi hombo peaaso alota: Nikana:ma: do pa:ta:ta: palaowa wala: yunki hata:na: ta:peli yaapo pea homeke ula:me lemekeme.

18 Yesuma: alota: A:pa:la:me. I pa:ta: mea ipupe laata:

19 mo wanda:hali paeyao ambuna: pitina: lape leekeme.

Kutaata: ipikana:ma: hande palaowa wala: yunki hata: make hande ta:peli yaapo make miniki hata: oli ya nane handa:liao Koda: pa:ta: keiyae laata: palaowa wala: pindi pindi pea ipika: disaipolo haliwekima: mea wanda:hali mina:yeke hale hale piekeme.

20 Kutupa paeyaoma: ana:na: naaka:na: alota: weleke tala:me lemekeme. Mo wanda:hali pa:ta: pa wieke putupilikimanu meaata: ala:ta 12 tum-baemekeme.

21 Kutupa mo hande palaowa wala:sunu nemeke haliwekita: mo wekiwanda: na apa:take pa haliweki homeketa: 5 daoseni halima: nemekeme.

*Yesuma: ikali manda yapeekeeki
(Maka 6:45-52, Dioni 6:15-21)*

22 Kutaata: mo hande wanda:hali tapaaluekema: hata:ta: Yesuma: ipika: hoke nane telimiki haliweki pa:ta: alo hata: alota: Mo kawasona: pita iki amba:la mone tea:na: pulu hape laata:

23 ipikana:ma: mo wanda:hali tapao hoki naneta: oli pote elina: ipika: siki yeni puluekema: a:meiyekeme. Kutupa nate pambolo haena:ta: Yesu ipika: siki oli pa:ta: hayekeme.

24 Koto nate lekena:ta: mo hande kawasota: mo ikali leke tukikina: pulu haena: po tiekema: ika: wenoko nanema: a:pa ambulaaso hata: ika: kawaso wopu mea a:meiyaaso lopaaso piekeme.

25 Koto ekina: da ka:la:puluekema: okona: Yesuta: mo disaipolo haliweki haemeke alena: poluekema: ikali manda ankena: peekeme.

26 Mo haliwekima: ipiki ikali manda ankena: epeekeeki handolo iki paeyaoma: paala:ma: wotu homolo hata: Temokoe laa e wi lemekeme.

27 Kutu pimikipate koto kone Yesuma: iki pa:ta: pi alo hata: alota: Honkopu hapee. Dota: Ie. Paala:ma: na homa:pepee leekeme.

28 Koto leeke Pidama: Yesu pa:ta: alota: Tekehalio. Neketa: ota: neke ya:ka:na:ta: kota: I tiao do ikali manda a:pa neke pa:ta: a:pono nakana:ma: I epo laa lae leekeme.

29 Yesuma: alota: A:pa:la:me. Epoe leeketa: Pidama: tiao mo ikali manda kini pu mea Yesu pa:ta: peekepate

30 ipikana:ma: mo hande po tilipuma: piekeeki handolo hata: paala:ma: homeekeme. Kutupa mo ikali pa:ta: ipiki kini pea honki alo hata: alota: Tekehalio. I tamba: minie laa wi leekeme.

31 Kota: koto kone Yesu ipika: kiki tindipa mon-eao ta:nka:pa: minolo alota: Neketa: hosiki hone tulaake someo. Pa ekipeke hone yaapo yaapo wipe leekeme.

32 Koto laata: ipiliki telipina: mo kawasona: pitulu pepeketeta: mo po tieke u pa lopeekeme.

33 Mo kawasona: pitimiki disaipolo haliwekima: koto pieke hau handolo hata:ta: ikana:ma: Yesuna: biki a:meiyaaso alota: Ota:e. Neketa: ota: Koda:na: Eiyeeke laa lemekeme.

*Kenesatete nane pemekeeki
(Maka 6:53-56)*

³⁴ Mo ikali leke tunkula: moneao mone tea:na: hayeke Kenesatete da pa:ta: opolo pemekeme.

³⁵ Mo pa:ta: haemeke wanda:halima: ipika: leke popeleke handolo hata: hone wimiki ekina:ta: mo da teke nepoko nepoko haemeke da pa:ta:manu haemeke yeni hapa wimiki wanda:hali paeyao Yesu pa:ta: mea ipupa:e laa pi tapaa tapaa pimikime.

³⁶ Kutupa mo pa haemeke wanda:halima: Yesu pa:ta: ika: yeni haemeke wanda:halina:eki honke laaso alota: Ikana:ma: naka: dau honiki wataena: lapeke lemekeme. Koto leeke handaa mo wataemeke wanda:halina: yeni manuta: tande lemekeme.

15

Apa:meina: mana: pimanu

(Maka 7:1-13)

¹ Mandane Pa:tisi haliweki make mandane wape pea wala:tiki pu haemeke haliweki make Diutuseleme da mina:pa:lao a:pa Yesu lota: pitolo alota:

² Pa ekipeke mo naka: hoki nane telieleme haliweki nika: ateke meiyekena: mana: pimanu ekipeke na opitolo pitelemepe. Ika: ne noluekema:ta: titina: amba:la mo nika: pimanu ula: tupa: ika: kiki na tandepo halememe lemekeme.

³ Yesuma: mo pi hombo peaaso iki pa:ta: alota: Kutaa make pa ekipeke handa ikana:ma: make mo Koda:na: pi ula:eki kiao pa ika: waleme pimanu kone tolu halemepe.

⁴ Do ekina: yeke loa:me. Hande Koda:ma: la: ula: pima: alota: Naka: ama: apa: yaapona: oto

pa:ta:hapeke la:la:me. Kutupa pi ma:nda:ta: Ipika:
apa: ama: pa:ta: hoke pi lea:ka:na:ta: ota: homena:
lia:pa:peke laa la: ula:pate

⁵ pa ikana:ma: alota: Hali ma:nda:ma: ipika: apa:
ama: tamba: mia:peke alemanu miniki hala:pate
ipikana:ma: ipiliki pa:ta: alota: Ipiliki kulu pua:
ale manuta: amba: Koda: pa:ta: haluekema: la: wia
halome lea:ka:na: kota: koto pi opitolo hata:

⁶ ikana:ma:ta: koto halima: ipika: apa: ama:ta:
tamba: mia:peke laa la: ula: pi pea:peke ekita:
Pina:ma: pea:peke na ya:ka:ta:me laa lo halememe.
Kutupa koto piteme hau manuta: kota: ikana:ma:
ika: waleme pimanu kone teli mea pu haluekema:
yeke Koda:na: pi ula: ekimanu hoki walo hale-
meme.

⁷ Ikita: ota: makeaaso hau pu haleme some
hombo ya:ka:ta:me. Hande Aisayama: ikina: la:
witolo hata: leekeeki ota: pi la: wia:ka:ta:me.

⁸ Ipikana:ma: leeke pita: dupa
Do wanda:halima: pulu pimiki ekina: Koda:ma:
alota: Ika: pima: homeke ya biki mea
a:meiyalo pelemepate ika: puki manuma:ta:
I mina:pa:lao ota: panane wina: lelememe.

⁹ Mo ya biki mea a:meiyao yeni piteme ekita:
pa pahameke pitelememe. Pa ekipeke.
Ika: honema: wepia wimiki mana: pimanu
kone yaka la: ula: pi tupa: walo halememe
la:la:me leekeme.

*Wanda:halina: puki hai peaasa: ekimanu
(Maka 7:14-23)*

¹⁰ Yesuma: mo wanda:hali ipiki pa:ta:
epena:yeke wi la:mipi pea iki pa:ta: alota: Ya pi
opua hone wia:pa:peke.

11 Wanda:halita: hama nane ula: alemanu mea naloma:eki manuma: iki na hoeyaalo pa:la:pate tukiki nane wia kake pa:ta: opolu baasa: ale manuma: kone wanda:hali hoeyaapeke ya:la:me leekeme.

12 Koto leeke hoki naneta: ipika: hoki nane telimiki haliwekima: ipiki pa:ta: a:pa alota: Mo hande Pa:tisi haliwekima: pimi ekita: neke na hande. Nakana:ma: le pi manuma: ika: puki tandama: homaya:me lemekeme.

13 Ya hepeni hala: Apa:ma: na nokopeke pa opa:la: waemanu paeyao yokilieke laa Yesuma: hombo peaaso hata: alota:

14 Pina:ma: hone ma:nda: na wia:pa:pe. Ikita: mo leke holu piki wanda:halina: leke holu piki you haliweki halememe. Koto ekina:ta: leke holu piki somema: mo leke holupiki some ma:nda: hatuku mea pea:ka:na:ta: kota: ipiliki telipuna: hombo pa:ta: hopulu paleke mandake lopilipikie leekeme.

15 Pidama: alota: Koto ale pina: teketa: niki wopu la kia:peke leekeme.

16 Kutupa Yesuma: iki pa:ta: alota: Kota: iki make pi teke hone na witelemepe leekeme.

17 Nala: ale manuma: hali homekena: weleke pa:ta: pua pita:ta: hoke ale yapilieke hone na witelemepe.

18 Pate ipika: kake pa:ta: yama: opolo ipu hala: ale manuta: ota: ipika: puki tukiki nanema: opolu baalo ipula:me. Kotoeki manuma: kone ipiki hai peaasa:me.

19 Kota: koto some ipika: puki pa:ta: pita ipula: hoke hone manuma:ta: dupiki haumanu pu

tialieke. Hali ma:nda: lina: lo o wanda: pake na:na: lo o hali yankeke pa:ta: kone hoke hau pina: lo o pake na:na: lo o yapiki hau pina: lo o wanda:halina: biki hoeyaena: lo

²⁰ do hau manuma: ipikita: hoke hali haena: lolo pa:la:pate pa mo na tandepeke kikima: ne mea nala: ekima:ta: ipiki na hoeyaasa:me leekeme.

*Wanda: homekena: hone tulaeyekeeki
(Maka 7:24-30)*

²¹ Yesuma: koto alena: mina:pa:lao Taiya Saidoni daoni yaapo nane peekeme.

²² Koto kenke nane hayeke Keinani wanda: homeke Yesu pa:ta: e wi laa a:pa alota: Deipidina: eiyeko. Ya wandiki pa:ta: hoke temoko pila: ekima: ipiki ota: epeke tupa: na ula:me. Koto ekina: I pa:ta: a:ta:ma: homa:peke leekeme.

²³ Koto leekepate Yesuma: ipiki pa:ta: pi homeke siki ma:nda: ota: na leekeme. Kutu pieketa: mo disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: a:pa honke alo alota: Ipikana:ma: niki teliolo hata: wi wopu la: paleke ipula:ma: ipika: da pa:na: tapae lemekepate

²⁴ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ita: mo hande Isulai tapake alu pula: sipisipimanu leke haleme wanda:hali pa:ta: tapaaleke handaa epolome leekeme.

²⁵ Do pi opitolota: koto kone mo wanda: Yesuna: anke teke pa:ta: panda: puniao lopolo alota: Tekehalio. I tamba: mie leekeme.

²⁶ Yesuma: hombo peasota: dupa leekeme. Weki wandikina: ne pa:ta:la: mea kika pa:ta: lopa moneaasa: hauta: epeke hau dia:me leekeme.

27 Mo wanda:ma: alota: Tekehalio. Koto pita: ota: alepate wanda:halima: ne naa pelimi hoki nanema:ta: popumanu mina:pelete pilimi ekimanu kika manuma: talopu nemeka:na:ta: a:pa:la:me leekeme.

28 Koto leeke Yesuma: hombo peaaso alota: Neketa: hone wopu tulaasa: wanda: ya:ka:ta:me. Koto ekina:ta: naka: hone pa:la: hauta: ota: pealueke leekeme. Yesuma: koto alo haena: kone mo wanda:na: waneketa: paa epeke tupa: tiaohayekeme.

Yesuma: wanda:hali wopu epeaeyekeme

29 Yesuma: koto pa:ta: mina:pa:lao mo Ka:lili ikali leke nepoko lopa:la: pua mo peiyene pa:ta: a:meiya pua pitiekeme.

30 Koto pua pitina:ta: wanda:hali tieke wopu Yesu pa:ta: a:pa mombelemekeme. Iki ipulu hata:ta: dola:pake piki leke holupiki anke lupa wiki pi na leke make kutupa mandane yemani haemeke wanda:hali wopu make Yesuna: anke pa:ta: a:pa wimiki handaa ipikana:ma: epeao paeyaeyekeme.

31 Kutupa mo wanda:halima: mo pi na leke wanda:halima: pi lemekeeki hando make kiki anke lupa wiki wanda:halima: paa epeke tupa: haemekeeki hando make dola:pake piki wanda:halima: paa epea pomimikieki hando make leke holu piki wanda:halina: leke ki la epeke tupa: hando pu pimiki eki paeyao handolo hata: ikana:ma: leke opo handa: hake wiata: Isulai wanda:halina: Koda:na: biki yeiya: laemekeme.

*Yesuma: 4 daoseni haliweki pa:ta: ne haleekeeki
(Maka 8:1-10)*

³² Yesuma: ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki ipiki pa:ta: epena: wi la:mipi pea iki pa:ta: alota: Do wanda:hali pa:ta: ya pukima: e ala:me leekeme. Hoto tepona: I amelē haememe. Kutupa ameta: napeke ne ma:nda: dia:me. Ima: ika: da nina: tea:ma: homa: paleke tapaa tapaa pua:ka:na: kota: pota: hopikina: tea:ma: pua homilimikie leekeme.

³³ Ipika: disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: alota: Do hapu hala: alena: hata:ta: do wanda:hali pa:ta: neta: hando pate mea halomana:pe lemekeme.

³⁴ Yesuma: iki pa:ta: dupa lota: pitolo alota: Palaowa wala: ekipu wia halemepe lota: piekeme. Koto haliwekima: alota: Palaowa wala: watake hata: make ta:peli siki yaapo homeke pea wia haloma:me lemekeme.

³⁵ Koto ekina: Yesuma: mo wanda:hali wopu pa:ta: alota: Kenkena: pita:pe leekeme.

³⁶ Kutupa Yesuma: mo palaowa wala: watake hata: make mo ta:peli siki mu peata: Koda: pa:ta: keiyae pi amba:la laata: pindi pindi peaata: ipika: disaipolo haliwekima: wanda:hali pa:ta: hale hale pina: yeke ipikana:ma: iki pa:ta: haleekeme.

³⁷ Kutu pieketa: wanda:hali paeyaoma: ana:na: naa weleke haemekeme. Kutaata: mo wanda:halima: naa putu piliki wiekeeki mo disaipolo haliwekima: meaata: ala:ta watake hata: tumbaemekeme.

³⁸ Mo hande palaowa wala: sunu nemeke haliwekita: wekiwanda: na apa:take haliweki homeketa: 4 daoseni halima: nemekeme.

³⁹ Yesuma: iki paeyao tapaa tapaa peaata: koto kone ipika: disaipolo haliweki ameḷe kawaso pa:ta: pita Ma:ka:dani kenke nane pemekeme.

16

Wele pita:la:eki ma:nda: handomono pie leme-keeki

(Maka 8:11-13, Luku 12:54-56)

¹ Mo Pa:tisi haliweki make Sa:dusi haliweki tonka:na: Yesu pa:ta: a:pa ipika: anke yololo alota: Koda:ma: neke pa:ta: do wele a:nda: ku haya:ka:na:ta: kota: nikana:ma: handomono mo welema: na handeke hau ma:nda: pie lemekeme.

² Yesuma: ika: pi hombo peaasota: dupa leekeme. Nate pambolo pulu hata: we pia:ka:na:ta: kota: ikana:ma: alota: Beliata: epeke nate telieke lo halememe.

³ Kutaa koto tupa: kone da ka:la:paaso make ikana:ma:ta: nate we pita:la: ekita: Lako ipuluekema: taa pita:la: handa:e lo halememe. Ikana:ma: oli yana: pita:la: haumanu handolo hata: dupiki nate telieke laa la: u hapa:peke ya:la:pate pa ame do iki pa:ta: pitolo haumanu handaa ikana:ma: hone wia:pa:peke na ya:la:pe.

⁴ A:pa:e. Do you hoke wanda:halima:ta: ekipeke handaa mo na handeke hau ma:nda: handuluekema: alemepe. Dia:me. Mo amba: hande Diona pa:ta: pieke yeke na handeke hau homeke waloa:ka:na:ta: handilimikie. Koto laata: iki mina:pa:lao peekeme.

Wala:la: pina: kinki pita:la: pi
(Maka 8:14-21)

⁵ Yesuna: disaipolo haliweki mo ikali leke tunkula mone tea:na: pulu hata:ta: palaowamanu hone yonka:lao na mea pemekeme.

⁶ Yesuma: mana: alo hata: iki pa:ta: alota: Wotu hapa:peke. Pa:tisi Sa:dusi tapake yaapona: palaowa pombei yaasa:eki wotu handa:pa:peke leekeme.

⁷ Koto leekeeki opuolo hata: ika: ika: kone hone wia pi pi lemeke ekita: dupa. Nikita: palaowa na mea epoma: ekina: ala:me lemekeme.

⁸ Kutupa Yesuma: ika: hone wimikieki handolo hata: iki pa:ta: alota: Ne dia: ya:leke ekipeke pi pi alemepe. Ika: hone tulaaseme ekita: ota: hosiki siki ya:ka:ta:me.

⁹ Ikana:ma: hone wia aj na handelemepe. Na niminaasemepe. Mo hande palaowa wala: yunki hata: 5 daoseni haliweki pindi pindi peowa: pita:ma:ta: putu pilikima:ta: ala:ta ekipu tumbaemepe.

¹⁰ Kutupa mo hande palaowa wala: watake hata: hande 4 daoseni haliweki haloma: pita:ma:ta: putu pilikima:ta: ala:ta ekipu tumbaemepe leekeme.

¹¹ Ekieki pea ikana:ma: hone na witemepe. Ima:ta: mo ota: palaowana: na loa:pate pa mo Pa:tisitonu pita: Sa:dusi haliweki yaapona: palaowa pombei yaasa: yisitima: handeke pimanu alemeeke handeteke hapa: laa alome.

¹² Koto pi opitolota: mo disaipolo haliwekima: Yesuma: leeke kinki pita:la: pita: mo palaowa pa:ta: ula: yisitina: na leekepate ota: mo Pa:tisi Sa:dusi tapake yaapona: waleme mana: pimanu pa:ta: lea:ka:ta:me hone wimikime.

*Pidama: Yesuta: Ketisoe leekeeki
(Maka 8:27-30, Luku 9:18-21)*

¹³ Kutupa Yesuma: ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki ame_{le} mo Sesatia Pilipai da kenke nane pemekeme. Koto pa:ta:ta: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: dupa lota: piekeme. Wanda:halima: mo Wanda:halina: Eiyeketa: epi alemepe leekeme.

¹⁴ Mo disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: alota: Mandane wanda:halima: alota: Bapitaisi peao hayeke hali Dionie alememe. Mandane wanda:halima:ta: Elaidiae alememe. Mandane wanda:halima: Dietemaiya o mandane potopede halie alememe lemekeme.

¹⁵ Yesuma: iki pa:ta: alota: Pa ikana:ma:ta: Ita: epi alemepe leekeme.

¹⁶ Saimono Pidama: hombo peaaso alota: Neketa: mo da:taa hao hala: Koda:na: Eiyeke Ketisoe leekeme.

¹⁷ Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Saimono Dionina: eiyekao. Nakana:ma:ta: epeke tupa: hombo peaeme. Pa ekipeke do ota: tikitikina: hombo peae ekita: hali ma:nda:ma: na la kia:pate ya hepeni hala: Apa:ma: neke pa:ta: tiki tiki kia:me.

¹⁸ Koto ekina: dupa alome. Neketa: Pidae. (nika: pima:ta: Toopie) Koto toopi mandaata: ya siosi a:elueke. Kutupa mo homo hala: ekina: honkopuma: kone koto siosi ota: na bepolaohalieke.

¹⁹ Ima: neke pa:ta: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: pota: kakena: kimanu kulueke. Koto ekina: do kenke nane hata: nakana:ma: hau ma:nda: a:nda: pa:ta: pi wika:na:ta: kota: koto hauna: pi wita:la:eki kone oli hepeni nane make pi wylieke. Kutupa do kenke nane hata: nakana:ma:

mandane haumanu pa mone pina: paeka:na:ta: kota: koto pina: pasa: hau kone oli hepeni nane make pa pina: palieke leekeme.

²⁰ Koto leeke Yesuma: iki hando alo alota: Ita: Ketiso yekeme laa wanda:hali ma:nda: pa:ta: na lapa:peke leekeme.

*Yesu ipika: tanda mea homa:pekeeki
(Maka 8:31–9:1, Luku 9:22-27)*

²¹ Koto natena: kini pu meata: Yesuma: ipika: di-saipolo tonu peneme yao alo hata: dupa leekeme. Ita: ota: Diutuseleme da nane polueke. Kutu pua:ka:na:ta: koto pa:ta: mo you haliwekima: make yen i peao haleme you haliwekima: make wape pea wala:tiki pu haleme haliwekima: make I tanda tieke ota: wotu kilimikie leekeme. I kiao limika:na:ta: homuluepate hoto tepo naku pa:ta: wia paa da:taa tiao halueke leekeme.

²² Koto pi opuaata: Pidama: Yesu hosiki mo pate leke hatuku mea pua hata: ipiki pa:ta: alota: Dia:me Tekehalio. Neke pa:ta: kutu piki hau ota: na epena: hone witolome leekeme.

²³ Yesuma: la:ka:la mina Pida handolo hata: alota: Sadani. Neke puma. Neketa: ya pota: a:mbaluekema: taapeleme. Pa ekipeke. Do naka: wili hone manuta: Koda: pa:ta: yama: na ipula:pate pa hali pa:ta: yama: ipula:me leekeme.

²⁴ Koto la paeyeketa: Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Hali ma:nda: epima: ya hoki nane toluekema: hone pia:ka:na:ta: kota: ipiki pa:ta: kone hone ula: ekimanu tunkulaata: ipika: a:ka:tei wape piki ti mea tia ya hoki nane telina:e leekeme.

²⁵ Kutu pa:la: ekima: hali epima: ipika: da:ta:la:eki homeke miniki hao haluekema: hone wia:ka:na:ta: kota: ipika: da:ta:la:eki kone alupalieke. Kutu pilia:pate I pa:ta: hone witolo ipika: da:ta:la:eki alupina: lea:ka:na:ta: kota: ipikita: ota: da:taa hao halieke leekeme.

²⁶ Hali epima: do kenke ala:ta: ala:ta: paeyao ipika:eki wina: la halia:pate kone ipika: da:ta:la:eki alupaeya:ka:na:ta: kota: epekeeki ma:nda:ta: aleke milia:pe. Dia:ma: ala:ta: ma:nda: ota: na milieke. Ipika: da:ta:la:eki paa muluekema: topo peapeke ala:ta: ma:nda: a:nda: ota: na ula:me leekeme.

²⁷ Wanda:halina: Eiyeketa ipika: Atekena: paa taa-puna: ipika: enisolo hatuku ai kutaa kone ipilieke. Kutaata: wanda:hali homeke homekema: ika: pu haeme hau manuna: ana: piki yenki kone iki pa:ta: hale hale pilieke.

²⁸ Ima: iki pa:ta: ota: pi la kitolo alome. Wanda:halina: Eiyeketa: Kini hali hata: epolo pa:la:eki handuluekema: do haleme mandane wanda:hali ikita: ambi na homeke pa halimikie alome leekeme.

17

Yesu wonu piliekeeki

(Maka 9:2-13, Luku 9:28-36)

¹ Hoto yunki mindiki hata: hao Yesuma: Pida pita: Dia:mesi Dioni hamala: handa: meata: pote tumiki pa:ta: pua ika:siki haemekeme.

² Kutupa ikana:ma: handa: pelia haena: Yesuna: loke wonu piliekeme. Ipika: leke popeleketa: nate paa pita:la: tupa: paa piekeme. Kutupa ipika: dau-manu make paa peata: hake wopu piekeme.

³ Kutupa Elaidia Mosesi yaapo opolo a:paata: Yesu ameḽe pi pi alo haemekeme. Kutu pitolo haena: koto hoki nane tolu haemeke hali tepoma: handemekeme.

⁴ Koto ekina:ta: Pidama: Yesu pa:ta: alota: Tekehalio. Do pa:ta: haloma: ekita: a:pa:la:me. Koto ekina: naka: hone pia:ka:na:ta: Ima: sale da tepo a:eyono lae laata: Homeke naka:eki ma:nda: Mosesina:eki ma:nda: Elaidiana:eki pea a:eyono lae leekeme.

⁵ Kutu piki pi alo haena:ta: mo paa piki koa ma:nda:ma: iki a:pa tu peaaso haena: mo koa tukiki pa:ta: pi hoḷa:makema: alota: Ima: koto yaka puki piki weki pa:ta: ta:na: wopu homolome. Ipika: pi opua:pa:pekee la:niaeyekeme.

⁶ Koto pi hoḷa:make epeekeeki opu haota: mo di-saipolo hali tepoma: paala: tiekema: wopu homolo hata: kenkena: puki yama lopemekeme.

⁷ Yesuma: iki pa:ta: a:pa iki wataaso hata: alota: Paala:ma: na homeke tiaapee leekeme.

⁸ Koto leeke mo hali tepoma: la:ka:la: liao hande-mekepate ma:nda: na hake Yesu homeke hayeke handemekeme.

⁹ Potena: hola:pa:niaaso haena: Yesuma: iki hando alo hata: alota: Oli hande upama: hande-ke nono pimi hauta: ma:nda: pa:ta: na lapa:peke laata: Wanda:halina: Eiyeketa: ota: homaa paa tiao haowa:ka:na: alota: ana: pilieke leekeme.

¹⁰ Koto leeke pi opitolo ikana:ma: Yesu pa:ta: lota: pitolo alota: Pa ekipeke mo wape pea wala:tiki pu haleme haliwekima: titina: amba:la Elaidia ip-ilieke lo halemepe lemekeme.

¹¹ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: hombo peaaso alota: Titina: amba:la Elaidia ota: ipilieke. Kutu pia:ka:na:ta: ipikana:ma: hau paeyao tikitiki yao wina: loluekema: ipilieke.

¹² Kutu piliepate Ima: iki pa:ta: alome. Elaidi-ata: amba: epea:pate wanda:halima: ipikita: ota: Elaidiae hone wopu na witolo hata: ikana:ma: pa ika: hone pieke ekimanu ipiki pa:ta: pimikime. Mo Wanda:halina: Eiyeke pa:ta: make ikana:ma: koto mandake piki hoke haumanu kone pilimikie alome leekeme.

¹³ Mo disaipolo haliwekima: koto leeke pi opitolota: mo ala:pita: mo hande Dioni Bapitaisi pa:ta: ala:me hone wimikime.

Hoke temokoma: hoeyaeyeke weki Yesuma: epeaeyekeeki

(Maka 9:14-29, Luku 9:37-43)

¹⁴ Iki tonkopuma: mo wanda:hali pa:ta: la:ka:la ipulu haena:ta: hali homeke Yesu pa:ta: a:pa panda: pitolo hata:

¹⁵ alota: Tekehalio. Ya weki pa:ta: a:ta:ma: homa:peke laata: Ipikita: lu lopao mea keao weki yaalo tana: eleke eleke ti tala: pa:ta: make ikali pa:ta: make lu lopatiki pu hala:me.

¹⁶ Kutupa Ima: naka: disaipolo haliweki pa:ta: hatuku epoa:pate ikana:ma: ipiki epeapeke na yea:me leekeme.

¹⁷ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Koto wanda:halita: hone wopu na tulaake ota: puki taka:lake wanda:halie. Ita: iki pa:ta: hao pua hando natena: hao na lua:pe. Ima: iki pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: pa pu hamena: kiaota:

hando natena: tunkulua:pe laata: Mo wekita: I pa:ta: mea epoe leekeme.

¹⁸ Kutupa Yesuma: Mo hoke temoko hando alo hata: mo weki mina:pa:lae leeke handaata: mo hoke temokoma: mo weki mina:pa:layekeme. Kutu pieketa: pa koto toma:na: kone mo weki epea tiao hayekeme.

¹⁹ Yesu ipika: siki haena: ipika: hoki nane tolu haemeke haliwekima: ipiki pa:ta: pua lota: pitolo hata: alota: Pa ekipeke handa nikana:ma: koto hoke temoko tolu lia:peke na ya:la: ekita: ekipa pia:pe lemekeme.

²⁰ Yesuma: hombo peaaso alota: Ika: hone tulaleme ekita: aneke hapu na tulaemeke handa pia:me. Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Ika: hone tulaleme ekita: mo kimilema: handeke ale masidadi waema: handekeeki wimika:na:ta: kota: ikana:ma: do pote pa:ta: alo hata: Mo pate leke pue laa la halemeka:na:ta: kota: koto pa:ta: yola: monealieke. Kutu piki hone tulalimi ekima:ta: hau paeyao pea:pa:peke yelimikie.

²¹ [Pate dupiki hoke temoko toluekema:ta: pota: ma:nda: dia: ya:la:pate pa mo nee pi wia hata: yeni pita:la:eki homekema: ana: pa:la:me.]

Yesuma: ipika: homa tialo piekeeki paa la halee-keeki

(Maka 9:30-32, Luku 9:43-45)

²² Ipika: disaipolo haliweki paeyao Ka:lili nane a:pa mombelemeke pita:ma:ta: Yesuma: iki pa:ta: alota: Hosiki wetepena:ta: mo Wanda:halina: Eiyeketa: haliweki oto pa:ta: haena: lelieke.

²³ Kutu pia:ka:na:ta: mo haliwekima: ipiki limikie. Kota: ota: homa:liepate pa hoto tepo

wia paa da:taalieke leekeme. Koto ekima:ta: mo disaipolo haliweki ika: pukima: ka:nda: homemekeme.

Mo Tembolo dana: dakisi mani wimikieki

²⁴ Yesu ipika: disaipolo haliweki hatuku Kape-neami da opolo epemeketa: mo tembolo dakisi mani mu haemeke haliweki a:pa Pida pa:ta: lota: pitolo alota: Naka: walaasa: halima:ta: tembolo dakisi mani lopao halepe lemekeme.

²⁵ Pidama: hombo peaaso alota: Aowe. Lopao hala:me leekeme. Koto hoki naneta: Pidama: da pa:ta: honda: pambolo haena: Yesuma: ipiki pa:ta: pi amba:la alo alota: Saimonoo naka: honema:ta: eki hone wilipe laata: Do kenkena: handeteke haleme Kini haliwekima: epi ameda pa:ta: dakisi mani mea:tiki pu halimipe. Ika: tapake pa:ta: kone mea:tiki pilimikipe o tapake ma:nda: ma:nda: pa:ta: mea:tiki pilimikipe.

²⁶ Pidama: hombo peaaso alota: Mo tapake ma:nda: pa:ta: homeke mea:tiki pilimikie leekeme. Koto leeke Yesuma: alota: Kota: koto ekina:ta: mo Kini halina: tapake wanda:halima:ta: dakisi na wilimikie.

²⁷ Pateta: do wanda:halima: niki pa:ta: hoke hone wiaama:na: mo ikali leke pa:ta: pua naka: kimai lopaapeke. Kutaata: ota: titina: endilipi ta:pelita: yola: mea ipika: kake ankoto peaata: koto kake pa:ta:ta: silipa mani homeke handa: wilimikie. Koto manima:ta: mo ya tembolo dakisi make naka:eki make ana: pilieke. Kotoeki mea pua dika: dakisi hala:peke leekeme.

18

Hepenina: Kilu Tombuao Hala: tumiki halita: epipe

(Maka 9:33-37, Luku 9:46-48)

¹ Koto toma:na:ta: mo disaipolo haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa lota: pitolo alota: Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala:eki pa:ta: epita: ota: tieke hala:pe lemekeme.

² Koto lemeketa: Yesuma: weki siki homeke wila: meaata: ika: puki nanema: mea haena: leekeme.

³ Kutaa ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ikana:ma: ika: hone topo pina: lena: laata: mo weki siki leke na haemeka:na:ta: kota: ikana:ma: hepenina: Kilu Tombuao Hala: pa:ta: ota: na honda: pambilimikie.

⁴ Epima: ipika: kone panda: puniaaso hata: homu pea do weki siki leke hala: halita: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: tumiki hali hala:me.

⁵ Ma:nda: epima: dupiki weki siki ya bikina: ta:na:ma: homolo hata: handa: mia:ka:na:ta: kota: I make ta:na:ma: homaa handa: milieke.

⁶ Hali epima: do I pa:ta: hone tulaaseme wekiwandiki sunu homeke ma:nda:ma: hoke hau pina:yeke pu tiaena: lea:ka:na:ta: kota: koto halina: make pa:ta: toopi hombeleke mea endiata: homena: mo dawala noka: pa:ta: mea lopaena: lea:ka:na: yoluta: epolo pia:me.

⁷ A:pei. Do kenke pa:ta: I paala:e. Wanda:halima: hoke hau pina:yeke ula: hoke haumanu ula:me. Dupiki haumanu a:pa:peke yolo pa:la:pate a:pa:e mo hau epena: ala: halita: ota: hoke yenki milieke.

⁸ Koto ekina:ta: naka: kikima: o naka: ankema: hoke hau puelena: lea:ka:na:ta: kota: koto kiki o koto anke tunkulu baapeke. Kiki homeke o anke homeke homeke hata: deto hala:eki mika:na:ta: kota: ota: epelieke. Pate neketa: naka: kiki yaapo pa haena: lo o anke yaapo pa haena: lo pea haeka:na:ta: ikana:ma: neke mo na paeke ti to hala: ale pa:ta: mea lopaemeka:na:ta: kota: ota: hoelieke.

⁹ Naka: lekema: hoke hau puelena: lea:ka:na:ta: kota: koto leke yoka: mea baapeke. Leke homeke homeke hata: deto hala:eki mika:na:ta: kota: ota: epelieke. Leke yaapo pa haena: lo pea haeka:na:ta: ikana:ma: neke mo ti to hala: ale pa:ta: mea lopaemeka:na:ta: kota: ota: hoelieke.

Sipisipi alu pieke onkoluma: pi
(Luku 15:3-7)

¹⁰ Ikana:ma: dupiki wekiwandiki sunu pa:ta: pa alema: handali mina:ma: wopu handeteke hapa:peke alome. Pa ekipeke. Mo wekiwandiki ika: hepeni hala: enisolo tonuma: mo ya hepeni hala: Apa:na: leke popelekena: teke pa:ta: hata: handeteke hao halememe alome.

¹¹ [Wanda:halina: Eiyekema: mo alu peleme wanda:hali weiya handa: wia da:taaluekema: a:pa hala:me.]

¹² Ika: honema:ta: hali epima: ipika: 100 sipisipi ma:na: handeteke halia:pate homeke hondo alupia:ka:na:ta: eki pilieke hone witemepe. Ipikana:ma: pa halia: 99 sipisipimanu mo peiyene tea:na: mea haena: laata: mo alupia:eki weilu pelieke.

¹³ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Mo alupia: sipisipi ma:na: handa: wia:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: mo

na alu piki pa haleme ekimanu pa:ta: ta:na:ma: homiliepate pa mo handa: wiekeeki pa:ta:ta: ta:na: ota: wopu homilieke.

¹⁴ Pa do mandake tupa: kone mo naka: hepeni hala: Apa:ma: make do wekiwandiki sunu homeke ma:nda: alu pina: hone na pa:la:me alome leekeme.

Hoke hau pilie kame epeaapekeeki

¹⁵ Naka: kamema: neke hoeyaasa: hoke hau pia:ka:na:ta: kota: ipiki teke pa:ta: puaata: ipika: pia: hokeeki wala:peke. Pate peneme na piki ipilika: honema: pea:pa:peke. Ipikana:ma: naka: pi opua telia pia:ka:na:ta: kota: mo kameta: neke nane epena: lelipikie.

¹⁶ Pate naka: pi na opia:ka:na:ta: kota: pa pua hali homeke o yaapo ma:nda: hatuku ipiki pa:ta: paa pua:pa:peke. Kutu pika:na:ta: mo nakana:ma: titina: ipiki pa:ta: le pi alupaama:na: handa: ula: hali yaapo o tepona: pima: hone u tiatiki pina: lelieke.

¹⁷ Kutu pilimipate iki paeyaona: pi na opia:ka:na:ta: kota: mo ipika: pia: hau paeyao siosi wanda:hali mombilimi ale pa:ta: la hala:peke. Kutaa ipikana:ma: mo siosi wanda:hali paeyaona: pi na opia:ka:na:ta: kota: nakana:ma: koto someta: mo Koda: mataasa: hali o a:nda: tunkuliki wanda:halina: tamba: mina:la: hali tupa: haena: lapeke leekeme.

¹⁸ Ima: iki pa:ta: dupa alome. Ikana:ma: do kenke nane ala:ta: o hau ma:nda: pi wimika:na:ta: kota: koto pi wita:la: ekita: oli hepeni nane make pi wilieke. Koto tupa: kone ikana:ma: do kenke nane

ala:ta: o hau ma:nda: pi na wimika:na:ta: kota: hepeni nane make pi na wilieke.

¹⁹ Pa ameta: do pi make apa:taaso iki pa:ta: alome. Iki paeyao tukiki pa:ta: epi yaapo a:nda:ma: mo pea:peke hau homeke a:nda: do pate puluekema: epena:e laa homeke hone wia hata: yeni pipika:na:ta: kota: oli ya hepeni hala: Apa:ma: opua ipilika: hone pa:la: ekita: ota: peawalieke.

²⁰ Pa ekipeke wanda:hali yaapo o tepoma: ale ma:nda: pa:ta: yaka bikina: mombelemeka:na:ta: kota: Ima: koto pa:ta: iki ameḷe mandake halueke leekeme.

Hoke hau hone na yonka:laasa: halina: onkoluma:pi

²¹ Koto toma:na:ta: Pidama: Yesu pa:ta: a:pa lota: pitolo alota: Tekehalio. Yaka kamema: I pa:ta: hoke hau pea:tiki pu haya:ka:na:ta: kota: Ima: tana: ekipu paeyaaluepe. Tana: wataake hata: ana: pa:la:pe laa lota: piekepate

²² Yesuma: hombo peaaso alota: Dia:me. Hoto wataake hata: ana: na pa:la:me. Pa hoto paeyao ota: pa paeyaaso paeyaaso pu hapeke.

²³ Pa ekipeke. Mo hepenina: Kilu Tombuaio Hala: ekita: do tupa: ya:la:me. Kini hali homekema: ipika: e poka:la: haliwekina: tondiki manuta: tiki-tiki yaalueke hone wiekeme.

²⁴ Kotoeki kini pu mea pokuluekema: haena: ipika: e pokaeyeke hali homeke hatuku epe-mekeme. Koto halima:ta: mo Kini halina: 10 milioni kina tondiki mea hayekeme.

²⁵ Kutupa koto ipika: tondiki paeyaapeke mani na wieke handaata: mo Kini halima: iki pa:ta:

alota: Do hali ipika: wekiwanda: make ipika: wia hayeke alemanu paeyao make mo tondiki paeyaena:yeke mani muluekema: iki paeyao ma:nda:na: pahameke e pokaasa: tapake haena: hambena: tapaapa:peke leekeme.

²⁶ Koto leekeeki opuaata: mo e pokaeyeke halima: ipika: Kinina: leke popelekema: tumiki yotuaopanda: puniaaso honke alo alota: Tekehalio. I pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: waleke kika:na:ta: mo tondiki paeyao ana:na: epeao kulueke laa honke leekeme.

²⁷ Koto leekeeki opitolo hata: mo Kini halima: ipiki pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: pa pina:e laa Paota: pa mo hande tondiki tieke make pina: laa kiao hone yonka:lao ipiki paa tapaeyekeme.

²⁸ Kutu pieke mo hande somema: mo ipika: Kini hali mina:pa:lao hama peekeme. Kutu pitolo hata:ta: ipika: 100 kina tondiki miono leeke haleeke mo Kini halina: e mandake pokaepeke hali ma:nda: manda:hande piekeme. Ipikana:ma: koto e mandake pokaepeke somena: make da:ka:pa: mina ipika: pendoko teke yoka: minolo hata: alota: Mo ya neke pa:ta: kolo tondikita: ma:nda: pa na mina:pa:lake ota: paeyao kima leekeme.

²⁹ Mo e mandake pokaepeke some ipika: leke popelekema: panda: puniaaso honke alo alota: Kameo. I pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: waleke kika:na:ta: mo tondiki paeyao ana:na: kulueke leekeme.

³⁰ Koto leekepate ipikana:ma:ta: koto pi tombuaop a:ta:ma: na homeke mo somema: ipika: tondiki paeyao ana:na: kone pa kina: alo hata: pa

dipula mea lopaeyekeme.

³¹ Kutu pieke hauta: mo hande Kini halina: e pokaemeke mandane haliwekima: handaata: ikana:ma: ka:nda:ma: homolo hata: ika: Kini hali pa:ta: mo hau paeyao pua la haleekeme.

³² Mo Kini halima: koto pi opuaata: mo hande hali epena: wi leekeme. Kutupa ipiki pa:ta: alota: Neketa: ota: hoke hau piki e pokaasa: halie. Nakana:ma: I pa:ta: A:ta:ma: homee laa honke leeki homeke homekena:ta: mo hande naka: tondiki tieke paeyao Ima: pa paeyaowa:me.

³³ Kota: Ima: neke pa:ta: pa a:ta:ma: homoa: tupa: nakana:ma: naka: e mandake pokaepe some pa:ta: make koto tupa: kone a:ta:ma: homa:peke alee laata:

³⁴ mo Kini halima: mineke tieke pankolo hata: mo hande somema: ipika: mieke tondiki ota: paeyao ana:na: kone epeao paeyaena: handeteke hata: panisi pina: dipula mea lopaeyekeme.

³⁵ Yesuma: do onkoluma: pi lo a:mbolo hata: alota: Ikana:ma: ika: yankekena: hoke hau pimiki ekimanu ika: pukima: ota: hone na yonka:laemeka:na:ta: kota: yaka hepeni hala: Apa:ma: mo hande Kini halima: pieke tupa: kone iki paeyao pa:ta: make koto mandake tupa: kone pilieke leekeme.

19

*Toolī ka:taalu pita:la: ekina: mana: pi
(Maka 10:1-12)*

¹ Koto piekeeki manuna: pimanu la paeyeketa: Yesuma: mo Ka:lili kenke mina:pa:laota: mo Diodani ikali mone tea:na: wieke Diudia kenke nane peekeme.

² Wanda:hali wopuma: ipika: hoki nane teli mea pemekeme. Kutu pimikita: Yesuma: koto pa:ta: ika: hoke yenimanu paeyao epeawayekeme.

³ Mandane Pa:tisi haliwekima: ipiki tamuluekema: yeke ipiki pa:ta: lota: pita:la: pi ma:nda: dupa lemekeme. Hali ma:nda:ma: ota: pa ipika: hone pa:la: tupa: ipika: wanda: kiaaso yoka:la: ekita: mo nika: Lo Pi Ūla: ekima:ta: waleke ma:nda: wiala:pe laa lota: pimikime.

⁴ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Mo hande wanda:hali kini peao Wepieke Tekehalima:ta: hali pita: wanda: yaapo wepiekeme la:la: Baibolona: wape pea ula: pita: ikana:ma: na yata:pa alemepe.

⁵ Kota: koto hali wanda: yaapo wepieke pita:ma: Koda:ma: alota: Ima: hali pita: wanda: yaapo wepueke handaata: mo halima: ipika: apa: ama: mina:pa:lao ipika: wanda: yaapo ta:ma:ni peaata: tooli homeke halipipikie leekeme.

⁶ Koto leeke ekina:ta: ipilikita: yaapo na halo pelepepate ota: homeke halipipikie. Koto pa:leke handaata: koto hauta: ota: Koda:ma: ta:ma:ni peawaasa: hau yeleketa: wanda:hali ma:nda:ma: ota: na ka:taapeke alee leekeme.

⁷ Mo Pa:tisi haliwekima: koto Yesuna: pi opuolo hombo peaaso alota: Kotota: ota: ya:ka:na:ta: kota: mo Mosesi ipika: wape pea ula: pima: alota: Hali homeke ipika: wanda: kiaya:ka:na:ta: ipikana:ma: mo kiaasa: wanda: pa:ta: Neke ota: kiao tapaasome la:la: pi wape pea halaa pena: tapaapeke la:la:

ekita: pa ekipeke wape pea wia pa:la:pe laa lota:
pimikime.

⁸ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Mosesima:
koto piki wanda: kiao tapaasa: pi uleke wiki hauta:
kota: ika: puki ota: taka:la pa pa:leke handolo hata:
wia pa:la:me. Koto piekepate mo hande Koda:ma:
wanda:hali kini peayeke toma:na:ta: kutu piki hau
na piekeme.

⁹ Kota: ameta: Ima: iki pa:ta: dupa alome. Hali
ma:nda:na: wanda:ma:ta: ipilika: tooli halepeeki
na hoeyaasa:pate pa mo halima: ipika: kone kiao
tapao wanda: ma:nda: mia:ka:na:ta: kota: koto hal-
ima: ipika: kone mo ipilika: tooli halepeeke ka:tao
hoeyaasa:me leekeme.

¹⁰ Koto leekeeki opua ipika: disaipolo hali-
wekima: Yesu pa:ta: alota: Tooli pa:ta: kutu piki
hau wia:peke ya:ka:na:ta: kota: wanda: na miki pa
hata:ta: epilieke lemekeme.

¹¹ Yesuma: mo pi hombo peaaso alota: Do
walolo pita: pa paeyaoma: opua miniki hapeke na
ya:la:pate pa mandaali epi Koda:ma: kutu pina:
la:la: haliwekima: homeke opua miniki halimikie.

¹² Yesuma: iki pa:ta: opua:pe laata: Ta:ta: ta:ta:
piki haliweki halememe. Mandane haliwekita:
ika: ama:na: weleke pa:ta: kone hali atua
ma:nda:la: ekima: pu make mandane haliwekita:
wanda:halima: kija:yeke ekima: pu make kutupa
mandane haliwekima:ta: Koda:na: Kilu Tombuao
Hala:eki pa:ta: hone u pitolo hata: wanda: mina:la:
hauta: kiao halememe. Do pi opua miniki hapeke
ya:la: somema: miniki haena:e leekeme.

Yesuma: weki wandiki sunu wamo puma: puma: piekeeki

(Maka 10:13-16, Luku 18:15-17)

¹³ Mandane wanda:halima: weki wandiki sunu Yesu ipika: kikima: wataaso hata: yeni pina:yeke hatuku epemekeme. Kutu pimieki handolo mo ipika: disaipolo haliwekima: iki hando alo hata: tolu limikime.

¹⁴ Kutu pimikipate Yesuma: alota: Weki wandikisunu make I pa:ta: epena:ma: sa:sa: na pea:pa:peke. Pa ekipeke do weki wandikima: handeke wanda:halita: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala:eki ana:na: handilimikie.

¹⁵ Koto laata: ipikana:ma: mo weki wandiki manda ipika: kiki wiaata: koto pa:ta: mina:pa:lao peekeme.

Hamoko hayeke panake hali

(Maka 10:17-31, Luku 18:18-30)

¹⁶ Nate homeke ma:nda:na:ta: hali homeke Yesu pa:ta: a:pa alota: Disao. Ima: deto hala:eki muluekema:ta: epeke hau ma:nda: handoeki peonope laa lota: piekeme.

¹⁷ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Mo epeke hau pea:peke ekita: I pa:ta: pa ekipeke lota: pitelepe. Mo ota: a:pa:la: halita: homeke homeke hala:me. Koto ekina: nakana:ma: mo deto hala:eki muluekema: hone pia:ka:na:ta: kota: mo hande Lo Pi Ula:eki paeyao wopu telia pu hapeke leekeme.

¹⁸ Mo halima:ta: Handoeki pionope leeketa: Yesuma: alota: Hali ma:nda: ota: homena: na lia:peke. Kutupa hali ma:nda:na: wanda:na: hakopu na tunkula:peke. Pake na napeke.

Yayapiki pi na lapeke. Makeaaso kone ma:nda: maleke na lia:peke.

¹⁹ Naka: ama: apa: yaapona: pi opua:peke. Nakana:ma: neke naka: kone pukima: homa: handeteke hale tupa: mo mandane mandane wanda:hali pa:ta: make koto tupa: kone pea:peke leekeme.

²⁰ Mo panake halima: hombo peaaso alota: Koto ale pi ula:eki paeyaota: telia pu halome. Handoeki ma:nda: make peonope leekeme.

²¹ Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Naka: honema: Ita: ota: epeke haupiki some halueke hone wika:na:ta: kota: mo naka: wia hale ala:ta: ala:ta: paeyao mandane wanda:halima: hambena: laata: mo milipi manita: mandane natehali wanda:hali pa:ta: hale-hale pea:peke. Kutu pika:na:ta: kota: nakana:ma: mo hepeni tukiki pa:ta:ta: ale epeke epeke wopu mu halipikie. Koto ekina:ta: ya hoki telia:peke leekeme.

²² Mo panake halima: koto pi opitolota: ipikita: hamoko hali tieke hayeke ekima: pukima: ka:nda:ma: homa: paleke peekeme.

²³ Kutu pieke Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Hamoko wanda:halima: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: pa:ta: pua:peketa: ota: ana: siki na pilieke.

²⁴ Iki pa:ta: paa taa alo handa:e. Mo kemolo ma:na:ma: mo noi ka:ka:na: pa:ta: ana:na: honda: pamba yopua:peke ekina: ka:nda:ta: pa mo hamoko halima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: tukiki pa:ta: pua:peke ekina: mia:peke ka:nda: tupa: na milieke alome leekeme.

²⁵ Ipika: disaipolo haliwekima: koto pi opi-tolo iki ota: wopu tola:tia pominolo hata: alota: Koto pa:la: ekina:ta: kota: epima: ota: da:ta:la:eki mia:peke ya:la:pe lemekeme.

²⁶ Yesuma: iki handa: hake witolo alota: Koto hauta: wanda:halima: ika: kone koto pea:peke na ya:la:pate Koda:ma: homeke ana: pa:la:me. Koda:ma:ta: hau paeyao pea:peke ya:la:me leekeme.

²⁷ Pidama: Yesu pa:ta: pi alo alota: Opi. Nikana:ma: ala:ta: ala:ta: paeyao mina:pa:lao naka: hoki nane telioloma:me. Koto ekina:ta: nikana:ma:ta: aleke muluma:pe leekeme.

²⁸ Yesuma: hombo peaaso alota: Ima: ota: pi alome. Mo paa kini pilia: panake di kini pia:ka:na:ta: kota: mo wanda:halina: Eiyekema: ipika: ota: seliapo piki paa tiekema: hopiliaasa: you halina: sea manda pitia:ka:na:ta: kota: koto toma:na:ta: iki yaka 12 disaipolo haliweki make mo Isulaina: 12 tapake handeteke haluekema: ikana:ma: mo iki handeteke hala: sea manda pitilimikie.

²⁹ Kutaa make mo mandaali epi a:nda:ma: I teliolo hata: ika: da o ika: hameketiti o ana:titi o apa: ama: o weki wandiki sunu o kenkemanu make mina:pa:laemeka:na:ta: kota: do kenkena: hata: kone mo ika: mina:pa:laleme ale manuta: paa 100 tupa: lombei peao meata: deto hala:eki make milimikie.

³⁰ Koto pa:la:pate ame do biki tieke ula: mandane wanda:hali woputa: wetepe haena: laata: mo ame do biki na ula: mandane wanda:hali woputa: titina: halo yapilimikie.

20

Waini pu nokepeeke ena: onkoluma: pi

¹ Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekita: do tupa:e. Nate homeke ma:nda:na: hali homeke ma:nda:ma: mandane haliweki yenki haluekema: ipikana:ma: ipika: waini pu e pokaena:yeke da ka:la:paaso siki weilu peekeme.

² Mandane haliweki handa: wia ipikana:ma: alota: Ikana:ma: mulupeleme manita: nate homekena: 1 kina kulueke leekeeki opitolo haena: iki paeyaoma: homeke hone wimiki handaata: mo e pa:ta: tapaeyekeme.

³ Kutupa mo somema: paa 9 koloka: tupa: paa la:ka:la mo makedi hama pua koto pa:ta: mo mandane e na pokaemeke haliwekimanu handa: wiekeme.

⁴ Kota: ipikana:ma: koto haliweki pa:ta: alota: Ikana:ma: ya e pua pokaemeka:na:ta: Ima: iki pa:ta: yenki ota: ana:na: kone kulueke leekeme.

⁵ Kota: mo haliwekima: ipika: pi opua e pokolo pemekeme. Mo somema: kutu piki hauta: paa natepa pita: tepo nate leke yaapona: make paa piekeme.

⁶ Welealo nate leke yunki hata: teke pa:ta: ipikana:ma: mo makedi hama paa pua mandane haliweki handeekeme. Iki pa:ta: pua alota: Pa ekipeke do natena: nate lekemanu paeyaota: pa paeyaaso pimipe laa iki pa:ta: lota: piekeme.

⁷ Ikana:ma: hombo peaaso alota: Yenki e pokomono ma:nda:ma: niki na mia:me. Koto lemeke ipikana:ma: alota: Kota: a:pa:la:me mo ya waini pu e pua pokaape leekeme.

⁸ Nate pambolo pulu haena:ta: mo hande e teke halima: mo e haliweki handeteke haena: leeke hali pa:ta: alota: Mo haliweki wi laa mombelao ika: yenkimanu hala:peke. Yenki halolo hata: mo ota: wetepe siki kini pea e pokeme haliwekina:eki amba:la kini pea hala:tiki puaata: ota: titina: kini pimi haliwekina: ekita: paeyaaso hata: hala:peke leekeme.

⁹ Koto leeke opuaata: ipikana:ma: mo welealo nane nate leke yunki hata: kini pea e pokeme haliweki homeke homeke pa:ta: 1 kina hale hale piekeme.

¹⁰ Kutu piekeeki handaata: mo ota: da panake ka:la:paaso siki kini pu mea pokolo pemeke haliweki ika: yenki muluekema: ipuluta: Nika: yenkita: ota: haka:ta:pao kilieke hone wimikipate pa iki pa:ta: make homeke tupa: 1 kina ombu haleekeme.

¹¹ Kutu mo wetepena: yenki mimi haliwekima: ika: yenki meaata: mo e pokaemeke teke hali pa:ta: tulu tulu pi wopu alo hata: alota:

¹² Do ota: wetepena: mi haliwekita: pa 1 aowa homekena: e pokaemepate nikita: da ka:la:paaso kini pea nate holiki tiekena: poka pua welealo naneta: naoma:pate pa nakana:ma: iki pa:ta: hale mandake piki yenki niki pa:ta: make kiteleme lemekeme.

¹³ Mo e teke halima: iki homeke ma:nda: pa:ta: Someo laa alota: Opie. Ima: neke na makealome. Nakana:ma: nate homekena: e pokaala: ekita: 1 kina ana: pa:la:me laa homeke hone wiki handaata:

¹⁴ naka: yenki mea da pue leekeme. Ima: mo hande ota: wetepe sale nane mua: hali pa:ta: make

do neke pa:ta: kua: tupa: kone haluekema: hone pa:la:me.

¹⁵ Ya manima:ta: ya hone pa:la: tupa: kone pea:peke dia: ya:la:pe o Ima: ta:na:ma: homolo hata: mandane wanda:hali pa:ta: ale mandaneeki pa halo halo ekina: neketa: I yaapo ta:na:ma: na homelepe laa lota: piekeme.

¹⁶ Koto pi Yesuma: lo a:mbolo hata: alota: Koto ekina: mo ame biki na ula: mandane wanda:hali woputa: titina: haena: laata: mo ame biki tieke ula: mandane wanda:hali woputa: wetepe halo yapilimikie laa leekeme.

Yesuma: ipika: homa paa tiaapeke ekina: tana: tepo la haleekeeki

(Maka 10:32-34, Luku 18:31-34)

¹⁷ Yesuma: Diutuseleme pota:na: ipika: disaipolo haliweki homeke talo pu mea pulu hata: alota:

¹⁸ Opu:pe. Nikita: ame Diutuseleme da teke nane ta opa:liaasoma: handepe. Koto pa:ta:ta: mo yeni peao haleme teke haliwekima: make mo Lo Pi wape pea wala:tiki pu haleme haliwekima: make Wanda:halina: Eiyeye mea puata: homena:e laa maleke lilimikie. Kutaata: ikana:ma: ipiki mo Diendaili haliweki pa:ta: mea pua halimikie.

¹⁹ Koto haliwekima: ipiki kitaaso hata: ipika: lokena: dopi tao yumbua baota: homena: lilimikie. Kutupa ipikita: nate tepo wiaata: paa tiao da:taa halieke leekeme.

Sepedina: wanda:ma: honke leekeeki

(Maka 10:35-45)

20 Kutaata: Sepedina: wetekema: ipika: eiyeke yaapo ame_{le} Yesu pa:ta: a:pa tumiki yotua_o panda: pitolo hata: ala:ta: ma:nda: honke leekeme.

21 Yesuma: alota: Neketa: aleke hone peleke pitelepe leekeme. Koto leeke mo wanda:ma: hombo peaaso alota: Nakana:ma: Kini hali pitilipi natena: do ya weki yaapo naka: popeke nanema: weki ma:nda: pitu make hoeya: nanema: weki ma:nda: pitu pina: pi la: witolo I pa:ta: la: wie leekeme.

22 Koto leekepate Yesuma: mo wanda:na: eiyeke yaapo pa:ta: alota: Ipilika: honke alepe ekita: hone wotu na wiki hata: alepeme. Ima: mo ka:nda: pa:la: ekina: kapona: nolua: ekita: ipilikana:ma: make napa:peke ye_{le}pe leekeme. Iplikana:ma: ipika: pi hombo peaaso alota: Diki ana: pa:la:me lepekeme.

23 Yesuma: ipiliki pa:ta: alota: Ima: nolua: kapona:ta: ipilikana:ma: ota: nelipipikie. Pate ya popeke nane kiki pita: hoeya: nane kiki yaapo pa:ta: ma:nda: epi pitulu pa:la: ekita: laata: Ima: lapeke na ya:la:me. Koto ya Apa:ma: wamo pea tikitiki yao ula: pila: ale yaapota: mo ipika: mulu pa:la: hali yaapona: ekie leekeme.

24 Koto honke laeyekeeki mo hande mandane kiki yaapo disaipolo tonuma: opuaata: kota: koto hamala: pa:ta: mineke pankemekeme.

25 Kutu pieketa: Yesuma: iki mea momba:lao alota: Ikana:ma: handelememe. Kenke ma:nda: nane wanda:hali handeteke hao hala: haliwekima: ika: wanda:hali ana:na: kilu tombuao halememe. Kutupa ika: hali tieke tiekema: mo wanda:hali pa:ta: Dupa:pe laa pi wotu hapolo halemepate

²⁶ pa ikana:ma:ta: iki tukiki pa:ta: ma:nda:ma: mo koto hau pina: na lelimikie. Dia:me. Iki pa:ta: hali epima: I tieke halueke hone wia:ka:na:ta: kota: ipikita: iki paeyaona: e pokaasa: hali halieke.

²⁷ Kutupa hali epima: I titina: hali halueke hone wia:ka:na:ta: kota: ipikita: mo hande Wanda:halina: Eiyekema: pita:la: tupa: iki paeyaona: pahameke e pokaasa: hali halieke

²⁸ Pa ekipeke Wanda:halina: Eiyeketa: mo wanda:halima: ipika: e pokaena: loluekema: yeke na epeeke yekepate ipikana:ma: pa ika: e pokaaluekema: make ipika: da:ta:la: ekima:ta: iki wopuna: hoke hauna: yenki haluekema: yeke epea:me leekeme.

Yesuma: leke holupiki hali yaapo epeaeyekeeki

²⁹ Yesu ipika: disaipolo tonu ameḷe mo Dietiko mina:pa:lao pemekeme. Kutupa wanda:hali wopuma: iki teli mea pemekeme.

³⁰ Koto pulu haena:ta: mo pota: nepokona: pitipiki leke holupiki hali yaapoma: Yesu yopula:me pi opipikime. Koto ekina:ta: ipilikana:ma: wi alo alota: Deipidina: eiyekeo. Diki pa:ta: a:ta:ma: homa:e lepekeme.

³¹ Koto lepeke handa wanda:hali wopuma:ta: ipiliki pa:ta: alota: Pi na lapepema laa sa:sa: pimikipate ipilikana:ma: ota: wi aneke hapu paa alo alota: Deipidina: eiyekeo. Diki pa:ta: a:ta:ma: homa:e lepekeme.

³² Kutupa Yesuma: pota:na: hando hata: wi laa alota: Ima: ipiliki pa:ta: eki peano alepepe leekeme.

³³ Mo leke holupiki hali yaapoma: ipiki pa:ta: alota: Tekehalio. Dika: leke ki laae lepekeme.

³⁴ Yesuma: ipiliki pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: ipilika: leke wataeyekeme. Kutu pieke pita:ma:ta: ipilika: leke ki laata: epeke tupa: handeppekeme. Koto ekina:ta: ipilikana:ma: ipika: hoki nane telimeapepekeme.

21

Tekehali au la Diutuseleme daoni honda: pam-beekeeki

(Maka 11:1-11, Luku 19:28-40, Dioni 12:12-19)

¹ Yesuma: ipika: disaipolo haliweki tonka:na: mo Diutuseleme da teke pa:ta: pulu hata: ikana:ma: mo olipi teke hala: peiyene tea:na: hayeke Betepeisi da opolo epemekeme.

² Koto pa:ta: hata:ta: Yesuma: ipika: disaipolo hali yaapo tapaaluekema: hata:ta: dupa leekeme. Oli hala: da nane opolo pua:pa:peke. Kutu polo hata: koto kone donki hali ma:na: ikiki ankula: endi baala:eki handilipipikie. Kutu pia:ka:na:ta: kota: hola: tapao mea a:pa:pa:peke.

³ Kutupa ma:nda:ma: ipiliki pa:ta: pi ma:nda: lea:ka:na:ta: dupa lapa:peke. Tekehalima: muluekema: hone pa:la:me lapa:peke. Koto lep-eka:na:ta: kota: kutaa kone mea epoepena: lelieke leekeme.

⁴ Koto pieke hauta: mo hande potopede hali homekema: la: wiekeeki yaaluekema: piekeme. Koto la: wieke ekita: dupa.

⁵ Mo Saioni da teke tieke pa:ta: haleme wanda:hali pa:ta:ta: dupa lapeke.

Ika: kini tieketa: iki pa:ta: taa ipula: handa:pe.
 Ipikita: homu piki hali hata: mo donki
 ma:na:na: hoki manda pila:me. kutupa
 mo donki hali ma:na: ikiki manda pila:me
 lapa:peke laa leekeme.

⁶ Mo hande hali yaapoma:ta: Yesuma: leeke tupa:
 puaata:

⁷ mo donki ikiki ankula: hola: mea Yesu pa:ta:
 a:paata: ika: daumanu mo donkina: hoki manda
 yamaemekeme. Kutu pimikita: Yesu pitulu
 a:meiyekeme.

⁸ Wanda:hali wopuma: ika: daumanu lepolona:
 peolao yamoma: yamoma: pimikime. Mandane
 wanda:halima:ta: ti palekemanu yanda peolao
 yamoma: yamoma: pimikime.

⁹ Kutupa mo Yesu hatuku pulu hata: titina:
 hao wetepe hao pimiki wanda:hali paeyaoma: wi
 aneke hapu kini pea la: alu alu pitolo hata: alota:
 Hosa:na:e. Deipidina: eiyeke pa:ta: ta:na:e laata:
 Mo Tekehalina: bikina: ipula: halita:
 Koda:ma: ta:na:ma: homena:e. Koda:na:
 biki mea a:meiyamana:e

laa la:tia pemekeme.

¹⁰ Yesuma: Diutuseleme da teke nane hondo
 pamba peeketa: mo daoni wanda:hali paeyaoma:
 Koto ipula: someta: epiya:ka:ta:pe la: paleke paleke
 pu hando mombelemekeme.

¹¹ Kutu pieketa: mo ipiki hatuku epemeke
 wanda:halima: iki pa:ta: alota: Do halita: mo Ka:lili
 kenke nane hala: da Na:sa:tetena: potopede hali
 Yesue lemekeme.

*Yesuma: tembolo da pa:ta: peekeeki
 (Maka 11:15-19, Luku 19:45-48, Dioni 2:13-22)*

¹² Yesuma: mo hande Tembolo da pa:ta: hondo pambaata: koto pa:ta: mo ala:ta: ala:ta: hambemeke haliweki make tapaatiki pimiki haliweki iki paeyao tolu tankulupe miniekeme. Kutupata: mo mani topo pu hala: haliwekina: teipolomanu make mo melipu bamanu hambo haemeke haliwekina: pitieke alemanu make hoela: mipi baeyekeme.

¹³ Ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Mo Baibolo bukana: do pita: wape pea ula:me laata: Yaka data: wanda:halima: yeni pea:tiki pulu pa:la: dae lolo pelemepate ikana:ma:ta: do data: mo pake no hala: haliwekina: a:mbalo peleme da haena: alememe leekeme.

¹⁴ Ipikita: koto Tembolo da tukiki pa:ta: haena: kone ipiki pa:ta: epemeke mandane leke holupiki wanda:hali make dola:pake pieke wanda:hali make ipikana:ma: iki paeyao wamo peayekeme.

¹⁵ Yesuna: epeke epeke haumanu piekeeki make mo wekiwandiki sunuma: Tembolo da tukiki pa:ta: hata: Yesuna: biki daeyaluekema: mo Deipidina: eiyekena: biki yeiya: lamana:e lemekeeki opu pitolo hata:ta: mo hande yeni peao haemeke haliwekina: you haliwekima: make hande pi ula:eki wape pea walo hala: haliwekima: make mineke tieke kini pea pankolo hata:

¹⁶ ikana:ma: Yesu lota: pitolo alota: Nakana:ma: koto wekiwandikima: aleme pita: na opitelepe lemekeme. Koto lemeke Yesuma: alota: Aowe. Opiolome. Mo Baiboloma: alota: Nakana:ma: mo pota: pula: o andu nala: wekiwandiki sunu paeyaoma: ala:ta: ma:nda: na taleke yeiya: laasa: haumanu pina:yeke wala:tiaeme laa wape pea ula: pita: ikana:ma: na yata:pemepe laa hombo

peayekeme.

¹⁷ Koto laata: Yesuma: iki make Diutuseleme da teke make mina:pa:lao Bedani da nane polu peekeme.

*Yesuma: nose ti pa:ta: Kiliki na a:elipikie leekeeki
(Maka 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Koto da pa:ta: pelia da ka:la:peeketa: Yesuma: Diutuseleme da teke nane pa la:ka:la peekepate pota:na: tea:ma: homa:paleke peekeme.

¹⁹ Kutu pieke pulu hata: mo pota: nepokona: hayeke nose homeke handaata: mo ti teke pa:ta: peekepate kiliki na a:etolo hata: pa katake homeke hayekeeki handeekeme. Kutu pieke handaa ipikana:ma: mo nose pa:ta: alota: Wetepena: nakana:ma: kilikimanu ota: pa na a:elipikie leekeme. Koto leeketa: mo nose kutaa kone hapiekeme.

²⁰ Hapieke ekita: mo disaipolo haliwekima: handaata: penkilipa:tia pominolo hata: Yesu pa:ta: alota: Mo noseta: ekipa ai koto kone hapua pa:la:pe lemekeme.

²¹ Yesuma: hombo peaaso alota: Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Ikana:ma: hone tulaaso hata: hone ma:nda: na wimika:na:ta: kota: Ima: mo nose ti pa:ta: pua: tupa: kone ikana:ma: make ana:na: pea:peke yelieke. Kota: koto hau homeke dia: ya:la:pate ikana:ma: ika: kone do pote pa:ta: alo hata: Oni ikali pa:ta: pua lopee lemeka:na:ta: kota: mo potema: ota: pilieke.

²² Ikana:ma: ota: hone tulaemeka:na:ta: kota: mo ika: yeni pitolo honke alo alemeeeki kone ota: milimikie.

Epima: do wele kia:pe laa Yesu pa:ta: lota: pimikieki

(Maka 11:27-33, Luku 20:1-8)

²³ Yesuma: mo Tembolo da pa:ta: paa la:ka:la a:pa pita: wanda:hali pa:ta: pi walolo haena: mo yeni peao haemeke haliwekina: you haliweki make mandane da handeteke haemeke you haliweki make ipiki pa:ta: a:pa alota: Hande pu haleeki manuta: ekieki pea pu hata: pipe kutupa make neketa: epima: wele peae:ya:pe lemekeme.

²⁴ Yesuma: ika: pi hombo peaso alota: Ima: iki pa:ta: lota: pitoloeki homeke kone opua la kimika:na:ta: kota: iki pa:ta: make mo Ima: pu halo hau manuna: wele peao hala: halina: biki la kulueke.

²⁵ Dionima: bapitaisi peao haya: hauta: hepeni nane ekipe o kenke wanda:halina: ekipe iki pa:ta: lota: pitolome leekeme. Koto pi opuata: mo haliwekima: ika: ika: kone pi dupa lemekeme. Hepeni nane ekie loma:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: niki pa:ta: alota: Dionima: lo haya: pi manuta: pa ekipeke na miniki haemepe lelieke lemekeme.

²⁶ Kutaa make ikana:ma: alo hata:ta: Pa kenke wanda:halina: ekie lolo poloma:eki make do wanda:hali paala: pa:la:me. Pa ekipeke iki paeyaoma: Dionita: Koda:na: pi la: mea halo haya: halie lo halememe lemekeme.

²⁷ Koto ekina: ikana:ma: Yesu pa:ta: alota: Niki na handoloma:me lemekeme. Koto lemeke Yesuma: hombo peaso alota: Kota: Ima: make yaka pu halo hau manuna: wele peao hala: halina: bikita: iki pa:ta: na la kulueke leekeme.

Eiyeke yaapona: onkoluma: pi

²⁸ Yesuma: iki pa:ta: alota: Do ekina:ta: ikana:ma: eki hone witemepe. Hali homekema: weki yaapo mondu wiekeme. Kutupata: nate ma:nda:na: ipika: mupeke weki pa:ta: puaata: dupa leekeme. Ya wekio. Neketa: ame mo ya hande waini pu ena: e pokolo poelena:e leekeme.

²⁹ Titina:ta: mo wekima: kipieke na pokolo polueke leekepate kone pa wetepena: ipika: hone topo pea wiaata: paa pokolo peekeme.

³⁰ Kutupa mo halima: ipika: wetepe weki pa:ta: make homeke tupa: kone pua leekeme. Koto leekeeki opuaata: ipika: wetepe wekima: alota: A:pa:la:ma: pulueke leekepate pa na pulupeke ki-aeyekeme.

³¹ Kutupa koto weki yaapo ma:nda: hondoma:ta: mo hande atekema: hone piekeeki peayekepe leekeme. Ikana:ma: hombo peaaso alota: Ipika: mupeke wekima: homekee. Koto laata: Yesuma: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Hande dakisi mu hala: haliweki pita: yolo haleme tapakema: iki mina:pa:lao ikana:ma: amba:la oli Koda:na: Kilu Tombuao Hala: pa:ta: pu halememe.

³² Hande Dioni bapitaisi peao haya: somema:ta: iki teke pa:ta: a:pa hata: mo lea: pi opua ota: na miniki haememe. Pate mo hande dakisi mu haleme tapake pita: yolo haleme tapakema:ta: ipika: pi opua ota: pimikime. Kota: koto hoke wanda:halima: pimi ekita: ikana:ma: mo handolo hata: kone wetepe ika: hone topo pea hone na tulaememe.

*Hoke haliwekima: e handeteke haemekeeki
(Maka 12:1-12, Luku 20:9-19)*

³³ Yesuma: alota: Onkoluma: pi ma:nda: doma: ikana:ma: opua:pe. Hali homeke ma:nda: ipika: kenke tieke wiekeme. Koto kenke pa:ta:ta: waini pu e pokeekeme. Kutaata: mo eta: pape piekeme. Kutupa mo waini kiliki yombu tombua bepi pia:peke naku awaata: mo ena: pake nala: hali handeteke pitepeke da hokulupeke a:eliayekeme. Kutaata: mo hande eta: mandane haliwekima: handeteke haena: yenki tieketa: ika: minolo hata: hosikima:ta: ipiki pa:ta: hala:tiki pina:yeke iki pa:ta: halaa ipikita: papate peekeme.

³⁴ Wetepena: mo waini kiliki talemeke nate opolo epeeketa: mo hande haliwekima: wialimi ipika: putu piliki meaena:ta: ipika: e pokaemeke haliweki iki pa:ta: tapaeyekeme.

³⁵ Kutu piekepate mo e handeteke haemeke haliwekima: iki handaa da:ka:pa: minolo hata: ma:nda:ta: yombua bao kutupa ma:nda:ta: ota: homena: lu make ma:nda:ta: toopima: limikime.

³⁶ Kutu pieketa: mo hande e poko halaa peeke somema: mo hande ipika: amba: tapaeyeke haliweki haka:ta:pake e pokaemeke mandane haliweki tapaeyekeme. Kutu piekepate mo e handeteke haemeke haliwekima: iki pa:ta: mandake hau ombu pimikime.

³⁷ Paeyaaso naneta: mo hande e teke halima: mo hande haliweki pa:ta: ota: ipika: weki iki pa:ta: pena: tapaeyekeme. Ipika: honema: kone alota: Ya wekina: pita: ota: opua pilimikie leekeme.

³⁸ Kutu piekepate mo hande e handeteke haemeke haliwekima: mo hande teke halima: tapaeyeke weki epeekeeki handaata: kota: ikana:ma: ika: hone lombolo hata: alota: Hande e

tekehali ipika: anketeke mulu pa:la: wekita: koto ipula:ma: ota: lumana:e la alota: Luma:ka:na:ta: mo eta: kota: ota: nika: e wilieke lemekeme.

³⁹ Koto laata: ikana:ma: mo some da:ka:pa: min-
imikime. Ta:nka:pa: minaata: mo e tikene yola:
mea miniki puaata: lia homaemekeme leekeme.

⁴⁰ Koto pimanu la paeyeketa: Yesuma: iki lota:
pitolo alota: Do ena: tekehali opolo epea:ka:na:ta:
kota: mo e handeteke haleme haliweki iki pa:ta:ta:
ipikana:ma: eki haumanu pealia:pe leekeme.

⁴¹ Ikana:ma: ipika: pi hombo peaaso alota:
Ipikana:ma: mo hoke haliweki homena: liaata: mo
waini kiliki talimi natena: ika: eki minolo hata:
putu piliki ipiki pa:ta: epeke tupa: hala:tiki pulu
pa:la: mandane haliwekima: handeteke haena:
haliekee lemekeme.

⁴² Yesuma: iki pa:ta: alota: Mo Baibolo bukana:
wape pea ula: pima:ta: dupa la:la:ma: na
yata:pelemepe.

Mo da a:eyo haemeke haliwekima: Hoela:me laa
kiaemeke toopi kone ameta: keneme pa:ta:
mo dana: teke toopi ula:me.

Kutu pieke ekita: Tekehalima: kone pia:me.
Koto ekina: koto hau nikana:ma: handolo
hata: Ba:sa:sa:e. Tekehalima: peaasa: haue
aloma:me

laa la:la:me leekeme.

⁴³ Koto ekina:ta: iki pa:ta: Ima: dupa alome.
Mo iki pa:ta: kieke Koda:na: Kilu Tombuaa Hala:
ekita: paa yoka: mea mo epeke kiliki a:elo pa:la:
wanda:hali pa:ta: halieke alome leekeme.

⁴⁴ Mo koto toopi manda lopilia: hali ma:nda:
a:nda:ta: ota: pindi pilieke. Kutupa make mo toop-
ima: hali ma:nda: a:nda: manda lopea:ka:na:ta:

kota: mo someta: yombua bao dokolo au lalieke leekeme.

⁴⁵ Mo hande Pa:tisi haliwekima: make yeni peao haemeke you haliwekima: make mo hande Yesuma: leeke onkoluma: pi opitolota: ika: hone pa:ta:ta: Nikina: kone ala:me hone witolo hata:ta:

⁴⁶ ikana:ma: Yesu da:ka:pa: minuluekema: taapemekepate wanda:halima: Yesuta: potopede hali hala:me hone wimiki handaa ikana:ma: mo wanda:hali pa:ta: paala:ma: homolo hata: paemekeme.

22

Wanda: minolo ne pamba:la: ekina: onkoluma: pi (Luku 14:15-24)

¹ Yesuma: wanda:hali pa:ta: pi loluekema:ta: onkoluma: pi manuma: paa la halolo alota: dupa

² Mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: hau pa:la: ekita: do tupa: pa:la:me. Nate homeke ma:nda:na: mo kini hali homekema: ipika: eiyekena: wanda: hapita:la: ne pambaluekema: tikitiki yayekeme.

³ Kutupata: koto ne nolo epena:ta: mo ika: biki-manu ula: wanda:hali handa: mulu pa:na: ipika: e pokaemeke haliweki tapaeyekepate mo hande biki wia: wanda:hali paeyaoma:ta: a:pa:pa:peke ki-aemekeme.

⁴ Kutu pimikita: mo hande kini halima: pa ipika: mandane e pokaemeke haliweki iki pa:ta: do pi paa pua lawape laa tapaaso alota: Ya neta: amba: tikitiki yaasome. Ya hali kao ma:na:manu make imeke piki kao mandane ekimanu make lu

kepa ala:ta: ala:ta: paeyao tikitiki yao witoloma: ai
ipupa: lapa:peke leekeme.

⁵ Mo biki amba: wia: wanda:halima: koto leeke
pi opemekepate pa kiao ika: hone piekeeki ta:ta:
ta:ta: pulu pemekeme. Hali ma:nda:ta: ipika: e
pokolo peekeme. Hali ma:nda:ta: ipika: sidowa
pa:ta: e pokolo peekeme.

⁶ Kutaa make mandane haliwekima:ta: mo
hande tapaeyeke haliweki da:ka:pa: minaata:
luma: luma: pimikime.

⁷ Kutu pimikieki mo kini halima: opitolo hata:
mineke tieke wopu pankeke handaa mo hande
haliweki lu make ika: da tekemanu yanko pina:
ipika: ami haliweki tapaeyekeme.

⁸ Kutu pieketa: mo kini halima: ipika: e poka-
meke haliweki pa:ta: alota: Ya wekina: wanda:
mina:la: ne pamba:la: ekita: tikitiki yao ula:pate
mo hande biki amba: wia: wanda:halita: ana: na
piki wanda:hali ya:la: ekina:

⁹ ikana:ma: mo toko pota: tieke tieke pa:ta:manu
pua handilimi wanda:hali paeya tapaota: pa mo
ne nolo ipupe lapa:peke leekeme.

¹⁰ Koto leeke opuaata: mo e pokaemeke hali-
wekima: mo toko pota: tieke tiekemanu paeyao
pa:ta: wanda:hali weiya momba:laluekema:
pemekeme. Puaata: ikana:ma: hoke wanda:hali
epeke wanda:hali paeyao momba:laota: mo
hande ne mombelemeke da pa:ta: hatuku mea
pemekeme. Kutu pieketa: koto wanda:halima: mo
hande Kini halina: da ota: tumbaemekeme.

¹¹ Koto a:pa pitimiki wanda:hali handu-
luekema:ta: mo hande kini halima: da pa:ta: hondo
pambeekeme. Kutu pitolo hata: handeekepate

hali homekema: mo hande wanda: mina:la: natena: pambaasa: aka: na pambao pitiekeeki handa: wiekeme. Kutu pieke mo kini halima: mo hali pa:ta: alota:

¹² Someo. Mo hande aka: na pambaaketa: do pa:ta: ekipa epepe laa lota: piekepate mo somema: pi ma:nda: na leekeme.

¹³ Kutu pieke mo kini halima: ipika: e pokae-meke haliweki pa:ta: alota: Koto halina: kiki anke yaapo tonkao lepe peaata: mo timba: la pambeke pa:ta: hama yolo lopaapa:peke. Koto pa:ta:ta: ipika: kake lenkene laaso hata: e wi lo haena:e leekeme.

¹⁴ Yesuma: koto pi lo paeyaaso hata: alota: Wanda:hali woputa: wi ala:pate homeke homeketa: ma:leke lila:me leekeme.

Sisana: dakisi mani
(Maka 12:13-17, Luku 20:20-26)

¹⁵ Mo hande Pa:tisi haliwekima:ta: mo Yesuma: leeke pi opuaata: hama nane a:nda: pua lombolo hata:ta: ipikana:ma: pi lo hoeyaasa:eki handuluekema: lota: pita:la: pimanu hone pambao wimikime.

¹⁶ Mo hone pambao wimiki lota: pita:la: pi manuma: ipiki tamuluekema: ika: disaipolo haliweki make Hetodi ame:le ta:ma:ni pieke haliweki make Yesu pa:ta: tapaemekeme. Koto haliweki a:pa ipiki pa:ta: alota: Wala:la: Halio. Neketa: ota: pimanu lo hala: halie. Kutaa nakana:ma: wanda:hali pa:ta: hone ma:nda: ma:nda: na u hake iki paeyao pa:ta: mandake hau piki wanda:halie laaka:na: Koda:na: ota: hau pita:la: pi homeke walo haleme la alota:

17 Naka: wili honeta: eki hone wilipe. Niki opuomono lakia:peke. Mo kapomani tieke Sisa pa:ta: dakisi mani hala:la: ekita: a:pa:la:pe o hoela:pe. Halomana:pe o na halomana:pe lemekeme.

18 Koto lemeketa: Yesuma: ika: kekeke hake hone pambao wimikieki handolo hata: alota: Ikita: hoke makeaasa: haliwekie. Ya anketa: ekipeke yola: lemepe laa la alota:

19 Mo dakisi hamba:la: toopi homeke I pa:ta: wala:pe leekeme. Koto leeke ikana:ma: toopi homeke ipiki pa:ta: mea a:pa halemekeme. Kutu pimiki handa iki pa:ta: mea walolo alota:

20 Do aḡ aḡ pita: biki yaapota: epina:eki ka:ta:pe laa lota: piekeme.

21 Sisana: ekie lemekeme. Koto lemeke Yesuma: iki pa:ta: alota: Sisana: alemanu meata: kota: Sisa pa:ta: kone pa mea hala:pa:peke. Kutupa Koda:na: alemanu ya:ka:na:ta: kota: Koda: pa:ta: kone pa mea hala:pa:peke leekeme.

22 Mo haliwekima: koto pi opuaata: penkili polo hata: Yesu haena: mina:pa:lao pemekeme.

*Homa paa tiaalo pa:la: pi
(Maka 12:18-27, Luku 20:27-40)*

23 Koto homeke natena: kone pa mandane Sa:dusi haliwekima: Yesu ombu lota: puluekema: epemekeme. Mo Sa:dusi haliwekita: mo hande ota: homemeke wanda:hali paa na tialieke lo haemeke haliwekie.

24 Ikana:ma: Yesu pa:ta: a:pa lota: pitolo alota: Wala:la: Halio. Mosesima: alota: Hali ma:nda:ma: ipika: hameke mupeke halita: wanda: pa haena: wekiwandiki na mendiki homea:ka:na:ta: kota: mo ipika: hameke wetepe nane halima: wanda:

kosa: piki meata: ipika: homeeke hamekena:
wekiwandiki sunu mendiaena: lena:e la:la:me
lemekeme.

²⁵ Koto ekina: hamala: hamala: watake hata: do
pa:ta: haemekeme. Kutupa mo mupeke halita:
wanda: mea hao homeekeme. Kutu piekepate
ipikana:ma: weki ma:nda: na mondu wiki home-
eke handaata: mo wanda: kosa: pikita: ipika: hoki
pa:ta: halima: miekepate pa ipikana:ma: make

²⁶ wekiwandiki na mondu wiki homeekeme.
Koto some homeeketa: paa tepo peao halima:
miekepate make koto homeke hau kone piekeme.
Hameke hamala: hamala: watake hata: hali paeya
tapao pa:ta: koto homeke hau kone piekeme.

²⁷ Kutu pea:tiki pua paelo pulu hata:ta: mo
hande wanda: make homeekeme.

²⁸ Kutu piepate mo wanda:hali paa tialimi
natena:ta: mo hande wanda:ta: ota: epina: wanda:
halia:pe. Pa ekipeke mo hande watake hata: hali
paeyaoma: mo homeke wanda: kone mimiki ek-
ina: alome lemekeme.

²⁹ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ikana:ma:
pi tieke lo hoeyaasememe. Pa ekipeke. Ikana:ma:
mo Baibolo bukana: wape pea ula: ekimanu pita:
Koda:na: wele pu hala: ekimanu yaapo na han-
delememe.

³⁰ Amba: homemeke wanda:halima: paa tia-
meka:na:ta: wanda: na miki hali na peke oli hepeni
nane enisolo tapake haleme tupa: pa hao hal-
imikie leekeme.

³¹ Kutupa Yesuma: pi ma:nda: alota: Mo hande
homemeke wanda:hali paa tiaalo pelemeeeki pa:ta:
Koda:ma: ipika: wape pea ula: pina: iki pa:ta: lea:
pita: na yata:pemepe. Ipikana:ma: alota:

³² Ita: Eipoloha:ma:na: Koda: make Aisa:kena: Koda: make Dieikopena: Koda: make halome la:la:me. Kota: koto Koda: ipikita: deto halo peleme wanda:halina: Koda: hala: ekina:ta: ipikita: homolo peleme wanda:halina: Koda: dia:me leekeme.

³³ Mo mombelemeke wanda:halima: koto leeke pi opitolota: mo pina: paala: pieke penkili polo hata: leke opo handa: hake wimikime.

Mo pi wiekeeki tieke

(Maka 12:28-34, Luku 10:25-28)

³⁴ Yesuma: leeke pi opimiki handaa mo hande Sa:dusi tonuma: lapeke pi mateeke e pondo na lemekeeki handolo hata:ta: mo Pa:tisi tonu make Yesu pa:ta: pua mombelemekeme.

³⁵ Kutupata: mo Lo Pi walo hayeke hali homekema: Yesu tamuluekema:ta: pi dupa lota: piekeme.

³⁶ Wala:la: Halio. Mo Lo Pi ula: ekimanu paeya tapaota: hando ekita: ota: tieke anekepe leekeme.

³⁷ Yesuma: mo pi hombo peaaso alota: Dihopa naka: Koda: pa:ta: naka: puki paeyaoma: make naka: temoko paeyaoma: make naka: hone witeleeki paeyaoma: make pukima: homo hapa:peke la:la:me.

³⁸ Do alo pi ula: ekita: mandane pi ula:eki paeyao ota: lombei piki titina: pi ula: ekie.

³⁹ Kutaata: mo namba 2 pi ula:eki make mandake tupa: kone dupa ula:me. Neke pa:ta: naka: kone a:ta:ma: homele tupa: kota: da wanda:hali pa:ta: make a:ta:ma: homo hapa:peke la:la:me.

⁴⁰ Do pi ula:eki yaapona: tukiki pa:ta: mo hande Mosesima: pi wiekeeki paeya tapao make po-topede haliwekima: walemeke ekimanu make paeyao do titina: pi ula:eki yaapoma: handeteke hala:me leekeme.

*Ketisona: tapake apa:ta: epipe
(Maka 12:35-37, Luku 20:41-44)*

⁴¹ Nate ma:nda: a:nda: Yesuma: mo mombele-meke mandane Pa:tisi haliweki pa:ta: alota:

⁴² Ketiso pa:ta:ta: ikana:ma:ta: eki hone wite-mepe. Ipika: apa:mei hali tieketa: epipe leekeme. Ikana:ma: hombo peaaso alota: Ketisota: Deipidina: tapake wekie leekeme.

⁴³ Koto leeke Yesuma: alota: Kota: kotota: ota: ya:ka:na:ta: pa ekipeke handaa mo Holi Sipitidima: Deipidina: hone u tiaaso haena: Deipidima: Ketisota: Tekehalie laa leekepe.

⁴⁴ Kota: Deipidima:ta: dupa leekeme.

Mo Dihopama: yaka Tekehali pa:ta: dupa leekeme. Naka: a:nda: tunkuliki haliwekita: naka: anke oto pa:ta: mea pitaaluekema: neketa: yaka popeke nane kiki nanema: pita:peke laa la:la:me.

⁴⁵ Deipidima: ipika: kone Ketiso pa:ta:ta: Yaka Tekehalie la:la: ekina:ta: kota: Ketisota: pa ekipa ipika: tapake weki haliepe laa leekeme.

⁴⁶ Mo koto Yesuma: iki pa:ta: lota: pieke pina:ta: homeke ma:nda: a:nda:ma: hombo peapeke na yeekeme. Kutupa koto pi la hayeke aneta: hali ma:nda:ma: ipiki la handuluekema: mo lota: pita:la: pi mandane ekimanu lapeke paala:ma: homolo hata: ota: na leke paekeme.

23

Yesuma: mo pamba: na piki hau manuna: kinki piekeeki

(Maka 12:38-39, Luku 11:43-46, 20:45-46)

¹ Koto pi wala paeyeke hoki naneta: Yesuma: wanda:hali pa:ta: make ipika: disaipolo haliweki pa:ta: make pi ma:nda: dupa leekeme.

² Mo hande pi ula: ekimanu walo haleme haliwekima: make mo Pa:tisi tonuma: make iki paeyaoma:ta: mo hande Mosesima: waleeke tupa: kone iki pa:ta: moka:la: tiao walo halememe.

³ Koto ekina:ta: kota: mo ikana:ma: waleleme mana: pimanu paeyao ota: telimea pu hapa:peke. Kutu pulu pelemepate mo ika: lokema: pu haleme haumanu homeketa: ota: na honda: mea pea:pa:peke. Pa ekipeke ikana:ma:ta: mo ika: waleme pimanu kone ikana:ma:ta: ota: na pu halemeke handa loa:me.

⁴ Ikana:ma:ta: wanda:halina: peiyoko manda ka:nda: piki alemanu tonkao tiao halemepate pa ikana:ma: kiao ika: kiki malekesiki tindipao ma:nda: a:nda: ota: na tamba: mea tialimikie.

⁵ Ika: pu haleme hau paeyaota: pa wanda:halima: handaena: pu halememe. Ika: you taado manda pokede nu dake petipekemanu wepu make kutupa mo kiki maketopa: yaapona: make homeke tupa: kone pokede nu dakemanu wepiaata: Koda:na: pi tunkula ula: ekimanu wape pea panko hopa:liao yamaata: ta pomua:tiki piteme handa:e. Kutupa make ika: dau tumiki kake nina:ta: ota: haka:ta:pao au laaseme pu honiki honiki make taa piteme handa:e.

⁶ Kutaa make mo haliwekina: honema:ta: ne pamba:tiki pimiki nate nina: make yeni da pa:ta:manu pita:tiki pimiki nate nina: make wanda:halima: mo you haliwekina: pita:peke sea manuna: iki ombu mea pitatiki pina:yeke ta:na: wopu homo halememe.

⁷ Makedi hama mombili ale nina: wanda:halima: iki manda:hande pitolo ika: bikimanu mea a:meiyaluekema: Disao. Epeke da ka:la:paasoe la:tiki pina: ta:na:ma: wopu homelememe.

⁸ Mo haliwekima:ta: kutu pu halemepate pa ikana:ma:ta: wanda:halima: iki pa:ta: Disao pi na lena: lapa:peke. Pa ekipeke. Ika: Disata: homeke haena: iki paeyaota: hamala: hamala: halememe loa:me.

⁹ Kutupa make ikana:ma: do kenkena: ma:nda: pa:ta: Apa:o pi na lapa:peke. Pa ekipeke. Ika: Apa: homeke homeketa: hepeni hala:me.

¹⁰ Kutaa make wanda:halima: iki pa:ta: You halie pi na lena: lapa:peke. Pa ekipeke. Ketiso homeketa: ika: you hali hala:me.

¹¹ Mandali epita: iki tukiki pa:ta: ika: aneke hali halo pia:ka:na:ta: kota: ipikita: iki paeyaona: hone pa:la: hau peao hala: hali yelieke.

¹² Pa ekipeke hali epima: ipika: kone Ita: tumiki hali hanoe lo halia: halita: kota: ipikita: ota: hosiki siki haena: lelieke. Koto pa:la:pate epima: ipika: honema: kone dekepo haya:ka:na:ta: kota: koto someta: you hali haena: mea a:meiyalieke laa leekeme.

Yesuma: tapake yaapona: haumanu peneme

*yayekeeki**(Maka 12:40, Luku 11:39-42,44,52, 20:47)*

¹³⁻¹⁴ Koto pi laa paeyeketa: Yesuma: alota: Iki Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme haliwekie. Ikana:ma:ta: mo hepenina: Kilu Tombuao Hala: eki pa:ta: honda: pamba:la:eki kiaaso hata:ta: mo poluekema: hone pa:la: wanda:hali puaama:na: ika: leke popelekena: kone mo honda: pambolo peleme pota: pa:ta: pota: kake katolao halememe.

¹⁵ Iki mo Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme haliwekie. Ikana:ma:ta: pa mo hande homeke hali mea ika: tapakena: tunao haena:e laa lapeke ekina: kone mo da yu paeyao lia lopao pomu haleme haliwekie. Kutaa mo some handa: wia:ka:na:ta: kota: ipikita: iki mo ti to hala: ekina: eiyeke tonu halemeeiki ota: lombei peao haena: lelimikie.

¹⁶ Iki pa:ta: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: leke holupa pota: na hande hata: kone Do pota:na: ipupe laa lo haleme haliwekie. Ika: waleme pi manuta: dupa Mandali epima: mo tembolo dana: biki la alo hata: hali keke pi la: wia kone paa topo pia:ka:na:ta: pa aleta: ma:nda: dia: ya:la:pate pa mo somema: tembolo da tukiki pa:ta: ula: kolona: biki la alo hata: hali keke pi wia:ka:na:ta: kota: koto pita: ota: topo pia:peke na ya:la:me laa walo halememe.

17 Ikita: leke holu piki you hoke haliwekie. Hando ekita: ota: ekipe. Mo tembolo da pa:ta: pa u pelia hala: kolope o mo kolo yako peao hala: tembolo dape laa Ima: iki pa:ta: lota: pitolome leekeme.

18 Ika: waleme pi ma:nda:ta: dupa Mandali epima: mo olodana: biki la alo hata: hali keke pi la: wia kone paa topo pia:ka:na:ta: kota: pa aleta: ma:nda: dia: ya:la:pate pa mo somema: mo oloda manda ula: hotekena: biki la alo hata: hali keke pi wia:ka:na:ta: kota: koto pita: ota: topo pia:peke na ya:la:me laa walo halememe.

19 Ikita: leke holu piki haliwekie. Hando ekita: ota: ekipe. Mo oloda manda ula: pa hala:la: hotekepe o mo hoteke yako peaasa: olodape laa Ima: iki pa:ta: lota: pitolome leekeme.

20 Koto ekina:ta: mandali epima: mo olodana: biki laa hali keke pi wia:ka:na:ta: kota: koto somema: mo oloda make mo oloda manda ula: ale paeyao make hali keke pi wita:la:me.

21 Koto tupa: kone hali epima: mo tembolo dana: biki laa hali keke pi wia:ka:na:ta: kota: mo tembolo da make koto tembolo da pa:ta: hala: Koda: pa:ta: make hali keke pi ombu wita:la:me.

22 Kutupa make hali epima: hepenina: biki laa hali keke pi wia:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: Koda:na: kilu tumbua o hala: sea make koto seana: pila: Hali pa:ta: make hali keke pi ombu wita:la:me.

23 Iki mo Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme haliwekie. Ikana:ma: ika: ne tende peaasa: tekia: o

pa:sa:ta:ma: handeke ale sunu kiki yaapo telipata: putupa homeke Koda: pa:ta: taiti haluekema: yeke epeke telipuluekema: hone wopu u halememe. Kutu pu halemepate kone pa mo wanda:halina: ka:nda:manu epeao epeke tupa: telipeao make a:ta:ma: homo make ota: tikitiki hau pita:la: eki-manu make koto mo hande Lo Pi ula: ekina: ota: titina: pimanu paeyao ota: hone yonka:lalememe. Dia:me. Kotoeki manuta: ota: pea:tiki pitolo hata: mo mandanekeeki make na mina:pa:lapa:peke.

²⁴ Ikita: leke holupa pota: na handeke hata: kone do pota:na: ipupe laa lo haleme haliwekie. Ika: supumanu pa:ta: pila: amumu sikita: epeke tupa: siki talopu mea bao halemepate kone mo kemolo ma:na: tieke aneke kone ika: supu tapu pa mea yola:niao halememe.

²⁵ Iki mo Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme haliwekie. Ikana:ma: ika: kawasomanu pita: kapomanu yaapona: hama: naneta: epeke tupa: tandepa witolo kone tukiki yaapo pa:ta:ta: lokena: hone pa:la: haumanu pita: pasa:tei pita:la: haumanu paeyaoma: tumbulu bao ula:me.

²⁶ Iki leke holupiki Pa:tisi haliwekio. Titina: mo ika: kapo tukiki pa:ta: tala:la: hoke ale amba:la tanda:pa:peke. Kutu pimika:na:ta: mo kapona: manda make ana:na: tanda:pa wilieke.

²⁷ Iki mo Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme hali-

wekie. Ikita: mo hama nane ota: hakepiki ma:na: kenke liala: hali lapa:da tupa: halememe. Koto hali lapa:da manuta: hama: naneta: epeke hau pea hake pea ula:pate tukiki pa:ta:ta: hali toko tandepoke holiki manuma: tumbao u hala:me.

²⁸ Koto hali lapa:da tupa:ta: wanda:halina: leke popelekena: ika: lokema: piteme hau manuta: ota: epeke hau pu hala: haliweki leke halemepate oni tukiki pa:ta:ta: makea makea hau make hoke hoke hau manuma: make tumbulu baalememe.

²⁹ Iki mo Lo Pi ula:eki walo haleme haliweki make Pa:tisi haliweki make iki paeyaona: hoke yenki tieke ipuleke handolo ekina: I paala:e. Ikita: hoke makeaaso yayapiki hau pu haleme haliwekie. Ikana:ma: mo amba: homemeke potopede hali manuna: lapa: mandata: epeke toopi da siki a:eyo make mo amba: ota: epeke hau pu hao home-meke wanda:halina: nimina tiaasa: a:emeke pa hala: ale manuna: au laaso ombu hao halememe.

³⁰ Kutu pitolo hata: ikana:ma: ika: honema:ta: Mo hande ika: apa:mei tonu haemeke toma:na: haoma:ka:na: yoluta: kota: nikana:ma: mo hande potopede haliweki lia homaema: tupa: na lia:tiki pulu puma:me laa lo halememe.

³¹ Koto pi aleme ekima:ta: ikana:ma: ika: kone mo potopede tonu limiki haliwekina: tapake weki wandiki halemeeke peneme yaasememe.

³² Kota: a:pa:la:me. Kotota: mo ika: apa:mei tonuma: kini pimiki hoke hau manuma: pa:la:ma: ikana:ma: paa paeyaapa:peke.

³³ Ikita: keto manuna: eiyeke tonu kone keto halememe. Ikana:ma:ta: iki mo ti to hala: ale pa:ta: pomena: tapaalo pa:la: ekita: ekieki pa wendu-

lumeke hone wilimipe.

³⁴ Koto ekina:ta: Ima: iki pa:ta: dupiki pi alome. Ima:ta: mo mandane potopede haliweki make mandane hone wotu ula: haliweki make mo yaka pi wala:la: haliwekimanu make iki ame~~le~~le haena: tapaalo polopate mandane haliwekita: ikana:ma: lu bao make mandane haliwekita: a:ka:tei wapepiki tina: lu endialimikie. Kutaata: mandane haliwekita: mo ika: yeni pu haleme da tukiki pa:ta: hata: yombua baalimikie. Kutupa mandane haliwekita: da teke homeke pa:ta: yokaata: da teke ma:nda: pa:ta: yoka pa:na: tolu lia:tiki pilimikie.

³⁵ Kutu pilimi ekina: pulu pa:la: ekita: dupa alome. Mo hande hoke hau na pimiki epeke wanda:hali paeya tapao pa pahameke limiki ekina: yenkita: iki nane la: mea lopaalieke. Koto alo ekita: mo hande hoke hau na pieke Eipolo pa:ta: kini pu mea lu tiki puaata: mo hande ikana:ma: tembolo da oloda yaapo tukiki pa:ta: limiki Beta:kia:na: eiyeye Sekataiya litolo lunaimieke ekina: alome.

³⁶ Ima: ota: ota: pi alome. Mo hande pa hameke limikieki paeyaona: hoke yenki paeyaota: do ame haleme wanda:hali pa:ta: ipilieke laa leekeme.

*Yesuma: mo Diutuseleme daonina: a:ta:ma: homeekeeki
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Yesuma: alota: Diutuseleme Diutuselemeo. A:ta: tiekee. Nakana:ma: hoto paeyao mo potopede haliweki lia:tiki lia:tiki pu make Koda:ma: neke pa:ta: ipika: pi mea epena: tapaeyeke haliweki make toopima: lu haleme.

Hoto paeyao mo hande koka:la: inkiki ipika: popakema: ikikimanu panka: mina:la: tupa: Ima: make naka: wekiwandiki ya kikima: hapisa: pu halopate nakana:ma: kiao haleme.

³⁸ Koto ekina:ta: naka: data: hankoko taa pa:la: handa:e.

³⁹ Ima: neke pa:ta: alota: Ame do aneta: I ai na handolo pelepate pa nakana:ma: I pa:ta: alota: Tekehalina: biki mea ipula: hali pa:ta: ta:na:e lelipi toma:na:ta: kota: I pa handilipikie alome leekeme.

24

*Mo tembolo da hoeyaapeke ekina: leekeeki
(Maka 13:1-2, Luku 21:5-6)*

¹ Yesuma: mo tembolo da mina:pa:lao pulu haena: ipika: disaipolo haliweki a:pa ipiki pa:ta: alota: Do tembolo da a:eleme tupa: a:pa handa:e lemekepate

² Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ikana:ma: do da a:ela: alemanu paeyao handelemepe. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Do toopi epeke tupa: atula atula pea uleke handoloma: tupa:ta: homeke ma:nda: ota: na wilieke. Koto toopi ota: paeya tapaota: mea holao tankulupu bao aneya moneya pea wilieke alome leekeme.

*Ka:nda:manu ipilieke leekeeki
(Maka 13:3-13, Luku 21:7-19)*

³ Koto hoki naneta: Yesuma: mo Olipi pote manda pitina:ta: ipika: disaipolo haliwekima: a:mbao lota: pitolo alota: Nakana:ma: mo hande le pita: handima: opolo ipilia:pe. Kutaa mo naka: paa la:ka:la epolo peleeki pita: do yu ya paelo pa:la:eki

yaapo telipina: teke pa:ta: ya:lia: ekita: eki patehau pilia: ekima: niki walia:pe lemekeme.

⁴ Yesuma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Ma:nda:ma: iki pa tupa: hatuku puaama:na:ma: wopu handeteke hapa:peke.

⁵ Hali wopuma: ya biki la: paleke ipulu alota: Ita: ota: Ketisoe lelimikie. Koto lelimi ekima:ta: wanda:hali wopu makealimikie alome.

⁶ Ikana:ma: a:nda: tiekemanu pita:la:me lelimi ota: pimanu make pa hameke pi lelimi ekimanu make wopu opulu pelemepate ikana:ma: pa pomoma: na homa:pa:peke. Kutupiki hau manuta: ota: epolo pa:la:pate pa mo yu ya paelo pa:la: ekina: patehau dia:me.

⁷ Kenke homekena: ami tiao pua kenke ma:nda:na: ami tapu a:nda: pilimikie. Mo kini hali homekena: ami tiao kini hali ma:nda:na: ami tapu a:nda: pilimikie. Kutu pilia: toma:na:ta: kenke yu paeyao pa:ta: tea:ki pambo make yu momeni tiekemanu make opolo ipilieke.

⁸ Kutu piki patehau manuta: mo hande wanda:na: weki hoki kini pea nala:eki manda: pilieke.

⁹ Koto haumanu pilia: toma:na:ta: mandane haliwekima: iki pa:ta: ka:nda:manu ku make lu puluekema: iki da:ka:pa: mina: bepi pilimikie. Ikita: yaeki haleme ekina: wanda:hali wopuma: iki honditi wopu pilimikie.

¹⁰ Koto mandake pita:ma: koneta: mandane Koda: pa:ta: hone tulaleme wanda:hali ika: hone tulalemeeki mina:pa:lao kialimikie. Kutu pilimi wanda:hali pua hata:ta: ika: yankekemanu ameḷe

honditi pu alualu pitolo ika: ika: kone lina: walo a:nda: lomba:tiki pu alualu pilimikie.

¹¹ Koto mandake dina: koneta: yayapiki pi walaasa: potopede haliweki wopu tiaaso hata: wanda:hali wopu makealieke.

¹² Kenke paeyao pa:ta: hoke hoke haumanu opa daeyatiki pea:ka:na:ta: kota: wanda:halina: a:ta:ma: homa:la: hau manuta: alupilieke.

¹³ Kutu polo haena: kone pa mo hone tulaasa: some epima: ota: hone tulaatiki pu haya:ka:na:ta: kota: koto someta: da:ta haena: tamba: milieke.

¹⁴ Kutaata: do Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekin: Pi Seliapota: kenke honiki honiki paeyao pa:ta: haleme wanda:halima: opina: walo pelimikie. Ana:na: walo paeyaalimi toma:na:ta: kota: mo paelo pa:la: nate opolo ipilieke.

Ota: hoeyaapeke ya:la: hoke ale ma:nda: ipiliekeeki

(Maka 13:14-23, Luku 21:20-24)

¹⁵ Amba: potopede hali Da:nielema: ipilieke laa la: wieke yeke hoke hoeyaapeke yeke ale ma:nda: handilimikie. Koto aleta: mo hande hoke ale ma:nda: wia:peke na yeke yako piki da panda: tiaohalia:eki handilimikie. Do wape yata:pa:la: halima: hone ota: wopu wina:e.

¹⁶ Koto dina:ta: mo Diudia nane halo peleme wanda:halita: mo potemanu pa:ta: pindipa pena:e.

¹⁷ Kutupa da holuna: halia: halima: hola:pa:niao ala:ta: ala:ta: mea poluekema: da tukiki pa:ta: na honda: pambena:e.

¹⁸ Ena: halia: halima: make ipika: dau mea poluekema: hoki la:ka:la: neao na pa:na:e.

19 A:ta:e. Koto nate tukiki pa:ta: manuta: weki pitiki wanda:wekima: make andu halimi wanda:wekima: make ka:nda: tieke milimikie.

20 Koto pilia: dina:ta: mo kosa:ki make hoto pila: nate make na ipu pina:ma: yeni wopu pea:pa:peke.

21 Koto nate manuna: ka:nda:ma: homa:la:eki manuta: ota: hone matekeeki ipilieke. Amba: hande Koda:ma: ala:ta: ala:ta: kini pea wepia wina: leeke dina: kini pu mea a:pa ame do haloma: dina: make wanda:halima: kutupiki ka:nda: ma:nda: ota: na handemekeme. Wetepe koto hoki nane make kutu piki ka:nda:ma: homa:la:eki ma:nda: na ipilieke.

22 Koto natena: wanda:hali paeyao homolo poloma:pate Koda:ma: koto nate mandane ekimanu tunkulina: la:la:me. Pa ekipeke ipika: talopu ma:la: wanda:hali pa:ta: hone wiaata: koto natemanu tunkulina: la:la:me.

23 Koto natena: iki pa:ta: ma:nda:ma: alo alota: Handa:pe. Ketiso do ane do hala: o mo nane mo hala: lemeka:na:ta: na opua:pa:peke.

24 Yayapiki Ketisomanu make yayapiki pi la: mea halo hala: haliweki make a:pa mo hande Koda:na: ma:leke lila: wanda:hali pa nane hatuku mea puluekema: yeke iki makeaapeke ya:la:o laa makea handuluekema: na handeke hau tieke tiekemanu make wele pita:la: ekimanu make walimikie.

25 Iki paeyao opua:pe. Koto haumanu paeyao ai na epeke haena: Ima: iki pa:ta: amba: la kolome.

26 Pa mandane wanda:halima: make iki pa:ta: alo hata: Ei. Ipikita: oli hapu hala: alena: hala:me lemeka:na: make koto pa:ta: na pua:peke. O pa

ma:nda:ma: alota: Ipikita: do pa:ta: pankā: pila:me
lemeka:na: make ika: pi ota: na opua:pa:peke.

²⁷ Mo Wanda:halina: Eiyekena: epolo pa:la: ekita:
mo hande ti tekele pita:la: ekima: mo ya paeyao
olina: onina: paa tieke pita:la: tupa: opolo ipilieke.

²⁸ Ma:nda: handopa:ta: ma:na: hoteke lupa ula:
ale nina:ta: wapukini mombolo hala:me.

*Wanda:halina: Eiyeke paa epolo pa:la:eki
(Maka 13:24-27, Luku 21:25-28)*

²⁹ Koto ka:nda:manu milimi natemanu paelia:
hoki naneta: oli natema: timba: lo pamba hao
make sumba:na: paa make na pilieke. Kutaa
oli yana: hambulanka:manu make ya nane hao
honda: papa pu lopa:tiki pilieke. Kutaa oli ya nane
wele peasa: ekimanu make la:ma: la:ma: pupa
wilimikie.

³⁰ Kutu pilia: natena:ta: mo Wanda:halina:
Eiyekena: epolo pa:la: patehauta: oli yana: peneme
yaalieke. Kutu pilia:eki wanda:hali paeyaoma:
handolo hata: e tieke lelimikie. Ikana:ma: mo
Wanda:halina: Eiyekema: koa manda ha mea
ipulu hata: ipika: wele wotu pita:la:eki make
paa tieke pita:la:eki make mea opolo ipilia:eki
handilimikie.

³¹ Kutu pilia: dina:ta: bu kanake tieke home-
kema: e tieke alo haena:ta: ipikana:ma: oli nate
pamba:la: opa:la: yaapo nane make olina: on-
ina: yaapo paeyaona: haleme ipika: maleke lila:
wanda:hali momba:lawaena: ipika: enisolo tonu
tapaa tapaa pilieke.

*Nose manda mu onkoluma: pi ala:eki
(Maka 13:28-31, Luku 21:29-33)*

³² Nose tima: pu hala:eki hone wia:pa:peke leekeme. Ipika: paleke ada: pea katake tindiki lia kelepea:ka:na:ta: kota: bapi ipuluekema: pita:la:me hone u halememe.

³³ Kutupa make hande loa: alemanu ipula:eki handemeka:na:ta: tekepa:ta: ya:la:me laa pota: kake pa:ta: a:pa hala:me hone wia:pa:peke.

³⁴ Iki pa:ta: ota: pi alome. Do haleme wanda:hali paeyao na homeke halimi pita: Ima: loa: alemanu paeyao amba: ipilieke leekeme.

³⁵ Oli ya do kenke yaapota: paelo pa:la:pate yaka pi lo haloeki manuta: na paelieke laa leekeme.

Mo epolo pa:la: nate leke nate yaapo ma:nda:ma: na handa:la:eki

(Maka 13:32-37, Luku 17:26-30,34-36)

³⁶ Kutu piliepate hande loa: nate epolo pa:la: ekita: ma:nda:ma: na handa:la:me. Nate handopa:ta: haena: epolo pa:la: ekita: make ma:nda:ma: na handa:la:me. Oli ya nane haleme enisolomanu make Eiyekema: make na handoloma:pate Atekema: homeke handa:la:me leekeme.

³⁷ Hande Noana: natena: pimiki tupa:ta: hande Wanda:halina: Eiyekema: epea:ka:na: make mandake hau kone pilimikie.

³⁸ Ikali tala:eki tieke ai na epeeke toma:na:ta: wanda:halima: ne ikalimanu na:moneatiki pu wanda: hapu moneatiki pu pua:tiki puaata: mo Noa kawaso pa:ta: honda: pambeeke dina: nae-mekeme.

³⁹ Koto wanda:halima:ta: wetepe epolo pieke hau manuta: hone na wiki pa ika: hone pieke hau-manu pua:tiki pulu haena: hande ikali tieke taa

ipulu iki paeyao handa:pa:la: mea peekeme. Mo hande Wanda:halina: Eiyeyeke opolo ipuluta: koto piekeeki kone pilieke.

⁴⁰ Koto toma:na:ta: yaapo halima: homeke e pokolo halipipi alena:ta: homeke hali minolota: ma:nda:ta: mina:pa:lalieke.

⁴¹ Kutupa yaapo wanda:ma: palaowa dakole peaaso halipipi alena:ta: homeke wanda: honda: minolota: ma:nda:ta: mina:pa:lalieke.

⁴² Koto ekina:ta: ikana:ma:ta: u na polu pitiki yu wia hapa:peke. Pa ekipeke mo ika: Tekehalina: epolo pa:la: dita: iki matelememe.

⁴³ Da tekehali homekema: pake nala: halima: pake noluekema: do natena: opolo ipilieke hone wia:ka:na: yoluta: kota: ipika: da yamba:laama:na: alo u na piliki paa tiao yu wia halo pia:me.

⁴⁴ Ikana:ma: make koto pieke tupa: kone hoto paeyao tikitiki yao hapa:peke. Pa ekipeke. Mo Wanda:halina: Eiyeketa: ikana:ma: dupita:ma: ipilieke hone na wilimi natena: opolo ipilieke.

*Epeke e poko hoke e poko haepeke hali yaapo
(Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Hande hone wopu wia pi wopu opua epeke e poko hala: someta: epiyekea. Kutu piki halita: mo e teke halima: ipika: e pokaaseme mandane haliweki handeteke hawaaso hata: ika: nemanu ota: epeke tupa: hala:tiki pina: mea halieke.

⁴⁶ Kutupa hoki nane nate ma:nda:na: hande you hali paa la:ka:la a:pa mo hande e pokaena: mea hao pea: halima: ipika: lea: pi paeyao opua ota: epeke tupa: pea:tiki pilia:eki a:pa handea:ka:na:ta:

kota: koto e pokaasa: somema:ta: ta:na:ma: homa hapeke yelieke.

⁴⁷ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Koto you halima: kutu piki someta: ipika: e ala:ta: ala:ta: paeya tapao handeteke haena: mea halieke.

⁴⁸ Kutu pilia:pate mo e pokaasa: somema: hone witolota: Hande ya teke halita: ai na a:pa:peke ya:lieke hone witalo hata:

⁴⁹ ipika: e mandake pokaaseme haliweki lu yombua:tiki pu make hoke ikali nemeke tapake ameḷḷe apa:tao ne ikali naa kea:tiki pu haya:ka:na:ta:

⁵⁰ kota: koto somena: you halita: ipilieke hone na wilia: nate o tikitiki na yao halia: dina: ipilieke.

⁵¹ Epia:ka:na:ta: kota: mo you halima: koto some mea ota: hoeyaaso hata: mo hande makeaasa: haliweki mea tapaaleke pua haleme pa:ta: ipiki make mea lopaalieke. Koto pa:ta: hata:ta: ikana:ma: e tieke laa kake lenkene latiki pu halimikie.

25

Kiki yaapo wandikina: onkoluma: pi

¹ Yesuma: alota: Koto nate a:nda: opolo epea:ka:na:ta: mo hande hepenina: Kilu Tombuaio Hala: ekina: hauta: do tupa: pia:ka:na: handilimikie. Nate ma:nda:na: kiki yaapo wandiki tonu a:nda:ma: wanda: mulu pieke hali epeeke manda:hande pea handa: mea ipuluekema: ika: ka:ta:sini ola:pake mea mina pemekeme.

² Kutupa kiki homeke wandiki tonuma:ta: hone wopu na wimikipate pa kiki homeke ma:nda: haemeke wandiki tonuma:ta: hone wopu wimiki wandiki yekeme.

³ Hande hone wopu na wimiki wandiki tonuma:ta: ika: ola:pake epeke keo mina pemekepate pa wetepena: hola: pamba:peke ekita: ma:nda: na yupu miniki pemekeme.

⁴ Pate hande hone wopu wimiki wandiki tonu ika: ola:pake ta:pao paeyaama:na: iki homeke homekema: ika: ola:pake tonka:na: ka:ta:sini kanake mea miniki miniki pea pemekeme.

⁵ Hande wanda: mulu pieke some ai na opolo epeeketa: mo hande wandiki paeyao u tonda:pao u polu pitimikime.

⁶ Kutaa buta:hoki nane yopua paeyeketa: ma:nda:ma: wi tieke la alota: Hande wanda: mulu pa:la: halita: do ipula:ma: a:pa manda:hande pipee leekeme.

⁷ Koto leeketa: mo wandiki tonu paeyao tiao ika: ola:pake lankake honda:pa: bepe pimikime.

⁸ Koto pitolo hata: mo hande hone wopu na wimiki wandiki tonuma: mo ika: hone wopu wimiki asi tonu nane alota: Asi tonuo. Nika: ola:pakemanu pa:ta: ka:ta:sini paetolo hata: honia:la:me. Ika: ka:ta:sini ma:nda: hoela: pambaapee laa honke lemekeme.

⁹ Koto lemekepate mo hone wopu wimiki wandiki tonuma: hombo peaaso alota: Dia:me. Do ka:ta:sinita: ika:eki nika:eki yaapona:ta: ana: na pilieke yeke na kulumekee laata: Ika: ekita: ika: kone mo sidowa pa:ta:manu hambolo pua:pa:peke lemekeme.

¹⁰ Koto lemeketa: hande hone wopu na wimiki wandiki tonuma: iki mina:pa:lao mo ika:eki ta:ta: hambuluekema: pemekeme. Koto pemeke hoki naneta: mo hande wanda: mulu pieke some opolo

epeekeme. Kutu pieke toma:na:ta: mo hande hone wopu wia tikitiki yao haemeke yunki hata: wandiki tonuta: ipiki ameḷe mo hande wanda: mina:la: ne noluekema: mombelemeke pa:ta: pua pota: poka ne no pitulu pemekeme.

¹¹ Kutupa wetepena: mo hande ka:ta:sini mulu peme wandiki tonu la:ka:la a:pa pota: kilikili laaso alota: Tekehalio. Tekehalio. Niki a:pomono pota: lomba:e laa e wi lemekeme.

¹² Koto lemekepate mo wanda: mulu pieke halima: hombo peaaso alota: Dia:me. Ima: iki pa:ta: ota: pi aloma: ikita: I wopu na handoloma: ekita: epi amedapee laa leekeme.

¹³ Yesuma: koto pi lo a:mbolo hata: alota: Mo ika: Tekehalina: epolo pa:la: nate di yaapo iki mateleke handaa loa:ma: wopu handeteke hao hapa:peke leekeme.

*E pokaasa: hali tepona: onkoluma: pi
(Luku 19:11-27)*

¹⁴ Yesuma: alota: Mo nate a:nda: opolo epea:ka:na:ta: mo hande hepenina: Kilu Tombuao Hala: ekina: hauta: do tupa: pia:ka:na: handilimikie. Mo hamoko hali homekema: kenke ma:nda: pa:ta: puluekema: tikitiki yaaso hata:ta: ipika: e pokaemeke haliwekima: ipika: ala:ta: ala:ta: handeteke hawaena: wi leekeme.

¹⁵ Ikana:ma: peaapeke ane pieke tupa: kone teli peaaso hata: homeke hali pa:ta: 5 daoseni kina: halo. Hali ma:nda: pa:ta:ta: 2 daoseni kina: halo. Kutupa hali ma:nda: pa:ta:ta: 1 daoseni kina: halo piekeme. Kutaata: ipikana:ma: iki mina:pa:lao peekeme.

16 Mo 5 daoseni kina mieke e pokaasa: halima: kuta kone mo manima: e honkopu hao pokaata: 5 daoseni ma:nda: apa:tao wiekeme.

17 Koto mandake tupa: kone mo 2 daoseni mieke e pokaasa: halima: koto manima: e pokaata: 2 daoseni ma:nda: apa:tao wiekeme.

18 Kutupate mo hande 1 daoseni mieke e pokaasa: halima:ta: ipika: you halina: manita: mea pua naku awa ti tieke pa:ta: wiekeme.

19 Bapi mandaneeki hao hoki naneta: mo e pokaemeke haliweki ika: you halima: ika: pokaemeke emanu handoma: tialuekema: paa epeekeme.

20 Kutu pieke toma:na:ta: mo hande 5 daoseni kina mieke halima: a:pa koto 5 daosenima: e poka meayeke 5 daoseni ma:nda: halolo hata: alota: You halio. Nakana:ma: I pa:ta: 5 daoseni kipateta: pa Ima: e pokaaso hata: mealo 5 daoseni ma:nda: doma: mie leekeme.

21 Koto leeke mo you halima: alota: O neketa: ota: epeke somee. Nakana:ma: ota: epeke e tieke pokeka:ta:me. Do hosiki kua:eki kone epeke tupa: handeteke haleketa: ameta: nakana:ma: ya e tieke handeteke hawalena: mea halueke la alota: I yaapo mandake pa:ta: hata: ta:na:ma: homopana: epoe leekeme.

22 Koto somena: hoki naneta: mo hande 2 daoseni kina mieke halima: a:pa koto 2 daosenima: e poka meayeke 2 daoseni ma:nda: halolo hata: alota: You halio. Nakana:ma: I pa:ta: 2 daoseni kipateta: pa Ima: e pokaaso hata: mealo 2 daoseni ma:nda: doma: mie leekeme.

²³ Koto leeke mo you halima: alota: O neketa: ota: epeke somee. Nakana:ma: ota: epeke e tieke pokeka:ta:me. Do hosiki kua:eki kone epeke tupa: handeteke haleketa: ameta: nakana:ma: ya e tieke handeteke hawalena: mea halueke la alota: I yaapo mandake pa:ta: hata: ta:na:ma: homopana: epoe leekeme.

²⁴ Kutupa koto somena: hoki naneta: mo hande 1 daoseni kina mieke hali a:pa make ipika: you hali pa:ta: alota: You halio. Neketa: na nokopele ale napeke no make na tande ale alena: kilikimanu talopu hale somee. Koto hauma:ta: neketa: taka:la papeke hali haleme hone witolo

²⁵ Ima: neke paala:ma: homoa:me. Koto ekina: mo naka: 1 daoseni kina: kenke awa panka: hoilu poa:me. Koto ekina: mo hande naka: ki eki kone doma: paa mie.

²⁶ Koto leeke mo you halima: ipika: pi hombo peaaso alota: Neketa: soka:la: pambeke e pokaasa: hoke some ya:ka:ta:me. Ita: na noko polo ale manuna: napeke no make na tande alo ale manuna: kiliki talo halo somee hone witolo pita: ota: alome.

²⁷ Kota: koto ekina:ta: I paa la:ka:la ipulu hano pa hameke kitoloeki make haka:ta:pao kita:la:eki make kimika:na: miono ya mani mo ba:nka:na: wiaapeke alee leekeme.

²⁸ Koto alo hata: iki pa:ta: alota: Mo somena: mani pa:ta:la: meata: mo 10 daoseni meala: some pa:ta: hala:e.

²⁹ Pa ekipeke. Ala:ta: ala:ta:manu amba: wia hala: somema:ta: ipika:eki lombei pina: loluekema: haka:ta:pao halea:ka:na: milieke. Koto pa:la:pate mo ala:ta: ala:ta:manu wopu na wiki

natehali someta: ipika: wia hala: alesiki kone ma:nda:ma: yoka: mea pelieke.

³⁰ Koto pa:la: ekina:ta: do ala:ta: ma:nda: pia:peke na yeke epe na piki e pokaasa: halita: hama mo timba: la:papeke ala: pa:ta: yolo lopapa:peke. Koto pa:ta:ta: ipika: kake lenkene laaso e tieke lo halieke laa leekeme leekeme.

Paeyaalo pa:la: pi yokaalu pulu pa:la: natena: pimanu

³¹ Kutu piki onkoluma: pi lo paeyaaso hata: Yesuma: alota: Mo Kenke Wanda:halina: Eiyeketa: pa Kini Hali hata: ipika: enisolomanu tonka:na: do kenkena: epea:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: ipika: paa tieke piki handeteke hala: biki wiki sea tieke manda pitilieke.

³² Koto pa:ta:ta: do kenkena: hala: tapake tapake paeyao ipika: leke popelekena: mombelena: lelimikie. Kutaa ipikana:ma:ta: mo hande ma:na: handeteke hala: halima: ipika: sipisipi pita: meme yaapo putupa: alu peao peliaasa: tupa: do kenke wanda:hali make mandake tupa: tapake yaapo putupa: alu pilieke.

³³ Kutaata: mo tikitiki wopu piki wanda:halita: ipika: popeke nanema: kalale haena: laata: pa mandane wanda:halita: ipika: hoe nanema: kalale mea haena: lelieke.

³⁴ Kutu pu paeya:ka:na:ta: mo Kini Halima: ipika: popeke nanema: halimi wanda:hali pa:ta: alota: Ikita: Koda:na: wamo pa:la:eki mimiki wanda:hali yeleme ekina: ika: Apa: Koda:ma: do kenke kini pea wepieke toma:na: kone tikitiki yao wina: la:la: kilu tumbua halala: kenke a:pa mipee lelieke.

³⁵ Pa ekipeke I tea:ma: homoa: nate nina:ta: ikana:ma: I epeke tupa: punimime. Ima: ikali na:na:ma: homoa: ekita: ikali kia:tiki pimime. Ima: da ma:nda: hali haowa: ekita: ika: da pa:ta:manu hatuku pua:tiki pimime.

³⁶ I aka: dia:yeketa: ikana:ma: yamatiki pimikime. Ima: yeni haowa: ekita: ikana:ma: epeke tupa: handeteke hatiki pimime. Kutupa mo dipula pitua: ekita: handoloendi pimime.

³⁷ Kutupa mo tikitiki piki wanda:hali ikana:ma: ipika: pi hombo peaasota: dupa lelimikie. Tekehalio. Hando natena: neke tea:ma: homeke ne kuma:pe o ikali na:na:ma: homeke ikali kuma:pe

³⁸ o hando natena: neke da ma:nda: hali leke nika: da pa:ta:manu hatuku muma:pe o aka:manu yamama:pe.

³⁹ Kutaa make mo neke yeni hao o dipula pitu piki handaata: hando natena: handolo epoma:pe laa lelimikie.

⁴⁰ Koto lemeka:na:ta: mo hande Kini Halima: ika: pita: do tupa: hombo pealieke. Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Ikana:ma: mo hande ya biki na wiki kame homeke ma:nda: siki pa:ta: pimiki epeke hau paeyaota: kota: ota: paeyao pa I pa:ta: kone pimime laa lelieke.

⁴¹ Kota: mo ipika: hoe nanema: halimi wanda:hali iki pa:ta:ta: dupa lelieke. Ikita: Koda:na: hoeyaalo pa:la: wanda:hali yeleme ekina: I ameḷe na hake mina:pa:lao pupe laa Ikita: mo Sadani ipika: enisolo tonka:na: mina:yeke Koda:ma: wepia ula: na paelo pa:la: ti to hala: ale pa:ta: pupe laa lelieke.

⁴² Pa ekipeke I tea:ma: homoa: nate nina:ta: ikana:ma: I na punimime. Ima: ikali na:na:ma:

homoa: ekita: ikali na kimime.

⁴³ Ima: da ma:nda: hali hao ekita: ika: da pa:ta:manu na hatuku mimime. I aka: dia:yeketa: aka: ma:nda: na yamaemekeme. Ima: yeni hao make dipula pitu pueketa: I na handeteke haememe laa lelieke.

⁴⁴ Kota: mo tapakema: ipika: pi hombo peaasota: dupa lelimikie. Tekehalio. Hando natena: neke tea:ma: homo o ikali na:na:ma: homo o da ma:nda: hali hao o aka: dia: yo o yeni hao o dipula pitu koto haumanu piki handaata: nikana:ma: neke na tamba: muma:me laa lota: pimika:na:

⁴⁵ kota: ika: pita: mo Kini Halima: do tupa: hombo pealieke. Ima: iki pa:ta: ota: ota: pi alome. Ikana:ma: do biki na wiki kame homeke ma:nda: siki tamba: muluekema: kiaemeketa: kota: I kone tamba: na miki kiaememe laa lelieke.

⁴⁶ Koto wanda:halita: honiki na paeyo hala: hoke yenki mu hala: pa:ta: tapaalieke. Pate mo tikitiki wopu piki wanda:hali ikita: honiki na paeyo deto hala: pa:ta: pelimikie leekeme.

26

*Yesu luluekema: hone amba: pambao wimikieki
(Maka 14:1-2, Luku 22:1-2, Dioni 11:45-53)*

¹ Koto waleeke mana: pimanu paeyaaso hata: Yesuma: ipika: disaipolo tonu pa:ta: alota:

² Ika: hone wilimi tupa: nate homeke hao ma:nda:na:ta: mo hande Lombei Pupa Yapeeke Nate ipilieke. Koto natena:ta: haliwekima: mo Wanda:halina: Eiyeketa: a:ka:tei wape piki tina: endiao lina: halimikie leekeme.

³ Koto pita: kone mo Pa:tisi haliweki pita: mo you haliweki paeyaoma: mo yeni peao hayeke you hali Kaiya:pasina: da tieke pa:ta: a:pa momba:la pitaa

⁴ ikana:ma: a:mbao Yesu da:ka:pa: mina homena: luluekema: hone amba: pambao wimikime.

⁵ Koto pea ikana:ma: alota: Mo ne pambaaso haena:ta: dia:me. Wanda:halima: niki pa:ta: mineke pankapa:na: lemekeme.

Totopo wopu piki senisita: Yesuna: youna: holaeyekeeki

(Maka 14:3-9, Dioni 12:1-8)

⁶ Yesuma: Bedani da puaata: kindi yeni hayeke hali Saimonona: da pa:ta:

⁷ ne nalo pitina: wanda: ma:nda:ma: mo homima: handeke a:la:ba:seta: toopi kanake homeke mea epeekeme. Mo kanake pa:ta:ta: senisi totopo pikieki seliapo pambeekeme. Koto senisita: yenki tieke alee. Ipikana:ma: mo senisita: Yesuna: youna: holaeyekeme.

⁸ Kutu piekeeki mo hande disaipolo tonuma: handolo hata: ika: ika: kone alota: Ekipeke do yenki tieke aleta: pa hoeyaaso pila:pe laa mineke pankemekeme.

⁹ Koto ekina: ikana:ma: alota: Do senisita: wanda:halima: hambena: tapaeya:ka:na: yoluta: kota: mani tieke mea mo natehali wanda:hali wopu tamba: mulu puma:me laa lemekeme.

¹⁰ Koto leme pi Yesuma: amba: handaa iki pa:ta: alota: Koto wanda: pa:ta: pi na leke mina:pa:lape. Pa ekipeke ipiki ka:nda:ma: homaasemepe. Ipikana:ma: I pa:ta: epeke hau seliapo pia:me.

¹¹ Natehali wanda:halita: nate paeyao iki ameḽe hao halimikie. Ita: iki ameḽe hoto paeyao na hao halueke.

¹² Hande senisi ya lokena: holaeya: ekita: I hoilu pia: ekina: pota: amba:la epeaeya:me.

¹³ Kutupa Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Kenke paeyao pa:ta: Pi Seliapo wala:tiki pimika:na:ta: kota: do wanda:ma: I pa:ta: pia: ekita: ipiki pa:ta: hone wina:yeke wala:tiki pilimikie alome leekeme.

Diudasima: Yesu lina: yeke a:nda: lomba wiekeeki

(Maka 14:10-11, Luku 23:3-6)

¹⁴ Isekatioti hali Diudasima: mo hande 12 disaipolo hayeke halima: kone mo yeni peao hayeke you haliweki pa:ta: pua

¹⁵ honke alo alota: Ikana:ma: Yesu minuemena:yeke pota: walowa:ka:na:ta: I pa:ta: aleke kilimikipe laa leekeme. Koto leeke ikana:ma: toopi yata:pa silipa mani 30 ipiki pa:ta: halemekeme.

¹⁶ Ipikana:ma: koto hoki naneta: Yesu ai minina:yeke lapeke waleke epekemanu ma:nda: weiyekeme.

Mo Lombei Pupa Yapeeke ne nemekeeki

(Maka 14:12-21, Luku 22:7-14,21-23, Dioni 13:21-30)

¹⁷ Mo Na Pombeiyaake Palaowa Ne Pambaeya: pita: titina: natena: Yesuna: hoki nane tolu haemeke haliwekima: ipiki pa:ta: alota: Mo Lombei Pupa Yapeeke Nate hone uelena:yeke ne pambaluma:eki noelena:yeke da hando pa:ta: pua wamo peamonope lemekeme.

18 Ipikana:ma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Ikana:ma: handeleme daoni tukiki pa:ta: hala: some ma:nda: pa:ta: pua dupa lapa:peke Hande Wala:la: halima: alota: Ya nateta: teke pa:ta: opolo a:pa:la:me. Ya disaipolo haliweki nikana:ma: naka: da pa:ta: mo Lombei Pupa Yapeeke ne pam-bulumeke lea:ma: lapa:peke leekeme.

19 Mo disaipolo haliwekima: Yesuma: leeke tupa: mo ne pamba:pekeeki tikitiki yao ana:lao wimikime.

20 Nate pambolo peeke handaata: Yesu make ipika: hoki nane telimiki 12 haliweki make mo ne noluekema: pua momba:la pitimikime.

21 Koto ne nalo pita: Yesuma: iki pa:ta: do tupa: leekeme. Ima: ota: pi alome. Do I ame_{le} man-dake piluma: some homeke ma:nda: ipikana:ma: I lina:yeke a:nda: lombilieke laa leekeme.

22 Koto leeke handaa ikana:ma: ka:nda:ma: ho-molo hata: ma:nda: ma:nda:ma: ipiki pa:ta: alota: Tekehalio. Nakana:ma: koto le pita: I pa:ta: na alo pima:e ota: alome laa paeyaoma: lota: puma: puma: pimikime.

23 Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Mo palaowa tenke laasopa: disi pa:ta: dika: kiki man-dake witolopa: somema: I lina: a:nda: lombilieke.

24 Koto pa:la:pate mo Wanda:halina: Eiyeke pa:ta: Baibolona: wape pa:la: tupa: homilia:pate pa Wanda:halina: Eiyeke mina:yeke a:nda: lomba:la: halita: ota: a:ta: tiekee. Koto halita: na men-dia:ka:na: yoluta: epolo pia:me leekeme.

25 Kutupa mo a:nda: lombeke hali Diudasima: Yesu pa:ta: alota: Wala:la: halio. Nakana:ma: le pita: I pa:ta: lepe leeke Yesuma: hombo peaaso

alota: Koto aletaa leekeme.

Tekehalina: ne ikali teli peayekeeki

(Maka 14:22-26, Luku 22:14-20, 1 Kotindi 11:23-25)

²⁶ Ne nalo pitina: Yesuma: Palaowa mea Koda: pa:ta: Keiyae laa pindi pindi pea iki pa:ta: hale hale pitolo alota: Mea nape. Dōta: ya loke mindikie leekeme.

²⁷ Kutupa kapo homeke mea Keiyae laaka:na: iki pa:ta: hale hale piekeme. Iki paeyaoma: do kaponā: napee laata:

²⁸ ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Panake pi la: uluekema: yaka we doe. Wanda:halina: hoke hau paeyaena: loluekema: yaka we lopiliee laa

²⁹ iki pa:ta: ota: pi alome. Do naloma: waini ikali Ita: paata: na neke hao wetepena: ya Apa:na: Kilu Tombuaō Hala:eki pa:ta: iki ameḷe hata: panakeeki nolumeke leekeme.

³⁰ Kutaata: ikana:ma: emeli ma:nda: laata: mo Olipi Pote pa:ta: pemekeme.

Pidama: Yesu na handolome lolo piekeeki

(Maka 14:27-31, Luku 22:31-34, Dioni 13:36-38)

³¹ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: alota: Ame do timba kone iki paeyaoma: I mina:pa:lao pindipa pelimikie. Pa ekipeke mo Baibolo bukana: wape pa:la: pita: do tupa: la:la:me.

Ima: mo sipisipi handeteke hao hala: halita: lulueke. Kutu pua:ka:na:ta: mo sipisipi paeyaota: mandane mandane pindipa pomo keaalimikie

laa wape pa:la:me.

³² Kutu pilimipate I paa mea tiaowa:ka:na:ta: I amba:la mo Ka:lili nane polueke. Ikita: wetepena: a:pa:pa:peke leekeme.

³³ Koto leeke Pidama: Yesu pa:ta: alota: Wanda:hali paeyaoma: neke mina:pa:laena: kone Ima:ta: neke ota: na mina:pa:lalueke leekeme.

³⁴ Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Ima: neke pa:ta: ota: pi alome. Ame timba kone koka:la: e ai na leke haena: nakana:ma: hoto tepo yaka biki amba:la hoeyaalipikie leekeme.

³⁵ Koto leekepate Pidama: alota: Diki mandakena: homopono lea:ka:na: kone naka: biki Ima: na hoeyaalueke leekeme. Kutupa mo haliweki paeyaoma: make koto tupa: lemekeme.

Kesema:ni e nane Koda: pa:ta: Yesuma: yeni piekeeki

(Maka 14:32-42, Luku 22:39-46)

³⁶ Yesuma: ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki ame_{le} e ma:nda: pa:ta: opolo pemekeme. Mo ena: bikita: Kesema:nie. Koto pa:ta: hata: iki pa:ta: alota: Ita: yeni puluekema: mo pate leke puluma: ikita: do pa:ta: hando pita:pa:peke leekeme.

³⁷ Koto laata: ipikana:ma: Pida make Sepedina: eiyeke yaapo iki tepo hoeya: nane hatuku peekeme. Kutu polo hata:ta: ipika: pukima: tanda tieke minolo hata: ka:nda: tiekema: homeekeme.

³⁸ Kutupa ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Ita: yaka pukima: ka:nda:ma: wopu homolo ekima: homeke nonopea halome. Koto ekina: ikita: do pa:ta: I ame_{le} mandakena: hata: yu wia handeteke hapa:peke leekeme.

³⁹ Hosiki mo pate leke puaata: kenkena: puki yama peliniaaso dupiki yeni piekeme. Ya Apa:o. Nakana:ma: pea:peke ya:ka:na:ta: kota: do ipula: ka:nda: tieke wopu tumbiki kapota: I pa:ta: na epena: leke yoka: muelena:e laa hone pa:la:pate ya hone pa:la:eki dia:me. Pa naka: hone pa:la:eki homekee leekeme.

⁴⁰ Kutupata: Yesuma: paa la:ka:la ipulu han-deekepate mo hali tepoma: u pelimikieki handolo hata: mo Saimono pa:ta: alota: Pa ekipeke handaa iki tepoma: do nate leke homeke pa:ta: I ameḷe mandakena: yu wia handeteke hapa:peke na yea:pe.

⁴¹ Handeteke hata: yeni pu hapa:peke. La handa:la:eki a:paama:na: loa:me. Ika: pukima: hone pa:la:pate ika: loke mindikima:ta: soka:la:ma: homaa ada: ada: pea witelememe leekeme.

⁴² Koto laata: Yesuma: hoto yaapo peao paa pua yeni pitolo hata: alota: Ya Apa:o. Do ka:nda:ma: tumbiki kapo ipula:eki a:nda: na yoka: mea baeka:na: ota: nono lea:ka:na:ta: kota: a:pa:la:ma: naka: hone peleeki pea:peke leekeme.

⁴³ Koto yeni pu paeyeke paa la:ka:la ipulu hata: mo haliweki han-deekepate pa u pelimikieki han-deekeme. Kutu piki hauta: ota: ika: leke pa:ta: u pambolo hata: piekeme.

⁴⁴ Kutupa Yesuma: paa pua hoto tepo peao yeni pua pitolo hata:ta: mo hande amba: yeni pitolo leeke pimanu kone leekeme.

⁴⁵ Kutupiki yeni pea paeyeke ipika: disaipolo haliweki pa:ta: paa la:ka:la a:pa alota: Ikita: hoto pita: u polu pita: pimipe. A:e handepe. A:nda: lomba:la: halima: Wanda:halina: Eiyeketa: mo

hoke hau pu haleme haliwekima: minina: ala:me.

⁴⁶ Pomana: tiaape. Hande I minina: a:nda: lombala: halita: koto ipula: handa:e leekeme.

Yesu da:ka:pa: minimikieki

(Maka 14:43-50, Luku 22:47-53, Dioni 18:3-12)

⁴⁷ Yesuma: koto pimanu alo haena: kone mo hande 12 haliweki ameḷe hayeke hali Diudasita: ipiki pa:ta: epeekeme. Mo yeni peao haemeke you haliweki pita: tondiki haliweki yaapoma: tapae-meke haliweki wopuma: Diudasi ameḷe kepete tieke make dolo tieke make mea miniki epe-mekeme.

⁴⁸ Mo Yesu minina: a:nda: lombeeke halima: mo haliweki pa:ta: lomba: witolo alota: Ima: pua nunu pulua: someta: kota: koto some mina:pa:peke leekeme.

⁴⁹ Amba: koto laa wieke tupa: ipikana:ma: tiki-tiki ai koto kone Yesu teke pa:ta: opolo ipulu alota: Wala:la: halio. Neketa: epeke timba nane laata: ipiki hopula: mea nunu piekeme.

⁵⁰ Kutupa Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Someo. Mo naka: puluekema: epele hauta: ai koto kone pie leekeme. Koto leeketa: mo Yesu minuluekema: epemeke haliwekima: a:pa ipiki daḷa miniki haemekeme.

⁵¹ Kutu pimiki handaata: mo Yesu ameḷe haemeke hali homekema: ipika: a:nda: kepete poneke hokulu yola: mea mo yeni peao hayeke you halina: pa hameke e pokao hayeke hali pokeekepate pa ipika: katake homeke tunkula: poka lopaeyekeme.

⁵² Kutu pieke ekina: Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Mo naka: a:nda: kepete hokuluta: pao mea dake

pa:ta: panka:niae. Pa ekipeke. Kepetema: iki tamba: mina:e laa wia hao haleme wanda:halita: ika: kone mo kepetema: lia homaalieke.

⁵³ Ya Apa:ma: tamba: mina: wi lolo polo ekita: hone na witelepe. Koto hau a:nda: pua:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: I tamba: muluekema: ipika: a:nda: peaasa: enisolo ami tapake 12 haka:ta:pao koto kone tapalo pa:la:me.

⁵⁴ Wi lolo pua:peke ya:la:pate kutu pua:ka:na:ta: kota: pa mo amba: Baiboloma: pilieke laa la: ula: haumanu ekipa yaaliepe leekeme.

⁵⁵ Kutaata: Yesuma: mo ipiki minuluekema: epemeke haliweki pa:ta: alota: Ika: honema: Ita: pi ula:eki na opiki nono pea a:nda: lita:la: hali patema: do kepete tieke dolo make miniki a:pa pimipe. Nate wopu Ima:ta: tembolo da tukiki pa:ta: iki ameḷe pi walo haowa:pate ikana:ma: I na da:ka:pa: minimime.

⁵⁶ Pate do ikana:ma: piteme hau manuta: mo hande amba: potopede haliweki ikana:ma: mo Baibolo tukiki pa:ta: wape pea ula: pimanu peneme yaaluekema: pitememe leekeme.

Koto toma:na:ta: ipika: disaipolo haliweki paeyaoma: Yesu mina:pa:lao kilipa pemekeme.

*Yesuta: pi yokaaluna: mea pemeekeki
(Maka 14:53-65, Luku 22:54-55,63-71, Dioni 18:13-14,19-24)*

⁵⁷ Mo Yesu da:ka:pa: miniki haemeke haliwekima: hande yeni peao hayeke you hali Kaiya:pasina: da nane hatuku pemekeme. Koto pa:ta:ta: mo hande pi ula:eki walolo haemeke haliweki pita: tondiki haliweki peaata: mo da pa:ta: amba: mombela pitimikime.

58 Pidama: Yesu telimea peekepateta: ipika: teke pa:ta: na peketa: pa mo hande yeni peao hayeke you halina: da hankepe nane honda:pa: lopa Yesu pa:ta:ta: eki haumanu pilimipe laa handuluekema: mo hande pota: kake handeteke haemeke haliweki ameḷe pitiekeme.

59 Mo hande yeni peao hayeke you hali make tondiki haliweki paeyaoma: make Yesu lu homaaluekema: ipika: pa:la: hau doe laa makeaaso hata: maḷeke lulu peleme haliweki weimikime.

60 Kutu pitolo hata: mandane haliwekima: makeaasa: pimanu wopu a:pa lemekepate ipiki lia:peke pota: ma:nda: na handemekeme. Pate wetepena: yaapo hali ma:nda: tiaaso

61 hata: alota: Do somema:ta: Ima: Koda:na: Tem-bolo da londa:la: mina wiaata: nate tepona: paa a:eya:peke ya:la:me lea: somee lepekeme.

62 Kutupa mo hande yeni peao hayeke you halima: tiao Yesu pa:ta: lota: pitolo hata: alota: Do haliwekima: koto neke laaseme ekina:ta: nakana:ma: pi ma:nda: na lelipikipe laa leekeme.

63 Koto leekepate Yesuma: pi na honda: mea leke pa hayekeme. Koto ekina:ta: mo yeni peao hayeke you halima: ipiki pa:ta: alota: Mo deto hala: Koda:na: bikina: hali keke pi alo hata: nakana:ma: niki pa:ta: ota: pi lapeke la alota: Neketa: mo hande Koda:na: Eiyeye Ketisope ai lakie leekeme.

64 Yesuma: hombo peaaso alota: Koto aletaa leekeme. Ima: iki paeyao pa:ta: alome. Wetepena:ta: mo Wanda:halina: Eiyeketa: mo wele pita:la: Koda:na: popeke nane kikina: pitilia:eki make hando ya nane koa tukiki pa:ta:

hola:pa:niao ipilia:eki make ikana:ma: hando pilimikie leekeme.

⁶⁵ Koto pi opitolo hata:ta: mo yeni peao hayeke you halima: ipika: dau sinkipolo hata: alota: Koda: laasa: pi ala:me. Ekipeke mo la kita:la: haliweki ma:nda: paa muluma:pe. Koda: laasa: pimanu opuma:me.

⁶⁶ Koto ekina:ta: eki hau pulumeke hone witele-mepe leekeme. Mo haliweki paeyaoma: alota: Ota: hau tieke pu hoeyaala:ma: lu homaena: lape lemekeme.

⁶⁷ Koto laata: ikana:ma: ipika: leke popeleke pa:ta: dopi talo hata: ipiki yombimikime. Mo ipiki yombimiki haliwekima:

⁶⁸ alota: Neke Ketiso ya:leke handaa do neke lita:la: some hombona: bikimanu lae lemekeme.

*Hoto tepo Pidama: Yesu na handoloe leekeeki
(Maka 14:66-72, Luku 22:56-62, Dioni 18:15-18,25-27)*

⁶⁹ Pida mo hande da hankepe pa:ta: pa pitolo haena: mo yeni peao hayeke you halina: e pokao hayeke wandiki homekema: ipiki pa:ta: a:pa alota: Neke make koto Ka:lili hali Yesu ameḷe pomu haeme hali ya:ka:ta:taa leekeme.

⁷⁰ Koto leeke Pidama: iki paeyaona: leke popelekena: alota: Naka: ale pita: I mata:la:me. Alekena: alepe leekeme.

⁷¹ Koto laata: ipikana:ma: mo pota: kake pa:ta: peekepate wandiki ma:nda:ma: ipiki handaa mo haemeke haliweki pa:ta: alota: Do halita: mo hande Na:sa:tete halina: ta:ma:ni halie laa leekeme.

⁷² Pidama: a:mbaaso hata: ipika: pima: Ota: dia:me la alota: Ita: koto some ota: na handolome leekeme.

⁷³ Hosiki hao hoki nanema: mo pa:ta: haemeke haliwekima: Pida pa:ta: alota: Neketa: ota: ipika: tapake halie. Ota: alome. Mo naka: ale pi makema: kone niki pa:ta: peneme yaasa:me lemekeme.

⁷⁴ Koto lemekepate Pidama: alota: Do alo pita: Koda:ma: opitolo haena: alome. Ya pi loa:ka:na:ta: ipikana:ma: I hoeyaena:e. Koto aleme halita: I ota: na handolome leekeme. Koto pi alo haena:ta: koto kone koka:la: tiaeyekeme.

⁷⁵ Kutu pieke toma:na:ta: Pidama:ta: Yesuma: amba: ipiki pa:ta: la: witolo Koka:la: ai na tiake haena: nakana:ma: hoto tepo ya biki a:mbao lo hoeyaalipikie leekeeki Pidama: niminaeyekeme. Koto ekima:ta: ipiki hama opolu bao tikene pua hata: ipika: pukima: ka:nda: tieke minolo hata: e tieke leekeme.

27

*Yesuta: Pailedi pa:ta: hatuku pemekeeki
(Maka 15:1, Luku 23:1-2, Dioni 18:28-32)*

¹ Da ka:la:paaso siki hande yeni peao haemeke you haliweki pita: tondiki haliweki ikana:ma: Yesu homena: loluekema: pi hoti wimikime.

² Kutaata: mo haliwekima: Yesu mea senima: tonkaota: mo hande Loma: Kapomani You hali tieke Pailedi pa:ta: hatuku pemekeme.

*Diudasina: homeekeeki
(Aposolo 1:18-19)*

³ Yesuta: lina:e laa la: wimiki pita: mo hande a:nda: lombeeke hali Diudasima: opitolo hata:ta:

Ekipeke pua:pe laa ka:nda:ma: homolo hata: hande mieke silipa mani 30 meata: mo hande yeni peao haemeke you haliweki pita: tondiki haliweki ika: haemeke ale pa:ta: pua alota:

⁴ Ima: mo hande hoke hau na piki some homena: yeke a:nda: lomboa: ekita: hoke hau poloma: leekeme. Koto leeke mo haliwekima: ipika: pi hombo peaaso alota: Kota: koto pele ekita: nika:eki dia: ya:la:pate pa naka:eki homekee lemekeme.

⁵ Koto lemekeeki Diudasima: opu haota: hande 30 silipa mani mo tembolo da pukuna: hoelo baota: opolu bao ipika: kone pu naa homeekeme.

⁶ Kutu pieketa: mo yeni peao haemeke you haliwekima: mo mani paa pua meata: Do manita: pa halina: we hake mani ya:leke handaa nika: tembolo manina: apa:taapeke ekina:ta: pi ula:me leekeme.

⁷ Koto ekina:ta: ika: kakena: homolo hata: koto manima:ta: mo hande toopi kawasomanu wepita:la: halina: kenketa: mo da ma:nda:na: wanda:hali tokomanu hoiya:peke kenke wina: lomana:e laa hambemekeme.

⁸ Koto hau pimiki ekina: kini pu mea a:pa ame make koto kenketa: We Kenkee laa biki wiekeeki pa ula:me.

⁹ Koto pimiki hauta: mo amba: hayeke potopede hali Dietemaiyama: la: wieke pimanu peneme yayekeme. Ipikana:ma: la: wieke pita: dupa

Ikana:ma: mo silipa mani 30 mimikime.

Koto manita: mo Isulai wanda:halima: hali homeke hambolo peleme yenki ana: pa:la:me laa ana: lao wimikime.

10 Koto manima:ta: mo hande toopi kawasomanu
wepita:la: halina: kenke hambemekeme.
Do alo pita: Tekehalima: I pa:ta: walea:eki alome
laa leekeme
laa wape pa ula:me.

Pailedima: Yesu lota: piekeeki

(Maka 15:2-5, Luku 23:3-5, Dioni 18:33-38)

11 Pailedima: Yesu lota: pitolo alota: Neketa: mo
Diu wanda:halina: Kini hali halepe leekeme. Ku-
tupa Yesuma: hombo peaaso alota: Koto aletaa
leekepate

12 pa mo mandane yeni peao haemeke haliweki
pita: tondiki haliweki wopuna: lota: pita:la: pi-
manu pa:ta:ta: ipikana:ma: pi siki homeke ma:nda:
ota: na hombo peayekeme.

13 Kutu pieke handaa Pailedima: Yesu paa lota:
pitolo alota: Pi ma:nda: na lelipikipe. Naka: hau pu
haleeki paeyao do koto alemé handa:e leekeme.

14 Pate Yesuma: pi ma:nda: ota: na leekeme. Koto
ekina: Pailedima: penkili piekeme.

Pailedima: Yesu homena:e leekeeki

*(Maka 15:6-15, Luku 23:13-25, Dioni 18:39–
19:16)*

15 Lombei Pupa Yapeeke Natena: ne pambao
haemeke pita: mo Paileli ipika: pu hayeke tupa:
dipula pitieke hali homeke hondo da tapatiki pu
hayekeme. Mo wanda:halima: ika: hone pieke
honke lemeke tupa: mo Loma: Kapomani tumiki
halima: koto some tapatiki pu hayekeme.

16 Koto dina:ta: mo biki kende wiki hali homeke
ma:nda: ipika: bikita: Yesu Batabasi pitiekeme.

17 Koto ekina: wanda:hali paeyao wopuma:
momba:la haena: Pailedima: iki pa:ta: alota: Ika:

honema:ta: hande Yesu Batabasi tapanope o mo Ketiso aleme hali Yesu tapanope leekeme.

¹⁸ Pa ekipeke Pailedi ipika: honema:ta: mo Diu tumiki haliwekima: Yesu honditi pitolo hata: ipiki pa:ta: mea halemeke ekita: ipika: honema: amba: handa: witolo hata: koto leekeme.

¹⁹ Pailelima: ipika: pi yokaalu pulu pa:la: alena: ula: handeteke hala: seana: pa pita: pelia haena: ipika: wetekema: ipiki pa:ta: dupiki pi tapaekekeme. Koto hoke hau ma:nda: na piki hali pa:ta:ta: nakana:ma: hau ma:nda: na pea:peke. Pa ekipeke ame timba upama: handaata: Ima: ka:nda: tieke mua:me leekeme.

²⁰ Mo yeni peao haemeke you haliweki pita: tondiki haliweki ikana:ma: wanda:halima: Pailedi pa:ta: honke alo hata: Batabasita: tapaaaso hata: Yesuta: lina:e lena: ika: hone u tiao haemekeme.

²¹ Kutu pimikipate Pailelima: mo wanda:hali pa:ta: alota: Do hali yaapota: iki naneta: hando hali ka:la:pa: ta:pao epena: lonope leekeme. Koto leeke iki paeyaoma: alota: Batabasi tapae lemekeme.

²² Koto pi opitolo hata: Pailelima: iki pa:ta: alota: Kota: do Ketiso aleme hali Yesu pa:ta:ta: eki peonope leekeme. Koto leeke iki paeyaoma: alota: A:ka:tei wape piki tina: tamendiae lemekeme.

²³ Kutupa Pailelima: iki pa:ta: alota: Pa ekipeke. Eki hau pa:la:pe leekepate ikana:ma: pi pa daeyao tanda pitolo hata: alota: A:ka:tei wape piki tina: tamendiae laa wi alo alo haemekeme.

²⁴ Pailelima: ika: hone topo pea:peke pota: ma:nda: na hande wieke ekima:ta: pa a:nda: pu lu alualu pia:pekeeki teke pa:ta: yekeeki handaata: ipikana:ma: ikali meata: ika: leke popelekena:

ipika: kiki tanda:pa bao hata: alota: Do somena: homolo pa:la: ekita: Ima: na handeteke haloma: ika: pitelememe leekeme.

²⁵ Iki paeyaoma: ipika: pi hombo peaaso doeki lemekeme. Koto halina: weta: nika: biki manda make nika: wekiwandiki paeyao manda make lopa wina:e lemekeme.

²⁶ Koto laata: kota: Pailedima: Batabasi ka:la:pa: ta:pao pa:na: tapa tapaeyekepate Yesuta: yombua baena: laa a:ka:tei wape piki tina: tamendiao homaena: yeke ipiki iki pa:ta: mea haleekeme.

*Ami haliwekima: Yesu ki ki taemekeeki
(Maka 15:16-20, Dioni 19:2-3)*

²⁷ Kutu pieketa: mo dolo a:ndeli miniki haliwekima: Yesuta: mo Kapomani tiekena: da tukiki pa:ta: panda: tieke ma:nda: pa:ta: hatuku peeketa: ika: ami tapake mandaneeki paeyaoma: ipiki a:pa ambulao haemekeme.

²⁸ Mo haliwekima: ipika: aka:manu holo titipili mea baota: mo we dipiti piki nono piki dau ma:nda: meata: Yesuna: lokena: pambaemekeme.

²⁹ Kutupa mo tekeke hake pumanu mea panka pea you aka: tupa: wepia ipika: youna: pambao hata: mo tumapu homeke make ipika: popeke kiki nane mea minao pimikime. Kutaata: ipika: leke popelekena: ika: tumiki yotuaao kitaaso hata: alota: Diu wanda:halina: Kini halio. Neke pa hao hapekee laa la:tiki pimikime.

³⁰ Koto laa paeyeketa: ipiki dopi to kitao make hande tumapu pa:ta:la: minolo hata: kone ipika: youna: limikime.

³¹ Koto kitaasa: haumanu pu paeyaaso hata: ikana:ma: mo hande we dipiti piki nono piki

dau londa:la: meata: ipika: dau pa pambaena:
laata: ipiki a:ka:tei wape piki tina: homena: endi-
aluekema: hatuku mea pemekeme.

*Yesuta: mo a:ka:tei wape piki tina: tamendiao
limikieki*

(Maka 15:21-32, Luku 23:26-43, Dioni 19:17-27)

³² Pota:na: pulu hata: Saitini hali bikita: Saimono
manda:hande pimikime. Hande dolo a:ndeli
miniki haemeke haliwekima: mo hali meata:
Yesuna: a:ka:tei wape piki ti mea tiawaena:
lemekeme.

³³ Kutaata: yu eli biki ma:nda: Kolokoda alena:
opolo epemekeme. Kolokoda ala: bikina: teketa:
Hali youma: handeke elie laa lemekeme.

³⁴ Koto alena: ikana:ma: waini ikali teto piki
ale ma:nda:ta: taipuna: apa:tao Yesu pa:ta: hale-
mekepate ipikana:ma: pende naa handaata: ki-
aeyekeme.

³⁵ Kutupa ikana:ma: mo a:ka:tei wape piki
tina: Yesu tamendiaota: ipika: daumanu
telipaaluekema: daisi telepo laemekeme.

³⁶ Koto telepo laa paeyeketa: ikana:ma: pa Yesu
handeteke pitimikime.

³⁷ Mo a:ka:tei wape piki ti mandaata: ipika: pi
yokaalu pimiki ekina: teke pita: dupa Dota: Yesue.
Diu wanda:halina: Kini halie laa wape pimikime.

³⁸ Kutaata: mo hande pake nepeke hali yaapo
make Yesu amele a:ka:tei wape piki tina: tamen-
diaemekeme. Ma:nda:ta: Yesuna: popeke nane
kiki nanema: ma:nda:ta: ipika: hoeya: nane kiki
nanema: tamendialu pimikime.

39 Pota:na: lombei pu pa pa pu yapemeke wanda:halima: Yesu ki ta ta pu amboke wankeatiki pitolo hata: alota:

40 Aha. Neketa: mo hande tembolo da hoeyao hoto tepona: pa a:elo pi halie. Neketa: Koda:na: eiyeke ya:ka:na:ta: kota: naka: kone pa:ta:la:pekee. Koto a:ka:tei wape piki ti mina:pa:lao naka: kone hola:pa:niao epoe lemekeme.

41 Koto mandake tupa: kone mo yeni peao hayeke you haliwekima: make pi ula:eki walo haemeke haliwekima: make tondiki haliwekima: make Yesu ki ta ta pitolo hata: ikana:ma: alota:

42 Ipikita: mandane wanda:halita: mea da:tatiki piekepate ipikana:ma:ta: ipika: kone da:taapeke na ya:leke pila:pe laa alota: Ipikita: mo hande Isulai tapakena: Kini hali dia: yekea. Ipikana:ma: mo a:ka:tei wape piki ti mina:pa:lao hola:pa:niao epea:ka:na:ta: kota: ipikita: ota: Koda:na: Eiyeeke laa hone tulaalumeke.

43 Ipikana:ma: Koda: pa:ta: hone tulao hata: Ita: Koda:na: Eiyeeke lo haya:pate kota: a:pa:la:me Koda:ma: ipiki da:taaluekema: hone pa:la:pe pa ame pita:la:eki hando hamana:e leekeme.

44 Mo hande ipiki ameḷe mandake tamendiaemeke pake nepeke hali yaapoma: make homeke tupa: kone Yesu ki ta ta pipikime.

Yesuna: homolo piekeeki

(Maka 15:33-41, Luku 23:44-49, Dioni 19:28-30)

45 Nate you tikekena: haena: mo kenke paeyao timba: la: pambaa puaata: nate leke tepo minolo hata: nate lekelo yopula: dina:ta: nateta: paa paa piekeme.

⁴⁶ Koto nate leka:na:ta: Yesuma: wi aneke hapu alo alota: Ilai Ilai lema sa:ba:kadani leekeme. Koto pita: do la leekeme Ya Koda:o. Ya Koda:o. Pa ekipeke nakana:ma: I mina:pa:laasepe laa leekeme.

⁴⁷ Ipiki teke pa:ta: haemeke mandane wanda:halima: koto leekeeki opua alota: Opuu:pee. Elaidia wi ala:me lemekeme.

⁴⁸ Kutupa hali ma:nda:ma: anke hao pua wa:la:mbima: handeke ale ma:nda: meata: kake liki neke waini ikali tenke lao tumba pitina: laa tumapuna: hapulao Yesuma: dodopo lena: hala:liayekeme.

⁴⁹ Kutu piekepate mandane wanda:halima: alota: Hando hapa:e. Elaidiama: ipiki a:pa pa:ta:lia:pe handomana:e lemekeme.

⁵⁰ Yesuma: paa yaapo peao wi anekehapu laata: ipika: temoko tapaaliao homeekeme.

⁵¹ Ipiki homeeketa: mo hande tembolo da tukiki pa:ta: tupele pieke dauta: oli holu nanema: sinkipa:alu puniaota: ta:ta: ualu piekeme. Kutaa make yu momeni tiekema: mo yu la:ma: peayeke la:ma: pitolota: toopi tiekemanu make peila: alualu piekeme.

⁵² Kutu pieketa: mandane hali lapa: nakumanu make lumba: pa pa pu yapeeketa: amba: home-meke mandane Koda:na: wanda:hali paa da:taa tiaemekeme.

⁵³ Koto wanda:halima: ika: lapa: nakumanu mina:pa:lao pa haota: Yesu tiaeyeke hoki naneta: iki paeyao mo hande yako piki daoni pa:ta: pe-mekeme. Koto pa:ta:ta: ikita: wanda:hali wopuma: handemekeme.

⁵⁴ Mo hande Yesuma: pita:la:eki handuluekema: handeteke hayeke ami you hali make ipiki ameḷe haemeke ami haliwekima: make mo hande yu-momeni make mo pieke mandane hau tonka:na: handaata: ikana:ma: paala: tiekema: homolo hata: alota: Ipikita: ota: Koda:na: Eiyeke ya:ka:ta:me lemekeme.

⁵⁵ Kutupa mandane wanda:wekima: make hosiki yola: ta:pao hata: handeteke haemekeme. Koto wanda:wekita: Yesu Ka:lili nane hayeke pita:ma:ta: ipiki teli mea pominolo hata: tamba: mua:tiki pomu haemekeme.

⁵⁶ Koto wanda:weki ameḷeta: hande Ma:kadala wanda: Meti make Dia:mesi Diosepe yaapona: inkiki Meti make Sepedina: weteke make haemekeme.

Yesuna: toko hoimikieki

(Maka 15:42-47, Luku 23:50-56, Dioni 19:38-42)

⁵⁷ Wele wele alo haena:ta: A:ta:matia hali homeke hamoko hali ipika: bikita: Diosepe opolo epeekeme. Ipikita: Yesuna: disaipolo hayeke some yekeme.

⁵⁸ Kutupa ipikana:ma: Yesuna: toko honke laa muluekema: mo hande Pailedi pitieke pa:ta: pua honke leekeme. Kutu pieketa: Pailedima: ipika: ami haliweki pa:ta: Yesuna: toko koto some mina: lapē leeke handaa

⁵⁹ ipikana:ma: mo hali toko honda: meata: panake dauma: hopa:liao tonkao

⁶⁰ ipika: panake awa wieke tikene dama: handeke lapa: pa:ta: mea pua wiekeme. Koto lapa: data: Diosepema: manda: piki toopi manda tomba:la awa wieke ekie. Mo hali toko wina: laata:

Diosepema: toopi homeke ma:nda: mea pete pete peatiki pua mo toopi ka:ka:na: a:mbaata: peekeme.

⁶¹ Koto some peeke naneta: wanda: yaapo hande Ma:kadala wanda: Meti make Meti ma:nda: peaata: mo hande lapa: kake nanema: handa: moneao pitipikime.

Eki a:nda: peaama:na: lapa: handeteke haeme-keeki

⁶² Koto da ka:la:peeketa: mo hande Diu wanda:halina: hoto pila: natena:ta: mo hande yeni peao hayeke you haliweki pita: Pa:tisi tapake yaapoma: Pailedi pa:ta: pi loluekema: momba:lolo hata: ipiki pa:ta: alota:

⁶³ Hande ya pi lo haya: somema: pa hande haya: dina: ipikana:ma: alota: Hoto tepo natena: wiaata: Ita: paa mea tialieke leekeeki niminaasoma:me.

⁶⁴ Koto ekina:ta: naka: ami haliwekima: ipika: lapa:ta: hoto tepo natena: sembepela handeteke hapa:peke laa lae. Do aloma: ekina: teketa: wetepe ipika: disaipolo haliwekima: pua ipika: toko pake mea wanda:hali pa:ta: alota: Ipikita: da:taa tiao pa:la:me laapa:na: yeke aloma:me. Do koto tupa: lelimi ya pita: mo hande amba: titina: lea: ya pi ota: lombei pikieki laapa:na: aloma:me lemekeme.

⁶⁵ Koto lemekeeki opuaata: Pailedima: iki pa:ta: alota: A:pa:la:me. Sa:sa: pita:la: tapake ma:nda: hatuku puaata: mo hali lapa:na: pota: kaketa: epeke tupa: katolapa:peke leekeme.

⁶⁶ Koto leeketa: ikana:ma: Pailedi mina:pa:lao mo hali lapa: pa:ta: pua mo lapa: kake a:mbeeke toopi ka:ka:na: manuta: domama: a:mbo hopa:liao paeyeketa: mo hande sa:sa: pita:la: tapakema: handeteke haena: laa pemekeme.

28

Yesuna: paa tiao hayekeeki

(Maka 16:1-10, Luku 24:1-12, Dioni 20:1-10)

¹ Mo Diu wanda:halina: hoto pitu haemeke nate (Sa:ta:de) paeyeketa: mo Sande da siki panake ka:la: polo haena: hande Ma:kadala wanda: Meti make Meti ma:nda: yaapoma: mo hande Yesu hoiyeke lapa: toopi apa:nda: handuluekema: mo lapa: teke pa:ta: opolo pu alu pitolo haena:ta:

² koto kone yu momenii tieke piekeme. Kutu pieke taapuna:ta: Tekehali Koda:na: enisolo homeke oli hepeni nanema: hola:pa:niao a:pa hata: mo hande apa:nda: kake a:mbeeke toopi londolo pete pete peota: mo toopi manda ipiki pitiekeme.

³ Mo enisolo ipika: leke popelekena:ta: ti tekele tekele leeke ale peota: ipika: dau make hake pea yahapima: handeekeme.

⁴ Kutu piekeeki handolo hata:ta: mo hande hali lapa: sa:sa: pitolo handeteke haemeke haliwekima: paala: tieke pitolo pututu liaaso hata: homeke toko leke wia yapemekeme.

⁵ Kutupa mo hande enisoloma: hande wanda: yaapo pa:ta: alota: Ipilikana:ma: paala:ma: na homa:pepee. Mo hande tamendiao lia: hali Yesu handuluekema: ipilipime hone witolome.

⁶ Ipikita: do pa:ta: na ula:me. Ipika: amba: hande la: wia: tupa: kone tiao pa:la:me. Ipika: hande toko hoimiki lapa: da panda: doma: a:pa handa:pe.

⁷ Koto ekina: ame do siki ai koto kone pua ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Yesuta: mo hande naku pa:ta: pa da:taa tiao ameta: mo Ka:lili nane

ipiki amba:la: pulu hala:me. Ikana:ma: ipiki koto pa:ta: handilimikie lapa:peke la alota: Do la kitolo pita: hone na yonka:lapa:peke leekeme.

⁸ Koto pi lo paeyeke opuaata: mo wanda: yaapoma: pututuma: homa:peke pateta: ta:na: tieke make homa: paleke ai koto kone mo lapa: mina:pa:lao mo disaipolo tonu pa:ta: la haluekema: ai aiya pepekekeme.

⁹ Ipilikana:ma: mo pimanu loluekema: aiya pepekepate pota: hopikina: penkilipao Yesu manda:hande pipikime. Ipikana:ma: alota: Epeke da ka:la:paaso leekeme. Ipiliki Yesu tekepa:ta: a:pa ipika: anke teke pa:ta: howa lopolo panda: pitolo hata: ipikina: pi laepekekeme.

¹⁰ Yesuma: ipiliki pa:ta: alota: Paala:ma: na homeke pua mo hande ya kame tonu pa:ta:ta: Oli Ka:lili nane puaata: Ita: koto pa:ta: handilimikie lea:me laa lawapa:peke leekeme.

Lapa:yu pamba haemeke haliwekima:pua leme-keeki

¹¹ Koto wanda: yaapo la:ka:la pulu haena:ta: mo hande lapa: handeteke haemeke mandane ami haliwekima: mo hande Diutuseleme daoni nane paa la:ka:la puaata: hande yeni peao hayeke you haliweki pa:ta: mo hande pieke yeke hau paeyao la halemekeme.

¹² Koto ekina: mo yeni peao hayeke you haliwekima: koto lemeke pimanu opuaata: ikana:ma: mo hande tondiki haliweki ame^{le} mombelemekeme. Kota: momba:la pi hotu tikitiki yaaso hata:ta: mo hande lapa: yu pamba haemeke ami haliweki pa:ta:ta: mani tieke aneke halolo

¹³ alota: Wanda:hali paeyaoma: opina: dupa lelimikie. Nikana:ma: u poluma: nane ipika: disaipolo haliweki a:pa hande toko pake mea pelememe lelimikie.

¹⁴ Kutupa koto lelimi pi a:nda: mo Kapomani tiekema: opia:ka:na:ta: kota: nikana:ma: ika: hoke hau na peleme ekita: ipiki pa:ta: epeke tupa: pua la halumekema: hone na wia:pa:peke lemekeme.

¹⁵ Hande ami haliwekima: mo mani meata: iki pa:ta: lapa:peke laa la haleeke tupa: kone pua la:tia tia pimikime. Kutu pimiki handaata: koto pita:ma: kini pu meata: ame do make mo Diu tapake tukiki pa:ta:ta: koto pi kone paa la: alualu pu halememe.

Yesu ipika: disaipolo tonu pa:ta: peneme yao opolo peekeeki

(Maka 16:14-18, Luku 24:36-49, Dioni 20:19-23, Aposolo 1:6-8)

¹⁶ Hande 11 disaipolo haliwekita: mo Ka:lili opolo puaata: Yesuma: Pua:pekee laa amba: la: wieke peiyene pa:ta: pemekeme.

¹⁷ Koto pa:ta:ta: Yesu hosiki pa pate leke hayekeeki ikana:ma: handaata: ipikina: pi laemekeme. Pate mandane haliwekima:ta: hone yaapo wimikime.

¹⁸ Yesuma: teke pa:ta: opolo ipulu iki pa:ta: alota: Mo hepeni handeteke hapeke wele make do kenke handeteke hapeke wele make Koda:ma: I pa:ta: ka:la:me.

¹⁹ Koto ekina:ta: wanda:hali paeyao ya disaipolo haena: mea hamena: kenke honiki honiki paeyao pa:ta: wala:tia pu hapa:peke. Koto ya disaipolo halimi wanda:halita: Koda:na: bikina: make Ya bikina:

make mo Holi Sipitidina: bikina: make bapitaisi
hau peao hapa:peke.

²⁰ Kutaa make hande Ima: iki pa:ta: la kua: pi-
manu paeyaota: mo wanda:halima: miniki hata:
tolu haena: iki pa:ta: wala:tiki pu hapa:peke. Ita:
mo paelo pa:la: nate epea:ka:na: kia: naluekema:
iki ame_{le} nate paeyao mandake hao halumeke
leekeme.

Sembeleke
The New Testament and Genesis in the Sembeleke
Language of Papua New Guinea
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Sembeleke
long Niugini

Copyright © 1991 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Sembeleke

Translation by: Ken Macnaughtan

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-10-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

554aa30a-6453-5c3b-a9c6-7635bc987776